

**FAN SAYFALARINDA AİDİYET UNSURU
OLARAK NEFRET SÖYLEMİ:
FENERBAHÇE ve GALATASARAY TAKIMLARININ
FAN SAYFALARI ÖRNEĞİ**

Erdem ÇİLTAS

Yüksek Lisans Tezi

Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir ATİK

2017

Her Hakkı Saklıdır

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI

Erdem ÇİLTAŞ

FAN SAYFALARINDA AİDİYET UNSURU OLARAK NEFRET
SÖYLEMİ: FENERBAHÇE ve GALATASARAY TAKIMLARININ
FAN SAYFALARI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir ATİK

ERZURUM-2017

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

04/10/2017

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum **"FAN SAYFALARINDA AİDİYET UNSURU OLARAK NEFRET SÖYLEMİ: FENERBAHÇE ve GALATASARAY TAKIMLARININ FAN SAYFALARI ÖRNEĞİ"** adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☒ Tezimin/Raporumun 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Erdem ÇİLTAS

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

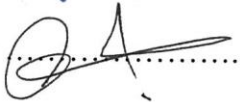
TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir ATİK danışmanlığında, Erdem CİLTAS.... tarafından hazırlanan
bu çalışma 04 / 10 / 2017.. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. R. D. G. TV ve Sinema
Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir ATİK İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Suat GEZGİN İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. İrfan Hüdüzoğlu İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
GÖRSELLER DİZİNİ.....	V
ÖNSÖZ.....	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM NEFRET SÖYLEMİ

1.1. NEFRET SÖYLEMİ TÜRLERİ	8
1.1.1. Siyasal Nefret Söylemi	9
1.1.2. Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi	9
1.1.3. Yabancılarla ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi	12
1.1.4. Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi	13
1.1.5. İnanç ve Mezhep Temelli Nefret Söylemi	14
1.1.6. Engellilere ve Çeşitli Hastalıklara Yönelik Nefret Söylemi	15
1.2. NEFRET SÖYLEMİYLE MÜCADELE YOLLARI	15
1.2.1. Hukuki Mücadele Yolları	16
1.2.1.1. Uluslararası Düzenlemeler.....	16
1.2.1.2. Ulusal Düzenlemeler	21
1.2.2. Sivil Mücadele Yolları	26
1.3. SOSYAL MEDYADA NEFRET SÖYLEMİ.....	29
1.3.1. Sosyal Medyanın Özellikleri	30
1.3.1.1. Sayısallık.....	30
1.3.1.2. Etkileşim	32
1.3.1.3. Hipermetinsellik	35
1.3.1.4. Yayılma.....	38
1.3.1.5. Sanallık	44

İKİNCİ BÖLÜM

AİDİYET, HAYRAN KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA SOSYAL MEDYADA FAN SAYFALARI

2.1. FANATİZİM VE AİDİYET.....	50
2.1.1. Tanınmış Kişilere Yönelik Fan Sayfaları	55
2.1.2. İnanç ve Değerlere Yönelik Fan Sayfaları	61
2.1.3. Coğrafi Yerleşim Yerlerine Yönelik Fan Sayfaları.....	64
2.1.4.Sinema ve Tv Yapımlarına Yönelik Fan Sayfaları	70
2.1.5. Sportif Fan Sayfaları	74
2.2. TÜRKİYE'DE FUTBOL VE FANATİZM	78

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FUTBOL FAN SAYFALARININ NEFRET SÖYLEMİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

3.1. YÖNTEM.....	81
3.1.1. İnceleme Yöntemi: Eleştirel Söylem Analizi.....	81
3.1.2. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	82
3.1.2.1. Feneronline	83
3.1.2.2. Fenerkolik	83
3.1.2.3. Galatasaray Tutkudur.....	84
3.1.2.3. Galatasaray Gazetesi.....	85
3.1.3. Çözümleme Parametreleri	86
3.2. 23 NİSAN 2017 GALATASARAY FENERBAHÇE DERBİSİNE YÖNELİK FENERKOLİK, FENERONLINE, GALATASARAY GAZETESİ, GALATASARAY TUTKUDUR FACEBOOK FAN SAYFALARI'NIN NEFRET SÖYLEMİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ	87
3.2.1. Rakip Takıma Yönelik Nefret Söylemi.....	87
3.2.2. Özel Günler Üzerinden Dolaşıma Konulan Nefret Söylemi	97
3.2.3. Eski Takım Oyuncuları Üzerinden Dolaşıma Konulan Nefret Söylemi	103
SONUÇ.....	111
KAYNAKÇA	116
ÖZGEÇMİŞ.....	123

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**FAN SAYFALARINDA AİDİYET UNSURU OLARAK NEFRET SÖYLEMİ:
FENERBAHÇE ve GALATASARAY TAKIMLARININ FAN SAYFALARI
ÖRNEĞİ****Erdem ÇİLTAS****Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. A. Kadir ATİK****2017, 123 sayfa****Jüri: Yrd. Doç. Dr. A. Kadir ATİK (Danışman)****Prof. Dr. Suat GEZGİN****Yrd. Doç. Dr. İrfan HİDİROĞLU**

Sosyal ağların geleneksel yaşam pratikleri üzerindeki rolünün gün geçtikçe çok daha belirleyici olmaya başladığı ortada olan bir gerçektir. Sosyal ağlar doğası gereği “bize benzeyen, bizim gibi düşünen” çok daha fazla insana, kolay yoldan ulaşmayı sağladığı gibi kendimizi çok daha rahat ifade edebilmemize olanak tanıyan korunaklı bir ortam da sağlamaktadır. Sosyal ağların insanlardaki dışı vurumu kolaylaştıran bu yapısı fanatizmin doğasına da uygun düşmektedir. Sosyal medyanın en aktif, en popüler uygulamaları arasında yer alan fan sayfaları spordan, sanata, siyasetten edebiyata hemen her alanda fanatiklerin kendini ifade etme olanağı bulduğu elverişli ortamlar olarak kendini göstermektedir. Bir aidiyet ruhuyla bir araya toplanan fanatiklerin nefret söylemleriyle zaman zaman hararetle tartışmalar içine girdiği gözlemlenen bir olgudur. Nefret söylemi yeni medyada geleneksel medya üzerinde olduğundan çok daha hızlı ve aktif bir süreçte yayılmaktadır. Yeni medya üzerinden yayılan nefret söylemi fan sayfalarında hayranlık ve aidiyet duygularıyla birleşmektedir. Sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen uygulamalar ile insanlar mesaja anında geribildirimde bulunurken nefret söylemine ilişkin içerikler geliştirebilir ve bu içeriklere katılım sağlayabilir hale gelmiştir.

Bu tez kapsamında nefret söylemi ve sosyal medyada en fazla kullanıcıya sahip olan Facebook üzerinden oluşturulmuş Fenerbahçe ve Galatasaray takımlarının resmi olmayan fan sayfaları incelenerek sosyal medya üzerinden nefret söyleminin kanıksanması ve yayılması süreçleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nefret Söylemi, Aidiyet, Sosyal Medya, Katılım, Hayranlık

ABSTRACT**MASTER THESIS****HATE SPEECH AS THE ELEMENT OF BELONGING IN THE FAN PAGES:
EXAMPLES OF THE FAN PAGES OF FENERBAHÇE AND GALATASARAY
TEAMS****Erdem ÇİLTAS****Advisor: Assist. Prof. Dr. A. Kadir ATİK****2017, 123 pages****Jury: Assist. Prof. Dr. A. Kadir ATİK (Advisor)
Prof. Dr. Suat GEZGİN
Assist. Prof. Dr. İrfan Hıdıroğlu**

It is a fact that the role of social networks on traditional life practices is becoming increasingly decisive. Because of their nature, social networks allow us to reach more other people who are “like us and think like us” as well as providing a sheltered environment that allows us to express ourselves more easily. This structure of social networks facilitating the outward appearance in human beings also suits the nature of fanaticism. Fan pages, which are among the most active, most popular applications of social media, give the opportunity to fans to express themselves in all suitable environments from sports to arts, politics, and literature. It is an observable phenomenon that fanatics who come together occasionally get into heated debates along with hate speeches with the sense of belonging. Hate speeches are spreading much faster and more active in this new field of media than the traditional media. The hate speech spreading through the new media is combined with fans' feelings of affection and belonging. With the applications in social media, users can react instantly and at the same time they can build up contents about hate speech and the participation to its contents.

In this study, hate speech and the unofficial fan pages of Fenerbahçe and Galatasaray which has the most users in social media teams created on Facebook, have been examined and the process of dissemination of hate speech through social media has been discussed.

Key Words: Say Hate, Belonging, Social media, Participation, Admiration

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1.1. Kadına Yönelik Nefret Söylemi Örneği	10
Görsel 1.2. Kadının Reklamlarda Kullanımı Örneği	11
Görsel 1.3. Hırsız Zannedilen Suriyeli linç Edildi.	13
Görsel 1.4. İsviçre’de minare yasağı	14
Görsel 1.5. Yeni Medyada Nefret Söyleme İzleme Günü	27
Görsel 1.6. Uluslararası Genç Liderler Akademisi	28
Görsel 1.7. Popüler şiddet Paylaşımı.....	43
Görsel 1.8. Sosyal Medyada Sanal Yayılma Örneği	49
Görsel 2.1. Doğrulanmış Fan Sayfası Sembolü.....	55
Görsel 2.2. Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarına uygun paylaşım örneği	56
Görsel 2.3. Tanınmış kişi fan sayfası örneği	57
Görsel 2.4. Biz dili kullanan paylaşım örneği	58
Görsel 2.5. Hesap varisi ayarları	59
Görsel 2.6. Müslüm Gürses Devam Ettirilen Fan Sayfası Örneği	60
Görsel 2.7. Hz Muhammed (SAV) Sayfası Genel Görünümü	62
Görsel 2.8. Mizahi Paylaşım Örneği	62
Görsel 2.9. İnanç ve Değer Dışı Paylaşım Örneği.....	64
Görsel 2.10. Coğrafi Yerleşim Yeri Tanıtım Örneği.....	66
Görsel 2.11. Yerel Özelliklere Sahip Fan Sayfası Örneği.....	67
Görsel 2.12. Yerel Özelliklere Uygun Popüler Paylaşım Örneği.....	69
Görsel 2.13. The God Father Facebook Sayfası.....	71
Görsel 2.14. The God Father Filmi Oyun Paylaşımı.....	72
Görsel 2.15. Tv Programı Fan Sayfası Örneği	73
Görsel 2.16. Sportif Fan Sayfası Örneği	75
Görsel 2.17. Alay Edici Kompozisyon Örneği.....	76
Görsel 2.18. Yüceltilmiş Paylaşım Örneği	77
Görsel 3.1. Feneronline Sayfası Genel Görünüm.....	83
Görsel 3.2. Fenerkolik Sayfası Genel Görünüm	84
Görsel 3.3. Galatasaray Tutkudur Sayfası Genel Görünüm	85
Görsel 3.4. Galatasaray Gazetesi Sayfası Genel Görünüm	86
Görsel 3.5. Tahrik İçeren Paylaşım Örneği	88

Görsel 3.6. İlgili Oluşturucu Cinsiyet Temelli Paylaşım Örneği	89
Görsel 3.7. Birleştirici Nefret Söylemi Paylaşım Örneği	90
Görsel 3.8. Karşılaştırmalı Nefret Söylemi Paylaşım Örneği	91
Görsel 3.9. Karşılaştırmalı Nefret Söylemi Paylaşım Örneği	92
Görsel 3.10. Rakip Takımı Aşağılayıcı Paylaşım Örneği	93
Görsel 3.11. Hakaret İçeren Benzetme Paylaşım Örneği	94
Görsel 3.12. Pozisyonların Ayı Benzetmesiyle Paylaşım Örneği	95
Görsel 3.13. Nefret Suçunu Onaylayıcı Paylaşım Örneği	96
Görsel 3.14. Ağlayan Çocuk Paylaşımı Örneği	99
Görsel 3.15. Bugün 23 Nisan Paylaşımı.....	101
Görsel 3.16. 23 Nisan'a Yönelik Anonim Paylaşım Örneği	102
Görsel 3.17. Şiddeti destekleyici Paylaşım Örneği	104
Görsel 3.18. Aidiyet İçeren Yorumlar	105
Görsel 3.19. Futbol Teröristi	106
Görsel 3.20. Futbol ve Terör	107
Görsel 3.21. Türk Futbolunun Yüz Karası	108
Görsel 3.22. Köpek Kavramı Paylaşımı	109
Görsel 3.23. Benzer Söylem Kullanımı.....	110

ÖNSÖZ

Teknolojik anlamdaki gelişmeler geçmişe göre insanların hayatlarını kolaylaştırırken düşünce dünyasında büyük yıkımlar oluşturmaktadır. Bilgisayar ve internet teknolojisindeki gelişmeler bireylerin düşünce ve fikirlerini ifade etme biçimlerini değiştirmektedir.

Sosyal medya ve ona ait teknolojilerin hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline geldiği günümüzde ötekine yönelik nefret ve hakaret içeren ifadeler geçmişten olduğundan daha hızlı bir şekilde yayılmaktadır.

Sosyal medyanın getirmiş olduğu yenilikler insanların düşünce ve ifade etme süreçlerini değiştirmekte ve kullanılan iletişim aracı mesajın söylemini şekillendirmektedir. Nefret söylemi de sosyal medya özellikleriyle yeniden üretilmektedir.

Bu yüksek lisans tez çalışmasının hazırlanmasında her türlü destek ve yardımını esirgemeyen başta kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir ATİK olmak üzere eşime, aileme ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

GİRİŞ

Günümüzde medya değişime uğramaktadır. Geleneksel medya anlayışından yeni medyaya geçiş toplumsal ve bireysel değişimler oluşturmaktadır. Toplumların ve bireylerin algılarını değiştiren medya anlayışı yeni kavrayışlara neden olmaktadır. Yeni medyanın geleneksel medyaya göre kontrol edilebilirliğinin sınırlı olması, bu ortamda yayılan nefret söylemini engelleme ve kaynağını belirlemeyi de bir o kadar zor hale gelmektedir.

Geleneksel medya üzerinden dolaşıma konulan nefret söylemi iktidar yapısı ile denetlenebilir bir boyut taşıyabilir. Nefret söyleminin kitle iletişim araçları üzerinden yayılmasına yönelik hukuki düzenlemeler bulunurken yeni medya üzerinden yayılan nefret söylemine ilişkin düzenlemelerin yetersizliği ve söylemin anonimleşmesi bu alandaki denetimin de yetersiz olmasına neden olmaktadır.

Yeni medya içeriklerini besleyen sosyal medya platformları toplumsal ve bireysel varoluşsal etkilerden farklı olarak bireylerin kendilerini sınırlamadan ifade etme özgürlüklerinin olduğu alanlar oluşturmaktadır. Ancak süreç içerisinde bakıldığında nefret söylemine yönelik ifade paylaşımları kişinin özgürlüğü kapsamında görülmektedir. Bu durum gündelik hayattan farklı olarak kişinin sanal bir ortam içerisinde yer almasının da sonucu olarak toplumsal ve bireysel saygıyı yitirmesine neden olmaktadır.

Sosyal medya kanalları üzerinden paylaşım yapan kişi ve gruplar aidiyet ve birliktelik duyguları ile hareket ederek onaylanmış bir nefret söylemini oluşturmaktadır. Bu nefret söylemini geleneksel medya üzerinden dolaşıma konulması ve kabullenilmesi daha zorken yeni medya içerisinde kanıksanan bir nefret, söylem haline gelmektedir.

Bu nefret söylemi kişileri ve grupları birbirinden farklılaştıran bütün alanlara yönelik oluşabilir. Nefret söylemi küçük gruplara karşı olabileceği çok daha büyük gruplara yönelik de bir nefret söylemi oluşabilir. Nefret söyleminin yeni medya ortamında çok daha hızlı yayılması ve kabullenilmesi söylemin paylaşıldığı grubun büyüklüğü ve aidiyet içermesine bağlı olarak değişebilir. Söylemin gücünü oluşturan sosyal medya ortamında nefretin paylaşılmış olduğu geniş kitlelerdir.

Sosyal medya ortamında büyük grupların da birbirlerine karşı olan nefretleri aidiyet duyguları ile birleşerek karşılıklı nefret söylemini körükler hale gelmiştir. Gündelik hayat pratiklerinden farklı olarak sosyal medya ortamında nefretin taşınması birleştirici bir unsur oluşturduğu için kabullenilmenin ön şartlarından biri de nefreti paylaşıyor olmaktan geçmektedir. Sosyal medya üzerinden paylaşım da bulunan fan sayfaları da hayranlık duygularının dışında karşı tarafa yönelik nefretin paylaşıldığı ve kabullenildiği alanları oluşturmaktadır.

Fan sayfaları nefretin ifade edilmesi ve nefret suçunun oluşturulmasına yönelik olarak birleştirilmiş bir güç olarak kullanılmaktadır. Nefret söylemi fan sayfaları üzerinden doğrudan yayılabilirken takipçilerin yorumları ve beğenileriyle de ortaya çıkmaktadır. Nefret söyleminin oluşması için tekil olarak fan sayfasının yayında veya paylaşımında bulunmasına gerek yoktur. Takipçiler nefret söylemine konu olmaya içeriklere katılım sağlayarak karşılıklı olarak nefreti ve söylemin gücünü artırarak nefret söyleminin yayılmasını hızlandırmaktadır. Fan sayfalarının özellikle editöryal bir sisteme sahip olmaması ve katılımcıların seçilebilir belirgin bir özelliğinin olmaması da aktarılan mesajların niteliksel olarak geliştirilmesi ve denetlenmesini güçleştirmektedir. Nefret söylemine konu olan içeriklerin niceliksel boyutu da sistematik bir takip mekanizmasının oluşturulmasını zorunlu kılarken içeriklerin ve sayfa ortamlarının kolay oluşturulabilir olması nefrete dair paylaşımlara doğrudan yönelimi artırmaktadır.

Takım sporlarına yönelik oluşturulan aidiyet duyguları taraftarların karşılıklı olarak kendi alanlarını belirlemelerine etki etmektedir. Takım sporlarında taraftarlık aidiyeti ile oluşturulmuş olan gruplaşmalar rakip takımın aidiyet duygusuna paralel olarak nefret duygularını artırmaktadır. Takım sporlarının aidiyet içeren bu yapısı sporun endüstrileşmesine de katkıda bulunmaktadır. Endüstrileşen spor beraberinde maddi yapısıyla çok daha karmaşık bir düşünce yapısı oluşturmaktadır. Aidiyete bağlı olarak oluşturulan ekonomik temelli spor sadece başarıya değil aynı zamanda bu başarısızlığı yüklemleyici bir dile de ihtiyaç duymaktadır. Genel anlamda sporda özel olarak futbolda ortaya çıkan bu yükümleyici anlayış, nefret söyleminin her durumda ortaya çıkmasına imkân tanımaktadır. Sosyal medya ortamının da karmaşık yapısı da nefrete konu olacak alanları genişletmektedir. Spor ve futbol fiziksel bir aktiviteye ihtiyaç duyarken sosyal medya ortamı, bir tezat oluşturarak, spor kültüründen yoksunlaştırılmış bireylerin nefretini aktardığı alanlar oluşturmuştur.

Fan sayfaları taraftarların birlikte hareket etme grup olma alışkanlıklarını ve motivasyonlarını artırmaktadır. Geleneksel medyada yer alan spor programları yine taraftarlık ve fanatizmi artırmaktadır. Futbol karşılaşmalarının doksan dakika olduğu günümüzde değerlendirmeler ve yorumlar için herhangi bir sınırlama söz konusu değildir. Sosyal medyada oluşturulan fan sayfaları da spor programlarında olduğu gibi karşılaşmaların süresi dışında taraftarların fanatizmini ve beraberinde rakibe karşı olan nefretini artırmaktadır. Mobilite özeliği bulunan iletişim araçlarının sayısının artması ve taraftar gruplarının sürekli bir iletişim halinde olmaları nefret söyleminin de her yerde bulunulmasını sağlamaktadır. Bu durum doğal bir iletişim sürecinden farklı olarak taşınabilen ve aktarılan nefreti oluşturmaktadır.

Tez kapsamında sosyal medya ve fan sayfalarında yayılan nefretin hangi süreçler içerisinde olduğu konu edinilmiş yeni medya özellikleri ile beraber oluşturulan nefret söyleminin uzamsal ve fiziki boyutları ortaya konulmuştur. Bu kapsamda tezin sorunsalı olarak sosyal medya ortamında aidiyet duygularının işlenmesine bağlı olarak nefret söyleminin birleştirici bir etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır.

Tezin birinci bölümünde nefret söylemi kavramsal olarak incelenmiş ve türleri ele alınmıştır. Nefrete yönelik olan söylemler incelenerek bu söylemlerin oluşmasında etkili olan kavramların nefret söyleminden nefret suçuna yönelik dönüşümüne yer verilmiştir. Bu bölümde bir diğer inceleme alanı olarak sosyal medyada nefret söylemi konusu ele alınırken nefret söylemi ve nefret suçlarına yönelik olarak mücadele yollarına da yer verilmiştir. Ulusal ve uluslararası hukuki mücadele yöntemleri ve sivil mücadele yöntemleri ele alınarak nefret söylemini ve nefret suçunu engellemeye yönelik olarak yapılan düzenlemelere ve çalışmalara yer verilmiştir. Nefret söylemi ve nefret suçunun oluşmasına etki eden sosyal medya özelliklerine de yer verilerek nefret söylemine yönelik etkileri değerlendirilmiştir.

Tezin ikinci bölümü kapsamında sosyal medya ortamında hayranlık ve fanatik duygularla oluşturulan fan sayfaları ele alınmıştır. Fan sayfalarının oluşum sürecine etki eden aidiyet ve taraftar olma anlamı taşıyan fan kavramları incelenerek sosyal medya üzerinden oluşturulan sayfalar kategorize edilip incelenmiştir. Bu sayfaların olum süreçleri ve takip edilme ve beğenilme oranlarına da yer verilerek sosyal

medyanın bir önceki bölümde verilen özellikleri kapsamında değerlendirmeye alınmıştır.

Tezin son bölümündeyse hayranlık ve fanatizm duygularının yoğun olarak yaşandığı sportif fan sayfaları kapsamında Galatasaray ve Fenerbahçe takımı taraftarlarınca oluşturulan sayfalar ele alınarak üç günlük süreçte yapılan paylaşımlar güncel değişimlerle beraber incelenmiştir. İnceleme yöntemi olarak söylem analizinin tercih edildiği bu bölümde çözümleme parametreleri belirlenerek, nefret söylemiyle aidiyet duygusu arasındaki ilişki bu parametrelerden üzerinden kurulmaya çalışılmıştır. Fan sayfalarında yapılan paylaşımların daha çok üç unsur ekseninde geliştiği görülmektedir. *Rakip takıma duyulan nefret*, hemen hemen her paylaşımda kendini gösteren bir olgu olduğu için incelemede temel parametre olarak belirlenmiştir. İkinci parametre olarak *rakip takım oyuncularına yönelik nefret paylaşımları* ele alınmıştır. Bu tarz paylaşımlarda nefret söyleminin takım, yapılan maç gibi sportif olaylardan çıkıp kişilerin özel yaşamlarına yöneldiği görülmektedir. Nefret paylaşımlarının ana eksenlerinden birinin de milli ve ortak duyguları kullanmaya yönelik olduğu görülmektedir. *Özel gün ve uygulamalar üzerinden rakip takımı veya oyuncuları yermeye yönelik* parametrede ise bu yönde yapılan nefret söylemi paylaşımları ele alınmıştır. Fan sayfalarında özellikle belli gün ve/veya dönemlerde paylaşımların daha da yoğunlaştığı görülmektedir. Fan sayfalarının hafta sonları, derbi maçlar gibi özel dönemlerin öncesi ve sonrası çok daha yoğun ziyaret edildiği görülmektedir. Bu nedenle zamanlama olarak 23 Nisan 2017'deki Galatasaray-Fenerbahçe derbi karşılaşması tercih edilmiştir. Üç günlük süreçte yapılan paylaşımlar kayıt altına alınarak yapılan inceleme elde edilen bulguların genel değerlendirmesiyle son bulmaktadır. Araştırmada karşılaşılan en önemli zorluklardan biri yapılan paylaşımlardaki genel toplumsal ahlakın kabul etmeyeceği türden aşağılayıcı ifadeler, üçüncü şahıslara yönelik hakaretler ve küfürler gibi nefret söylemleri olmuştur. Bu tarz paylaşımlar bilimsel etik ilkeler ve yasal düzenlemeler gereği ifadelerden çıkartılmış, fotoğraflardaki üçüncü şahısların kimlikleri saklanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

NEFRET SÖYLEMİ

Nefret söylemi kavramı içerisinde birçok anlam barındıran geniş bir tanımlamaya sahiptir. Türk Dil Kurumuna göre nefret: Bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan nefret söylemiyle ilgili Avrupa Konseyi tarafından yaptırılan araştırmalara göreyse “İrkçi nefreti, yabancı düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezcilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır“(Weber,2011:3). Bu açıdan nefret ve nefret söylemi kavramları birbirlerinden ayrılmaktadır. Bu ayrışmanın temeli de söylem kavramının ifadesinin genişliğiyle ilgilidir. Söylem ortak bir bilinç yansıtan tek bir metin ürünü olmayan birden fazla metin kümesinden oluşur (Ruhi, 2009:14). Nefret söylemi bu anlamıyla bir kişi ya da grubu hedef alabilir ancak nefretin gücünü oluşturan nefretin oluşturulduğu veya paylaşıldığı grubun niceliğidir. Tarlach McGonagle nefret söylemini şu şekilde tanımlar: “Nefret söylemi geniş bir spektruma yayılan olumsuz bir söylemdir. Bu söylem esnektir, çünkü nefretten yola çıkarak nefreti teşvik etmeye varabilen, suiistimale, aşağılamaya, hakarete, yermeye dayanan kelimeler ve sıfatlardan oluşan öte yandan da aşırı önyargılardan bağımsız olmayan bir söylemdir“ (Aktaran: Algan ve Şensever, 2010:16). Nefret söyleminin ana unsuru olan söylemse meta bir eylem ve ideoloji aracıdır. Söylem toplumun iktidar ve gerçeklik algısına dayalı sosyal hayatı etkilemektedir (Aygül, 2013:16). Sosyal hayat içerisinde yer alan birey dünyayı doğrudan anlamak yerine toplumda hâkim olan söyleme göre anlar. Bu süreç içerisinde topluma hâkim olan düşünce bireylere yansıtılır (Zeyrek, 2009: 27). Michel Foucault ise bu süreci iktidar odaklı görmektedir. Foucault’un iktidarının günlük hayata yayılmış olması gibi söylemleri de parçalıdır ve parçalanmış hayatın içine sızmış iktidar gibi söylem de hayatın içinde bir evrim doğrultusunda oluşmaktadır (Yılmaz, 2013: 28). Foucault söylemin her bireyin içinde yaşamış olduğu dönem, güç ve bilgi durumlarına göre farklı olabileceğini belirtmiştir. Ancak dışlama ve kapatma söylemi ile modern çağda gerçek söylemin açığa çıkarılmasının da zorluğuna işaret eder (Rigel vd. 2005:

77). Bu açıdan Foucault insanların bu süreç içerisinde kendilik maskelerini kullandıklarını söylemektedir (Aygül, 2013:16). Söylemi iktidarın varlık sebebi olarak görür ve söylem olmadan iktidarın çarkı olarak gördüğü bilginin üretilmeyeceğini ve dolaşımının gerçekleştirilemeyeceğini belirtir (Rigel vd., 2005:106). Bu anlamda söylem öznenin içinde yer aldığı toplumda her türlü düşünsel veya düşünsel temelli olmayan dünya görüşünü ve fikrini meşrulaştırma çabasıdır. Yılmaz'a göre: "Bu çabanın ardında kimi zaman bir bireysel varlık mücadelesi, kimi zaman bir kimlik mücadelesi, kimi zaman bir sınıf mücadelesi, kimi zaman ise dinsel bir mücadele olabilir. Bu mücadelenin sınırlarını, hayatın farklılığı, renkleri, yaşamın bize sunduğu tüm olasılıklar belirler "(Yılmaz, 2013: 27).

Söyleme ilişkin farklı bir görüşe sahip bir diğer kişiye Van Dijk'tir. Söylemi 2000 yıl öncesine dayandırmıştır. Söylemin kökenini dilbilime kadar götüren Van Dijk de iktidar ve söylem arasında bir ilişkinin bulunduğunu kabul eder (Kocaman, 2009: 1). İdeolojilerin nasıl oluşturulduğundan çok onun kaynağı olan söylemin topluma nasıl yayıldığını incelemenin daha önemli olduğunu belirtmiştir. Grup yapısının oluşumunda ve grupta oluşan ideolojilerin yayılmasında en önemli unsuru söylem olarak belirler. Bireylerin ideolojik gelişimlerinin oluşumunda diğer akranlarının veya benzer görüşlere sahip farklı kişilerin görüşlerinin ulaşılabilir olması etkili olur. Van Dijk söylemin bağlamdan kopuk düşünülmemesi gerektiğini, bir metnin tam olarak ne söylediğini bağlamı çerçevesinde değerlendirilerek anlamlandırılabilirliğini belirtir (Aygül, 2013: 18). Bu bağlam kimin söylediği, ne tür bir niyetle söylediği, ne durumda kime söylediğine ilişkin bir kapsam içerir (İnceoğlu, 2012: 23). Bu bağlam içerisinde görüşünü dile getiren kişiler bu düşüncelerini bir takım süreçler sonunda açıklamış olurlar. Bu süreçle ilgili Van Dijk söylem analizi yöntemini geliştirmiştir. Söylemin düşünsel temellerini ortaya koymaya çalışan Van Dijk söylemin yorumlanmasında aktarılan her düşüncenin her sözcüğün makro yapısını ortaya çıkarılması için tek tek incelenmesi gerektiğini belirterek bu alana yönelik yeni bir metod olarak söylem analizini ortaya çıkarır. İnsan düşüncelerin oluşturulmasında mevcut alt yapının incelenmesi gerektiğini belirtirken bu yönüyle de söylemin yapısalcılığa dayanan bir tarafının da olduğu söylenebilir (Güllüoğlu, 2012: 242).

Özetle söylem; güç, iktidar, ideoloji ve bilgi ekseninde oluşan her türlü oluşumda etkin bir rol almaktadır. Söylem toplumsal ilişkilerinin oluşturulması ve aidiyet

duygusunun oluşturulmasında etkilidir. Söylemin içerdiği bu eksen nefret söyleminin de kapsamının anlaşılmasında etkili olmaktadır.

Nefret söylemi de bu güç ve ideoloji sürecinde bir grubun diğer bir grubun varlığına karşı tahammülsüzlüğünü ortaya koyması açısından önem arz etmektedir. Bu tahammülsüzlüğün nedenleri şöyle sınırlandırılabilir:

- ✓ Bireysel ve toplumsal alanda oluşmuş önyargılar.
- ✓ Irkçılık ve yabancı korkusu.
- ✓ Toplumun bir kesimine karşı ötekileştirme ve düşmanlık.
- ✓ Cinsel ayrımcılık ve taraf tutma.(Yılmaz, 2013:31)

Bu kapsam etrafında oluşturulan nefret söylemi beraberinde nefret suçlarının da oluşmasına neden olur. Yılmaz'a göre nefret söyleminden nefret suçuna geçişte nefret söylemine etki eden ön koşullar nefret suçunu da beslemektedir. Nitekim Yılmaz nefret suçunu şu şekilde formüllendirmiştir: *Suç+Önyargı/ Nefret = Nefret Suçu* (Yılmaz, 2013: 31).

Bu açıdan nefret söyleminin tam olarak anlaşılabilmesi için nefret suçu ile olan ilişkisinin ortaya konulması gerekmektedir. İnceoğlu ve Sözeri'ne göre“ Nefret söylemi, nefret suçuna giden sürecin çıkış noktası, yani nefret suçunun önünü açan tahammülsüzlüğün ve hoşgörüsüzlüğün dışavurumudur. Hedef alınan gruplara “ *Toplumda size yer yok*“ mesajı yinelenerek verilir; grup üyeleri pasifleştirilir/ sessizleştirilir. Bu durum kaçınılmaz olarak demokratik düzeni yıpratır; zira insanın en temel hakkı olan, yaşama ve katılım hakkı, ihlal edilmiş olur.“ (İnceoğlu, 2012: 24). Nefret söyleminin nefret suçuna giden süreçte nefretin kaynağı olarak önyargı ifade edilmektedir. Önyargı kavramıysa yeterli gerçek bir ölçüte dayandırılmadan başkaları hakkında olumsuz düşünceler beslemek olarak tanımlanabilir. Bu tür önyargı ve suçlamalardan beslenen nefret söylemine ötekine yönelik herhangi bir suç veya şiddet ögesinin gerçek nedenleriyle anlaşılması engeller. Bu düşünce beraberinde ötekine karşıtlık, ayrımcılık, fiziksel saldırı ve onu yok etme anlamında suça dönüşebilir. Nefret söylemi suça neden olan unsurlar bağlamında değerlendirilse de hukuki açıdan ötekine yönelik suça yani nefret suçuna dönüşmedikçe herhangi bir yaptırıma tabi değildir. Nefret suçuyorsa en genel anlamıyla Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) tarafından şöyle tanımlanmaktadır: “ *Mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun*

hedefinin, gerçek veya hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellikler taşıyan bir grupta gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her türlü suçtur.” (Aktaran Algan ve Şensever, 2010: 6).

Nefret suçuyla ilgili yapılan bu tanımlamalar aynı zamanda nefret söylemin teşvik edici ve özendirici söylemleri sonucunda oluşmaktadır. Bu tür söylemlere dayalı nefret zamanla nefret suçlarının da meşrulaştırmaktadır. Nefretin meşrulaştığı alanları anlamak için nefret söylemi türlerini inceleyebiliriz.

1.1. NEFRET SÖYLEMİ TÜRLERİ

Nefret söylemi tahammülsüzlüğün ve önyargının önemli bir sonucu olarak görünür. Nefret söylemi bu bağlam çerçevesinde düşünüldüğünde nefret söyleminin ortaya çıkmasında hangi türde bir etkinin neden olduğu nefretin inceleme alanını oluşturur. Bu nedenle nefret ile ilgili oluşturulan her türlü söylem farklı bir alanın konusu olabilir. Ancak bu nefretin oluşması sürecinde nefret her zaman var olan durumlarla bağlantılı olarak oluşturulmaz. Nefretin oluşmasında ya da nefretin bir nedeni olan önyargıların oluşmasında tek başına var olan koşullar etkili değildir. Bu nefretin ortaya çıkmasında ve oluşmasında etkili olan medya da bu nefretin bir nedenidir. Nitekim McLuhan’ın belirttiği “Araç Mesajdır” görüşü de bunu desteklemektedir. Bu tezin konusu olan fan sayfalarındaki nefret söylemi de bu düşünceyi yansıtmaktadır. Fan sayfalarında oluşturulan ve dolaşıma sokulan nefret söylemini de incelerken nefret söylemi türlerine ait verilerde paylaşılabacaktır.

Mutlu Binark ve Tuğrul Çomu nefret söylemini altı türde ele almıştır:

- ✓ *Siyasal Nefret Söylemi*
- ✓ *Kadınlara Yönelik Nefret söylemi*
- ✓ *Yabancılar ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi*
- ✓ *Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi*
- ✓ *İnanç ve Mezhep Temelli Nefret Söylemi*
- ✓ *Engellilere ve Çeşitli Hastalıklara Yönelik Nefret söylemi*

(yenimedya.wordpress.com).

1.1.1. Siyasal Nefret Söylemi

Siyasal bir düşüncüyü veya bu düşüncenin takipçilerini hedef alan nefret söylemidir. Bu düşünce sistemi içerisinde yer alan büyük gruplara ya da küçük gruplara yönelik söylem içerebilir (Binark ve Bayraktutan,2013: 86). Bu nefret siyasal partiye ya da ona destek veren kişilere yönelik olabilir. Bu tür söylemler siyasal kazançtan çok toplumsal çatışma hatlarını telafisi mümkün olmayacak şekilde derinleştirmektedir (Yılmaz,2013: 44). Bu tür bir söyleme örnek olarak da cumhurbaşkanlığı seçiminden önce Bekir Coşkun'un 3 Mayıs 2007 tarihinde yazmış olduğu “ Göbeğini Kaşıyan Adam “ adlı köşe yazısı örnek olarak gösterilebilir.

Hürriyet gazetesinin o dönem yer alan köşe yazısında yer alan bazı ifadeler şu şekildedir:

Göbeğinin tombik olması ona mutluluk verir, çünkü bu yaşamın tadını çıkarttığı anlamına da gelir.

İşte; 'ın bir anda "Her şey için sandık" derken, güvendiği adamdır o...

Büyük kentlerde her partiden, her yaştan, her meslekten, her görüşten, her kesimden milyonlar meydanlara dökülürken... Eski-şimdiki cumhurbaşkanları, üniversiteler, akademisyenler, yüksek mahkemeler, askerler, sivil demokratik örgütler "endişelerini" dile getirirken...

..... 'ın güvendiğidir o:

Göbeğini Kaşıyan Adam.....

(hurriyet.com).

Siyasal nefret söylemi kişi ve grupları aidiyet duyguları kapsamında bir araya getirerek fanatizm duygusunun artmasına yönelik bir durum oluşturabilir. Nefret söylemine yönelik içerikler siyasi ortamlarda yayılarak nefret söylemini ve nefret suçunu artırıcı bir etkiye bulunur. Nefret söylemine uğrayan kesimin büyüklüğüne bağlı olarak siyasal ortamda farklı görüş ve düşüncelere sahip olanlara yönelik olarak nefreti körükleyici bir söylem oluşabilir.

1.1.2. Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi

Cinsiyetçi ifadelerin ağırlıkla hissedildiği kadına yönelik nefret kadının yaptığı ya da yapamadıkları üzerinden oluşturulur. Kadının toplumdaki yerinin ikincilleştirildiği

bir söylem oluşturulmaktadır. Kadın üzerinden erkeğe atfedilen kadın gibi yapmak kalıbı içerisinde cinsiyet ayrımcılığına yönelik söylemler oluşturulmaktadır (Binark ve Bayraktutan, 2013: 87). Kadına yönelik nefret söylemi bir diğer aşamadaysa kadına karşı şiddete dönüşmektedir. Bu aşamadan önce ise kadına yönelik kullanılan “ eksik etek, elinin hamuruyla” gibi aşağılayıcı dil, kadının toplum içinde ikinci cins olarak yer almasına ve kadının aşağılanmasına neden olmaktadır. Bununla beraber kadın erkeğin karşı cinsi olarak konumlandırılmıştır.

Kaynak: (dailymotion.com)

Görsel 1.1. Kadına Yönelik Nefret Söylemi Örneği

Kadına yönelik nefret söyleminin oluşmasına etki eden bir diğer unsur da kadının ticari bir meta unsuru olarak kullanılmasıdır. Kadının özellikle reklamlarda cinsel bir algı oluşturularak sunulması kadına olan nefreti artırmıştır (Yılmaz, 2013: 46). Kadının varoluş nedeni değiştirilerek nesneleştirilip bir tüketim ürününe dönüştürülmesi meşrulaştırılmıştır. Bu da kadın olgusunu değişime uğratarak kadını şiddetin ve nefretin sorumlusu haline gelmiştir. Akıllı kadın dayak yemez veya bir kadın kocasını

idare edip dayak yememeyi başarabilir gibi ifadeler kadına karşı nefreti meşrulaştırıcı söylemler olarak değerlendirilebilir (Göregenli, 2013: 43).

Kaynak: izlesene.com.

Görsel 1.2. Kadının Reklamlarda Kullanımı Örneği

Kadına yönelik oluşturulan bu tür söylem şiddet sonrasında da devam etmektedir. Toplumda mağdura yönelik sempati içeren normlar kabul görse de kişinin kendi adil dünyasını sürdürmesi için şiddete uğrayan kişiyi suçlaması ve ona karşı tavır alması söz konusu olabilmektedir (Göregenli, 2013: 42). Örneğin bir ilahiyat profesörü tecavüzle ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: *“Kardeşim sen dekolte giyinirsen bu tür çirkinliklerle karşılaşman sürpriz olmayacaktır. Tahrik ettikten sonra sonucundan şikâyet etmen makul değildir. Bu konuda suçu işleyenleri savunduğum anlaşılmasın. Elbette işlenen suç son derece iğrençtir.”* (bianet.org).

Kadına yönelik nefret suçlarını destekler nitelikte yer alan söylemler bu kapsamda yer alan suç ve söylemleri sürekli hale getirerek suçun toplum tarafından kanıksanmasına ve normalleşmesine neden olmaktadır.

1.1.3. Yabancılara ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi

Yabancıları, göçmenleri farklı etnik kökene sahip insanları hedef alan temelde ekonomik nedenleri de içinde barındıran ve ırkçılıktan beslenen ötekine yönelik nefrettir. Biz ve öteki arasındaki ikilemin yoğunlukla yaşandığı ve ötekinin varlığının kendine yönelik tehdit unsuru olarak kabul görüldüğü nefret söylemidir (Binark ve Bayraktutan, 2013: 87). Bu nefret grup içi motivasyonu artırırken sorunların gerçek nedenlerinin ortaya konulmasını etkilemektedir. Gruplar iç motivasyonunu sağlarken ötekini problemlerin kaynağı olarak görür ve nefreti ötekinin üzerine aktararak bireysel bir atropi gerçekleştirir. Bu atropiyse kişinin iç gerginliğini giderirken toplumsal gerilimi artırıcı bir etkide bulunur. Bu tür nefret ekonomik nedenlere ya da ırkçılığa dayalı olarak ortaya çıkabilir (Yılmaz, 2013: 46). Özellikle son dönemlerde Suriyeli göçmenlere yönelik ortaya atılan söylemler bu tür nefretin ortaya konulmasında iyi bir örnek olabilir. Örneğin Türkiye'ye sığınan Suriyeliler başlığı altında sanal ortamda yapılmış olan yorumların bazıları aşağıdaki gibidir:

neden sığındırıldıklarını anlayamadığım insanlardır. tamam iyilik yapıyoruz hoşluk yapıyoruz da, benim memleketimin yatağa her akşam aç giden vatandaşı her gün 3 öğün beslenen (rakamla) 10.000+(500.gün), (yazıyla) onbin!+(500.gün) suriyeliyi görünce ne düşünüyor acaba..

gazi maaşından fazla aylık almaktadırlar devletten. 400 dolar .

bugunavmotoparkında ben park ettikten sonra aracından inip ben park edecektim diye beni bir ton azarlamış ve "yallah yallah" diyerek bagirmistiriclerinden biri. megersem orda bekliyomushalbuki bir arac yanda bir bos yer daha vardı. pardon filan diyorum anlamıyor da. arabayicizervs diye korkumdan baska yere park ettim. dagdangelmisbagdakini kovan kendini bilmezlerdir.

usuriyeliler kendi vatanlarına ihanet eden ...dir. türkiyede asalaklar gibi yaşıyorlar. rahat durmuyorlar sürekli olay çıkarıyorlar. bizim vergilerimizle yan gelip yatıyorlar. arada bir kendi ülkeleri aleyhine toplantılar yapan bu soysuzların yaptığı ihanet değilse nedir? ayrıca bunların geceleri sınırı geçip kendi askerlerine kurşun sıktıkları söyleniyor. Zaten amerikanınabnin bunları desteklemesi herşeyi ortaya koyuyor.

Yukarıdaki yorumlar incelendiğinde yapılan yorumların bir kısmı ekonomik nedenlere dayandırılırken bir kısmı da kendi yaşam alanının yok olması korkusunu taşımaktadır (uludagsozluk.com). Bu tür söylemler zaman içerisinde nefret suçunun işlenmesine sebebiyet vermektedir. Nefret suçunun işlenmesi sırasında yabancı ve göçmenlere yönelik suçlu genellemesi yapılmaktadır.

Kaynak: (dailymotion.com).

Görsel 1.3. Hırsız Zannedilen Suriyeli linç Edildi.

1.1.4. Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi

Heteroseksüellik cinsel kimliği dışındaki cinsel kimliklere ve cinsel yönelimlere sahip olan kişileri hedef alan nefret söylemidir. Geyleri, lezbiyenleri, biseksüelleri, travesti ve transseksüelleri hedef almaktadır (Binark ve Bayraktutan, 2013: 87). Bu tür cinsel kimliğe sahip kişilerin seks işçiliği ile anılması ve toplumun heteroseksüel yapıya sahip olması ve bu yapı içerisinde oluşan cinsiyetçi, geleneksel anlayış diğer kimliklere sahip kişilere yönelik baskı ve yok etme mekanizması oluşturmuştur.(Ördek, 2012: 312) Bu alanla ilgili nefret söylemin ortaya çıkmasında ve suça dönüşmesinde homofobik medya anlayışı etkili olmuştur. Cinsellikle ilgili yapılan çalışmalarda ilgi merkezi oluşturulmakta ve bunun sonucunda ticari gelir elde edilmektedir (Yılmaz, 2013: 49). Medyada sürekli olarak yer bulan “ travesti terörü” ve “ travestiler caddelerde fuhuş pazarlığında” gibi ifadeler, hali hazırda toplumda var olan transfobik nefreti

körükleyecek şekilde haberleştirilmektedir. Bu tür bireylere karşı yapılan haksızlıklara değinilmeden bu bireyler şiddet ve ahlaksızlığın kaynağı olarak resmedilmektedirler (Ördek, 2012: 313).

1.1.5. İnanç ve Mezhep Temelli Nefret Söylemi

Farklı din ve mezhebe sahip olan insanlara yönelik nefret söylemidir. Türkiye’de ve dünyada değişik örneklerine rastlanmaktadır (Binark ve Bayraktutan, 2013: 87). Türkiye tarihinde bu tür nefret söylemlerinin nefret suçlarına dönüşmüş örneklerine sıklıkla rastlanmaktadır. Sivas, Kahramanmaraş olayları ya da Zirve kitapevi baskını bu tür nefret söylemlerinin nefret suçuna dönüşmesini gösteren önemli olaylardır (Yılmaz, 2013: 51). Dünya genelinde de bu tür söylemlere rastlanmaktadır. Son yıllarda özellikle İslamofobi kavramın sıklıkla duymaktayız. İslamofobi kelimesi “İslam” ve Yunanca “phobos” kelimelerinin birleşmesinden oluşmuştur. Terim olarak İslamofobi İslam’a karşı önyargı ve Müslüman azınlığa karşı gösterilen ırkçılık şeklinde anlaşılabilir. Bu süreçte İslami değerlerin anomileştirilmesi ve beraberinde gerçekleşen eylemlere şahit olunmaktadır (dinbilimleri.com).

Kaynak: www.dw.de/müslümanlar-ayrımcılığa-uğruyor.

Görsel 1.4. İsviçre’de minare yasağı

Bu tür nefret söyleminin oluşmasında siyasal kararlar da etkili olmaktadır. Uluslararası Af Örgütü'nün(Amnesty International) 2012 yılında yayınlanan raporuna göre yasal düzenlemelerin Müslümanlara karşı önyargı ve ırkçı söylemi artırdığını belirlenmiştir. Bu düzenlemelerle ilgili en bilinen örnekse İsviçre'de gerçekleştirilmek istenen minare yasağına yönelik yasa tasarısıdır.

1.1.6. Engellilere ve Çeşitli Hastalıklara Yönelik Nefret Söylemi

Fiziksel ya da zihinsel engellilere ya da farklı hastalıklara sahip kişilere karşı üretilen nefret söylemidir. Son dönemlerde etkisi giderek artmaktadır. Ekonomik ve sosyal nedenlerden temel alabileceği gibi bunlardan tamamen bağımsız da olabilir (Binark ve Bayraktutan,2013: 87). Engelli kişilerin rahatsızlıkları gündelik dil içerisinde ötekine hakaret unsuru olarak kullanılmaktadır. Örneğin embesil, spastik, özürlü gibi zihinsel ve bedensel engelli ifade eden kavramlar gündelik dilde yoğun olarak kişinin herhangi bir davranışını kötüleme ve o davranışa hakaret etmek için kullanılabilir. Bu tür söylemler de zaman içerisinde gerçek hastalara karşı uzak durma ve onları tiksindirici bulma duygusunu artırmaktadır. Öte yandan cinsel yönelimli hastalıklar da bu tür nefret söyleminin oluşmasına etki etmektedir. Aids veya HIV virüsü taşıyan kişiler de bu tarz nefret söylemine örnektir. HIV virüsü korunmasız cinsel ilişkiyle, gerekli önlemlerin alınmaması durumunda anneden bebeğe veya kan ve organ nakliyle bulaşan bir hastalıktır. Sosyal ilişkilerle bulaşmayan bu hastalık toplumda aidsli ötekileştirmesiyle nefret söylemine dönüşmektedir.(Köylü, 2012: 329) Bu dışlanma korkusu da hastalığı taşıyan veya hastalık şüphesi olan kişilerin tedavilerini engellemektedir. Bu da şunu gösteriyor HIV ya da benzer hastalık taşıyan kişiler asıl mücadelelerini nefret ve sevgisizliğe karşı vermektedirler (Köylü, 2012: 329). Örneğin aids hastalığının ilk ortaya çıktığı dönemlerde bir gazetede yer alan manşet şu şekildedir: 30 AİDS'li aramızda yaşıyor (gecmisgazete.com).

1.2. NEFRET SÖYLEMİYLE MÜCADELE YOLLARI

Nefret suçlarının körükleyicisi veya yönlendiricisi olarak düşünebileceğimiz nefret söylemiyle mücadele edebilmek için nefret suçu ve nefret söylemini birlikte ele almak gerekmektedir. Nefret söylemi ve nefret suçlarıyla mücadelede ulusal ve

uluslararası birçok yasal düzenleme yer almaktadır. Bu yasal düzenlemeler genel olarak üç temel üzerinde yer almaktadır. Bunlardan ilki bir gruba hakaret etmeyi ve nefreti kışkırtmayı yasaklamaktadır. İkincisi bir kişinin ya da bir ulusun onuruna hakaret etmeyi, üçüncüsü ise belli bir tarihsel olayın reddini yasaklamaktadır. Üçüncü tür düzenleme daha çok soykırımı ve soykırımı neden olabilecek ideolojiyi yasaklamaktadır (Ataman, 2012: 68). Bu üç tür yaklaşımda beraberinde ifade özgürlüğü ve nefret söylemi kavramlarının çatıştığı alanlar olarak düşünülebilir. Bu açıdan bu yaklaşımların nefret söylemini ya da ifade özgürlüğü mü olduğu konusundaki uyumsuzluk yasal düzenlemelerin de en önemli sorunudur. İfade özgürlüğü insan haklarının uzun zamandır ayrılmaz parçasını oluşturmaktadır. Nefret söylemiyle ilgili her tartışma beraberinde ifade özgürlüğünün de konusu olmaktadır (Karan, 2012: 88). İfade özgürlüğü de çeşitli yasal düzenlemeler güvence altına alınmaktadır. İfade özgürlüğün üçüncü kişiler tarafından sınırlandırılmayacağına yönelik birçok yasa bulunmaktadır. Ancak nefret söylemiyle ilgili yapılan suç duyuruları çoğu zaman ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirilmektedir. Örneğin 2006 yılında Danimarka ‘nın Jllands-Posten gazetesinde Hz Muhammed’e hakaret içeren karikatürler için dönemin Danimarka başbakanı Anders Fogh Rasmussen: “Karikatürler ifade özgürlüğünün göstergesi, İslam bunu anlamıyor.” İfadelerini kullanmıştır (arsiv.ntvmsnbc.com). Nefret söylemi ve insan hakları arasındaki bu ilişkinin daha doğru anlaşılması için ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeleri inceleyebiliriz.

1.2.1. Hukuki Mücadele Yolları

1.2.1.1. Uluslararası Düzenlemeler

Bu konuyla ilgili Avrupa Konseyi tarafından yapılan araştırmalar olduğu önceki bölümlerde belirtilmişti. Hukuki mücadele içerisindeyse Avrupa Konseyi’ne bağlı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM) bir takım düzenlemeleri bulunmaktadır. AİHM’nin 10. maddesi gereğince düzenlenen ifade özgürlüğüne dayalı kısma göre: *“Irka dayalı ayrımcılığın tüm biçimleriyle ve tezahürleriyle mücadele etmenin yaşamsal önemde olduğunun özellikle bilincinde olunduğu” ifade edilmiştir. Bu nedenle çeşitli mahkeme kararlarında, “hoşgörünün ve bütün insanların eşit saygınlığa sahip olduğu görüşüne saygı gösterilmesinin demokratik, çoğulcu bir toplumun temellerini teşkil*

ettiği” vurgulanmıştır. Dolayısıyla, uygulanan her türlü “usul”, “şart”, “kısıtlama” veya “ceza”nın ulaşılmaya çalışılan meşru amaçla orantılı olması kaydıyla belirli demokratik toplumlarda hoşgörüsüzlüğe (dinsel hoşgörüsüzlük dâhil) dayalı nefreti yayan, körükleyen, teşvik eden veya meşrulaştıran tüm ifade biçimlerinin yaptırıma tabi tutulmasının veya hatta engellenmesinin gerektiği ilkesel olarak düşünülebilir.”(Weber, 2011: 2). AİHM’ nin bu içerikteki maddesi başkalarının haklarına müdahale edilmesini engellemeye yöneliktir. Toplum içerisinde yer alan siyasetçilerin, medyanın ve kamusal birimlerde yer alan kişilerin ifade özgürlüğünü kullanırken ifadelerinin yukarıda belirtilen ayrımcılığa dayalı olmaması gerekmektedir (Karan, 2012: 94).

Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen ve başka ülkelerinde taraf olduğu farklı düzenlemeler de bulunmaktadır. Ekonomik ve toplumsal alana ilişkin yapılmış olan düzenlemeler de yine nefret söylemi ve nefret suçlarına ilişkin mücadele de önemli etkileri olacak içeriklere sahip düzenlemeleri içerisinde barındırmaktadır. Bu tür düzenlemelere örnek olarak “Avrupa Sosyal Şartı” ve “Ulusal Azınlıkların Korunması”na ilişkin çerçeve sözleşmeler de her türlü ayrımcılığa karşı korumayı amaçlamaktadır. Bu sözleşmelere taraf olan ülkeler toprakları üzerinde yaşayan insanlar için etnik, dini, kültürel ve dilsel özelliklerine göre herhangi bir hak ve eşitlik çerçevesinde yer almayan düzenlemelerde bulunmayacağını taahhüt eder (Weber, 2009: 7).

Avrupa Konseyi’nin ırkçılık ve hoşgörüsüzlüğe karşı olarak oluşturmuş olduğu ve 2002 yılında yayımlanan “ 7 No’lu Genel Politika Tavsiyesi” kararıyla aralarında Türkiye’nin de bulunduğu Avrupa Konseyi 47 ülkenin ceza hukukuna yönelik düzenlemelere etki edebilecek çeşitli teşviklere işaret edilmektedir. Bu ülkelerin ulusal mevzuatlarında ırkçı veya ırkçı ayrımcılığa dayalı olarak işlenen suçların ağırlaştırılmış olarak cezalandırılmasına yönelik düzenlemelere teşvik edilmektedir (Alğan ve Şensever, 2010: 12). Avrupa Konseyi tarafından bu yönde yaptırılan bir diğer çalışmaysa “Siber Suç” sözleşmesine ek olarak 28 Ocak 2003 tarihinde kabul edilen ve 1 Mart 2006’ da yürürlüğe giren bilgisayar sistemi üzerinde internette dolaşıma sokulan ırkçı ve yabancı düşmanlığına yönelik içeriklerin engellenmesi ve cezalandırılmasına yönelik ek protokoldür. Bu protokole göre taraf devletler aşağıda yer alan ilkeleri yerine getirmek için taahhüt de bulunmuşlardır:

- ✓ *İrkçi ve yabancı düşmanlığı içeren materyallerin bilgisayar sistemi üzerinden kamuoyuna yayılması veya başka şekilde erişilebilir hale getirilmesi;*
- ✓ *İrk, renk, soy veya ulusal veya etnik köken ve bu faktörlerin herhangi biri için mazeret olarak kullanıldığı takdirde dinsel açıdan ayırt edilebilen belirli bir gruba mensup olmaları nedeniyle kişilerin veya (ii) bu özelliklerden herhangi biriyle ayırt edilen bir grubun bilgisayar sistemi üzerinden, kendilerine karşı ulusal hukukta ağır bir suç olarak tanımlanan bir eylemin gerçekleştirileceği tehdidinde bulunulması;*
- ✓ *İrk, renk, soy veya ulusal veya etnik köken ve bu faktörlerin herhangi biri için mazeret olarak kullanıldığı takdirde dinsel açıdan ayırt edilebilen belirli bir gruba mensup olmaları nedeniyle kişilerin veya (ii) bu özelliklerden herhangi biriyle ayırt edilen bir insan grubunun bilgisayar sistemi üzerinden alenen aşağılanması;*
- ✓ *Uluslararası hukukta tanımlanan ve 8 Ağustos 1945 tarihli Londra Anlaşması'yla kurulan Uluslararası Askeri Mahkeme'nin veya ilgili uluslararası sözleşmelerle kurulan ve yargılama yetkisi söz konusu taraf Devletçe tanınan herhangi bir başka uluslararası mahkemenin nihai ve bağlayıcı kararlarında kabul edilen şekliyle soykırım veya insanlık suçu teşkil eden davranışları yadsıyan, ağır şekilde azımsayan, onaylayan veya meşrulaştıran materyallerin bilgisayar sistemi üzerinden kamuoyuna yayılması veya başka şekilde erişilebilir hale getirilmesi (Weber, 2009: 8).*

Avrupa Konseyinin anayasa hukuku konusundaki danışma kurulu Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu'nun(Venedik Komisyonu) dine hakaret, dine küfretme, kışkırtıcı dinsel nefrete yönelik hazırlamış olduğu ön rapor inanç temelli nefret söylemini engellemeye adına önemli ipuçları vermektedir. Bu rapora göre dini inançlarla ilgili yapılan eleştirilerin herhangi bir kamuoyunu kışkırtıcı ve tahrik içeren bir söylem içermediği sürece kabul edilebileceği belirtilmiştir. Ancak şiddet veya kamu düzeninin bozulmasına yönelik bir söylem içeren ve nefreti artıran bu tür durumlar içinse yasal bir takım düzenlemelerin gerekliliği ifade edilmiştir (Weber, 2009: 12).

Avrupa konseyi yapılan bu çalışmalara rağmen son yıllarda artan ırkçılık ve hoşgörüsüzlüğü engellemek amacıyla İrkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa

Komisyonunu(ECRİ) kurmuştur. ECRİ'nin yapmış olduğu çalışma ve raporlara göre ırkçılık ve hoşgörüsüzlükle ilgili mevcut ülkelerin bu tür söylemleri engellemeye yönelik bir isteğinin olduğu ortaya konmuştur. ECRİ son yıllarda özellikle futbolda artan şiddet ve ırkçılık içeren ifadelerin artması nedeniyle bir deklarasyon yayımlamıştır. Bu deklarasyona göre ırkçılık Euro 2008 Avrupa Şampiyonasında futbolda ırkçılık ve ayrımcılığı önlemeye yönelik adımlar atılmıştır (Weber, 2009: 13).

Avrupa Konseyi tarafından alınmış olan bu kararlar Türkiye'nin de bu kuruluşun kurucu üyesi olması nedeniyle taraf olduğu kararlardır. Avrupa Konseyi nefret söylemini doğrudan zarar içeren bir ifade biçimi olarak görmektedir. Türkiye ve üye olan diğer ülkeleri bu konuda çalışma yapmaya teşvik etmektedir (Karan, 2012: 101).

Nefret söylemiyle ilgili çalışmalarda bulunan bir diğer önemli kuruluşa Birleşmiş Milletlerdir. Birleşmiş Milletlerin İnsan Hakları Komitesi tarafından kabul edilen 10 sayılı genel yorum içerikli sözleşmesini 20. Maddesine göre her türlü savaş kışkırtıcılığı, ayrımcılık, her türlü ulusal ve dinsel nefret içeren söylemlerin kanunla yasaklanması gerekliliği belirtilmiştir. Birleşmiş Milletlerin bir diğer bu konuyla ilgili organıysa Irk Ayrımcılığının ortadan kaldırılması komitesidir. Bu komiteyse yabancı düşmanlığı ve ırkçı nefreti artıran söylemleri engellemeye yönelik çeşitli tavsiye kararları almıştır. Komitenin XXX. kararı önemli tavsiyeler içermektedir. Bunlar şöyledir:

- ✓ *Yurttaş olmayanları hedef alan yabancı düşmanı tutum ve davranışlarla, özellikle de ırkçı nefretin ve şiddetin kışkırtılmasıyla mücadele etmek ve ayrımcılık yapmama ilkesinin yurttaş olmayanların durumu bağlamında daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla tedbirler alınmasını*
- ✓ *Yurttaş olmayan" nüfusun özellikle politikacılar, resmi görevliler, eğitimciler ve medya tarafından internet üzerinde veya başka elektronik iletişim ağlarında ve genel olarak toplum içinde ırk, renk, soy, ulusal veya etnik köken temelinde hedefe yerleştirilmesine, damgalanmasına, onlara dair kalıp yargılar oluşturulması veya dikkatlerin üzerlerine çekilmesine yönelik her türlü eğilimi engellemek için kararlı adımlar alınmasını tavsiye etmektedir (Weber, 2009: 16).*

Birleşmiş Milletler bu kararlar dışında nefret söyleminin inanç, ırk ve ayrımcılık temelli ifadeleri dışında farklı grupları da kapsayabileceğini belirtmiştir. Ancak bu tür nefret söylemiyle ilgili sınırlandırma yapılabilmesi için ifade özgürlüğünün de uluslararası standartlar da oluşturulmuş olması gerekmektedir (Karan, 2012:94).

Avrupa Birliği de bu konuda çeşitli tedbirler almıştır. Bu tedbirleri oluştururken ortak eylem planı çerçevesinde 15 Temmuz 1996 yılında çeşitli kararlar alınmıştır. Bu ortak eylem planı Avrupa Birliğinin temel amaçlarından biri haline gelmiştir. Alınan bu kararlarda ırkçı nefret ve yabancı düşmanlığına yönelik engellemelerin gerekliliğine vurgu yapılırken üye devletlerin yargı ve diğer yetkili kurumları arasında işbirliğinin geliştirilmesine yönelik adımlar atılmıştır. Bu doğrultuda 2006 yılında Avrupa Birliği Parlamento'su tarafından alınan aşağıdaki karar gösterilebilir: *“İfade özgürlüğü daima hukuk sınırları içinde uygulanmalı ve sorumluluk ve insan haklarına ister İslam, ister Hristiyanlık, ister Yahudilik veya herhangi bir başka dinle ilişkili olsun, dinsel düşünce ve inançlara saygı ile birlikte var olmalıdır.”*(Weber, 2009: 16-17).

Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Örgütü(AGİT) de bu konuyla ilgili üyelerine zorunlu düzenleme yapılması konusun da çalışmalarda bulunan bir başka önemli kuruluştur. AGİT nefret suçu kapsamında değerlendirmelere yer vermektedir. Bu nedenle yapılan düzenlemelerin çoğu ağırlaştırılmış hükümlere yer vermektedir. 2008 yılında yapılan incelemelere göre AGİT üyesi 56 ülkeden aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 22 ülkede ağırlaştırıcı düzenlemeler bulunmamaktaydı (Alğan ve Şensever, 2010: 14).

AGİT üyesi ülkelerin düzenlemelerine incelediğimizde ırk, etnik kimlik, milliyet ve din en çok korunan, zihinsel engellik, cinsiyet, cinsel yönelim ve yaş sıklıkla korunan, medeni durum, doğum, siyasal görüş, zenginlik, sınıf, mülk, sosyal statü ve askerlik hizmetiye nadiren korunan özellikler arasında yer almaktadır.(İnceoğlu A, 2012: 112) Bu düzenlemeler yapılırken AGİT üyesi ülkeler nefret ile ilgili suçların istatistiği verilerinin paylaşımı konusunda taahhütte bulunmuşlardır. Ancak bu taahhüdü yerine getiren ülke sayısıysa 56 ülke arasından 14'tür. Türkiye'nin de içinde bulunduğu 40 ülke bu yükümlülükleri yerine getirmemektedir (Alğan ve Şensever, 2010: 14).

Nefret söylemi ve nefret suçları konusunda ulusal düzenlemeler incelenirken yukarıda belirttiğimiz Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası düzenlemeler etkisi ve dışında bu konuyla ilgili Türkiye'de yapılmış olan yasal çalışmaları inceleyebiliriz.

1.2.1.2. Ulusal Düzenlemeler

Türkiye yukarıda yer alan uluslararası kuruluşların da etkisiyle nefret söylemi ve nefret suçları ile ilgili bir takım çalışmalarda bulunmuştur. Türkiye'nin çalışmaları ile ilgili Avrupa Birliği 2012 ilerleme raporuna göre ırkçılık, yabancı düşmanlığı, antisemitizm ve hoşgörüsüzlükle ilgili konularda yasal bir çerçevenin bulunmadığı belirtilmiştir. Türkiye'nin nefret söylemi ve nefret suçları konusunda ilerleme kaydetmediği sonucuna varılmıştır. (Avrupa Birliği Komisyonu Türkiye 2012 yılı İlerleme Raporu, s. 31.) AGİT'in araştırmalarına göre de Türkiye'nin yükümlülüklerini yerine getirmediği de önceki bölümde belirtilmişti. Ancak Türk Ceza Kanunu'nun(TCK) çeşitli kısımlarında nefret söylemi ve nefret suçlarına yönelik düzenlemelere rastlanmaktadır. Türk Ceza Kanunu'nun 216. Maddesi bu kapsamda değerlendirilebilecek hükümler içermektedir. Kanunun birinci fıkrasına göre:” *halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*” Bu fıkayı nefret söylemi kapsamında düşünebiliriz (mevzuat.gov). Hoşgörüsüzlükle beraber suça teşvik eden her türlü yönlendirici etkiyi kapsamaktadır. 216. Maddenin 2. Fıkrasıysa şöyledir: *Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.* (mevzuat.gov). Bu fıkaya göreyse suça başkaları teşvik edilmediği için ceza yine nefret söylemi kapsamında olmasına rağmen daha az mahkûmiyet içermektedir. Aynı maddenin diğer bir hükmüyse yine 2. Fırkayla benzer özelliklere sahiptir. Bu fıkaysa şöyledir: “*Halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması halinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” Bu madde ve daha önceki madde herhangi bir ön yargı ile birleşirse cezalandırılabilir. Bu ön yargıyı oluşturan unsur aşağılamaysa, aşağılamanın hakaret kapsamında değerlendirilmesine bakılabilir. Ancak aşağılama her durumda hakaret suçu

kapsamında bir hüküm taşımaz. Bu durumda kişinin aşağılama fiili cezalandırılmaz. (A. İnceoğlu, 2012: 118).

Türk Ceza Kanunu'nun 115. Maddesi de nefret söylemi kapsamında değerlendirilebilecek hükümlere sahiptir. 115. Maddenin kapsamı şöyledir:

- ✓ *“Cebir veya tehdit kullanarak, bir kimseyi dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya veya değiştirmeye zorlayan ya da bunları açıklamaktan, yaymaktan meneden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”*
- ✓ *Dini inancın gereğinin yerine getirilmesinin veya dini ibadet veya ayinlerin bireysel ya da toplu olarak yapılmasının, cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla engellenmesi hâlinde, fail hakkında birinci fıkraya göre cezaya hükmolunur.*
- ✓ *Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir kimsenin inanç, düşünce veya kanaatlerinden kaynaklanan yaşam tarzına ilişkin tercihlerine müdahale eden veya bunları değiştirmeye zorlayan kişiye birinci fıkra hükmüne göre ceza verilir. (mevzuat.gov).*

Yukarıdaki üç madde incelendiğinde kişinin ifade özgürlüğü kapsamında olan hürriyetleri kapsayan bu maddeler cebir ve tehdit unsuruyla yapıldığı için nefret suçu kapsamında değerlendirilir. Ancak yukarıda bahsi geçen hürriyetlerin engellenmesi her zaman suç teşkil etmeyebilir. Örneğin bir öğretmen Musevi bir öğrencisine diğer öğrencilerin ona şiddet uygulayacağından korkarak etnik kimliğini açıklamamasını ister. Bu durumda öğretmenin yukarıdaki hükümler gereğince nefret suçu işlediği söylenemez. Çünkü öğrencisine karşı herhangi bir önyargılı saik ile hareket etmemiştir (A. İnceoğlu, 2012: 116-117).

Tezin konusu kapsamında değerlendirilebilecek bir diğer hükümse TCK'nın nefret ve ayrımcılık başlıklı 122. maddesidir. Bu madde de ayrımcılıkla ilgili hüküm taşımaktadır. Kişinin toplum içindeki yerinin oluşturulmasına ilişkin her türlü ayrımcılığa karşı çıkan hükümleri şöyledir:

(1) Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle;

- a) Bir kişiye kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,
 - b) Bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,
 - c) Bir kişinin işe alınmasını,
 - d) Bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını, engelleyen kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (mevzuat.gov).

“6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” da nefret söyleminin ve nefret suçunu nedeni olabilecek çeşitli kısıtlamalar içermektedir. Kanunun 14. Maddesinde hakaret içeren tezahürat başlıklı açıklama bölümü sporda nefret söylemi ve nefret suçuyla ilgili mücadeleye yönelik yaptırımlar içermektedir. Kanunun 14. Maddesinin içeriği şöyledir:

(1) Spor alanlarında veya çevresinde taraftarların grup halinde veya münferiden belirli bir kişiyi hedef veya muhatap alıp almadığına bakılmaksızın duyan veya gören kişiler tarafından hakaret olarak algılanacak tarzda aleni olarak söz ve davranışlarda bulunmaları halinde, fiilleri daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, şikâyet şartı aranmaksızın, failer hakkında on beş günden az olmamak üzere adli para cezasına hükmolunur.

(2) Spor alanlarında veya çevresinde toplum kesimlerini din, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet veya mezhep farkı gözeterek hakaret oluşturan söz ve davranışlarda bulunan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Birinci ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların yazılı pankart taşınması veya asılması ya da duvarlara yazı yazılması suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır (resmigazete.gov).

Bu madde de yer alan hükümler kanunun gerekçesi bölümünde de vurgulanmıştır. Kanunun gerekçesi bölümünde spor alanında ırkçılıkla mücadelenin uluslararası alanda sporun temel sorunlarından biri olduğu kabul edilmiştir. Yukarıda yer alan 14. Maddenin içeriği incelendiğinde birinci fıkra sadece genel hakaret suçuna yönelik para cezası içerirken ikinci fıkrayla birlikte şartlar ağırlaştırılmış ve toplum içerisinde yer alan kesimlere yönelik hakaret oluşturan söz ve davranışlara yönelik hapis cezası içeren

tedbirler konulmuştur. Kanun incelendiğinde genel anlamıyla nefret söyleminin bir sonucu olan şiddet düzensizliğe yöneliktir. Ancak belirttiğimiz maddeler de bu şiddetin oluşmasına sebep olabilecek hal ve tavırlara karşı da engellemeler içermektedir (resmigazete.gov).

Nefret söylemiyle ilgili yapılan yasal çalışmalar incelendiğinde nefret söyleminin niteliği ve doğurduğu sonuçlar hem bireye hem de topluma yönelik suçların nedeni olmaktadır (Zonana ve Reyna, 2012: 123). Nefret söyleminin dolaşıma sokulduğu bireye ve topluma etki eden mecralarla ilgili de nefret söylemini sınırlandırıcı düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemeler; yazılı basın, radyo televizyon yayıncılığı ve internet alanlarıyla sınırlandırılabilir:

Yazılı basınla ilgili yapılan yasal düzenlemeler incelendiğinde en temel düzenleme Basın Kanunudur. Kanunun birinci maddesinde amaç olarak basın özgürlüğünü ve bu özgürlüğün kullanımı düzenlemek ilke edinmiştir. Kanunun asıl nefret söyleminin engellenmesine yönelik basın özgürlüğünün sınırlandırılmasına yönelik 3. Maddesiye şöyledir: ” *Sınırlamanın, başkalarının şöhret ve haklarının, toplum sağlığının ve ahlakının, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, devlet sırlarının açıklanmasının veya suç işlenmesinin önlenmesi, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması nedenleri ile yapılabileceği düzenlemiştir.*” Bu maddede yer alan sınırlama hükümleri nefret taşıyan ifadelerin de yayımlanmamasına yönelik sınırlamaları mümkün kılmaktadır (Karan, 2013: 114).

Radyo televizyon yayıncılığıyla ilgili düzenlemeler Türkiye Radyo Televizyon Kurumu(TRT) ve özel yayıncılığı kapsamaktadır. Bu alanda yapılan düzenlemeler Radyo Televizyon Üst Kurulu(RTÜK) tarafından kontrol edilmekte ve uygulamaya konulmaktadır. RTÜK anayasal bir kurumdur. Anayasa’nın 133. Maddesine göre düzenlemiş özerk ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kurumdur. Radyo televizyon yayıncılığıyla ilgili yayın ilkeleri 6112 sayılı kanunun 8. Maddesine göre düzenlenmiştir. Bu maddenin b fıkrasına göre yayın hizmetleri “ *İrk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturmaz.*” Bu hususta yapılan yayınlar RTÜK tarafından incelenir ve cezalandırılır. Ancak idari yaptırımla ilgili hususlara yer veren asıl etkense

kanunun 32. Maddesidir. Kanun'un 32. Maddesi'ne göreyse 8. Madde'de yer alan yayın ilkelerine aykırı yapılan yayınlar uyarıya rağmen tekrarlanırsa para cezası olarak 10 bin TL' den az olmayacak şekilde cezalandırılabilir. Aynı şekilde nefret duygularını körükleyici yayınlar bir yıl içinde tekrar ihlal edilirse yayın kuruluşunun yayınlarının on güne kadar durdurulmasına ve bu cezadan sonra tekrarı halinde yayın lisansının iptaline karar verileceği düzenlenmiştir. TRT de aynı kanunun hükümlerine tabiidir. Ancak TRT tarafından ihlalin tekrarlanması durumu için herhangi bir yaptırım hükmüne yer verilmemiştir (Karan, 2013:116), (mevzuat.gov).

İnternet ortamında işlenen suçlarla ilgili yapılan düzenlemeler incelendiğinde 2007 yılında yürürlüğe giren 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” bulunmaktadır. İfade özgürlüğünün yansıma alanı olarak düşünülebilecek internet ortamıyla ilgili sınırlamalar aynı kanunun 8. Maddesinde düzenlenmiştir (Kaymak, 2010: 277). Ancak bu kanunun doğrudan nefret söylemine ilişkin bir düzenlemesi bulunmamaktadır. Kanunun 8. Maddesinde yer alan hükümlere göre erişiminin engellenmesine neden olabilecek suçlar aşağıda yer almaktadır:

- 1) *İntihara yönlendirme (madde 84),*
- 2) *Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),*
- 3) *Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),*
- 4) *Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),*
- 5) *Müstehcenlik (madde 226),*
- 6) *Fuhuş (madde 227),*
- 7) *Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228),*

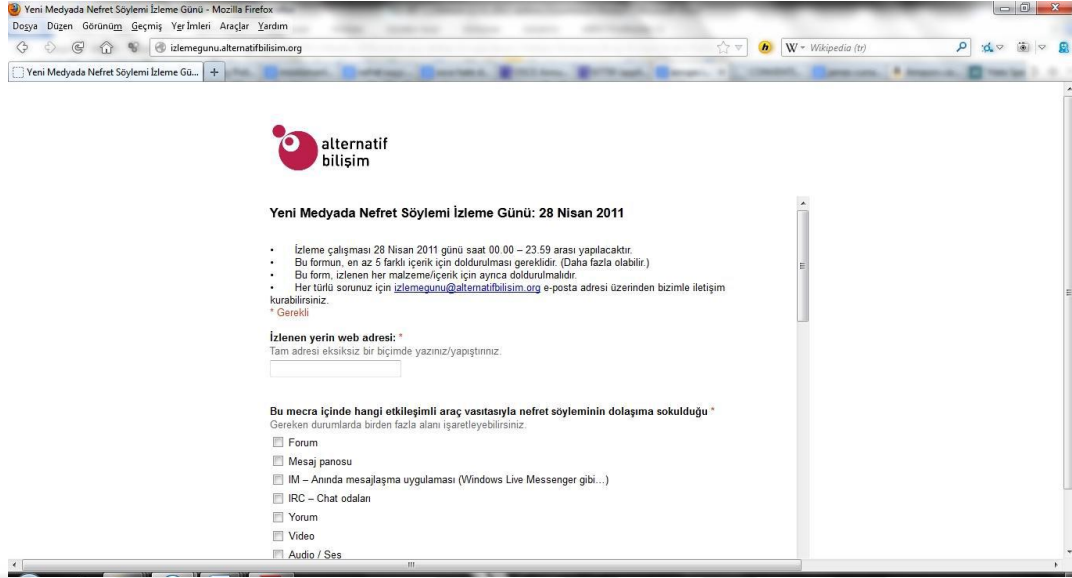
Bu suç hükümlerine ek olarak “25/7/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar.” da internet erişiminin durdurulmasına yönelik olan hükümler arasında yer almaktadır. Bu hükümler nefret söylemine yönelik bir sınırlandırma içermemektedir. Bu nedenle internet ortamında nefret söylemi ve nefret suçlarıyla ilgili eksiklerin bulunduğu belirtilmektedir (Kaymak, 2010: 279), (resmigazete.gov).

1.2.2. Sivil Mücadele Yolları

Türkiye’de nefret söylemi ve nefret suçlarına yönelik sivil örgütlenmeler incelendiğinde sınırlı sayıda bir örgütlenme olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki olarak Sosyal Değişim Derneği gösterilebilir. Derneğin yapmış olduğu panel, seminer, söyleşi ve kitap çalışmaları bu alanla ilgili sorunlara karşı toplumsal bilinç oluşturmaya hedeflemektedir. 2009 yılında kurulan bu dernek Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl 10 Örnek araştırmasıyla da alana katkıda bulunmuştur. Dernek amaçlarını şöyle özetlemektedir:

- ✓ *Sivil toplum içinde katılımcılığın ve demokrasinin gelişimi,*
- ✓ *Örgütlülüğün ve özerkliğin güçlendirilmesi,*
- ✓ *Farklı kültürel kimliklerin, inanışların ve görüşlerin bir arada olabilmesi,*
- ✓ *İnsan haklarına saygılı bir toplumun oluşması,*
- ✓ *İhtilafların diyalog ve barışçıl yollardan çözülmesi,*
- ✓ *Her türlü şiddetin ve ayrımcılığın ortadan kalkması,*
- ✓ *Başta Avrupa ve komşu ülkeler olmak üzere, diğer ülkelerden sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkilerin geliştirilmesi,*
- ✓ *Yaşamın sürdürülebilir kılınması ve ekolojik dengenin gözetilmesi,*
- ✓ *Sivil toplumun karar alma süreçlerinde söz sahibi olması için, kendi öncelik alanları içinde savunuculuk, kampanya, araştırma, eğitim, lobi ve benzeri çalışmaları yürütmektir.(sosyaldegisim.org).*

Bu konuyla ilgilenen bir diğer kuruluşsa Alternatif Bilişim Derneğidir. 2010 yılında kurulmuş olan derneğin amaçları arasında internet ve bilimsel, teknolojik her türlü ilerlemeyi insanlığın ortak birikimi olarak kabul etmek, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ve engellenmesiyle mücadele etmek yer almaktadır. Dernek yeni medyada nefret söylemi üzerine yapmış olduğu çalışmalarla dikkat çekmektedir. Dernek “Yeni Medyada Nefret Söylemi” başlıklı broşür çalışmasında bulunmuş ve birçok kentte bu konuyla ilgili paneller düzenlemiştir. “Uluslararası Nefret suçları Konferansı” kapsamında “Yeni Medyada Nefret Söylemine Karşı Birlikte Mücadele Edelim” atölyesini oluşturmuş ve 28 Nisan 2011 tarihinde “Yeni Medyada Nefret Söylemi İzleme Günü” etkinliğini gerçekleştirmiştir (Aygül,2013: 54).

Kaynak: (Aygül, 2013 :54).

Görsel 1.5. Yeni Medyada Nefret Söyleme İzleme Günü

Nefret söylemi ile ilgili medyada nefret söyleminin izlenmesine yönelik olarak nefretsöylem.org web sayfası da bu konuda araştırma yapan bir diğer sivil örgütlenmedir. Medyada nefret söylemi içeren yayınların takibini gerçekleştiren örgütlenme medyayı izleme amaçları şu şekilde belirtilmektedir: *Dördüncü kuvvet olarak adlandırılan medya (basın-yayın) en etkin kültürel iletkenlerden biridir. Bundan dolayı, çeşitliliği ve farklılığı öne çıkarmaya gücü olduğu kadar, bu çatışmayı sıradanlaştırma ve yayma konusunda da son derece etkili ve yönlendirici olabilir. Medya sorumsuz veya dikkatsiz davranırsa, ırkçılığı ve kişilerin birbirine karşı nefret duyguları üretmesini tetikleyebilir, besleyebilir ve güçlendirebilir; en kötüsü de bu tür tutumları meşrulaştırıp haklı çıkarabilir* (nefretsoylemi.org).

Uluslararası Genç Liderler Akademisi de ayrımcılık ve nefret söylemiyle ilişkili eğitim ve araştırmalar gerçekleştiren bir diğer sivil toplum kuruluşudur. Bu kuruluşun amaç ve hedefleri akademisyen bir ekipten oluşturulmuş eğitmenler tarafından nefret söylemi ve ayrımcılığa ilişkin farkındalık yaratmaktır. Akademinin 2012 yılında başlayan çalışmalarıyla birlikte bir yılda 500 gence ulaşılarak ayrımcılık ve nefret söylemiyle ilgili bilgiler verilmiştir (uglakademi.org).

Kaynak: (uglakademi.org).

Görsel 1.6. Uslularararar Genç Liderler Akademisi

Nefret suçları ve nefret söylemi konusunda veriler toplamak ve bu verileri paylaşmak kamuoyunun bu konuda bilinçlenmesine önemli derecede etki etmektedir. Bu tür verilerin sivil toplum kuruluşları tarafından toplanması doğrudan bir düzenlemeye ve etkiye sahip olmasa da nefret söylemi ve nefret suçları konusunda alınması gereken önlemlerin ortaya konulmasında pay sahibi olabilir. Alğan ve Şensever bu konuda toplanan verilerin nefret söylemi mağdurlarına sağladığı yararları şu şekilde özetlemektedir:

- ✓ *Mağdur durumdaki gruplar ve toplulukların tetikte olmasını sağlar ve böylece güvenliklerini artırır.*
- ✓ *Mağdurların nefret suçlarını ilgili mercilere bildirme olasılığını artırır.*
- ✓ *Mağdur kesimlerin kendilerine yönelik saldırıları kamuoyuna ifşa etme fırsatı sunar.*
- ✓ *Mağdur kesimlerin, maruz kaldığı nefret suçları karşısında sessiz kalmasıyla topluma verilecek olan çaresizlik mesajı yerine, bu tür suçlara karşı mücadele edileceği mesajı verilir.*
- ✓ *Nefret suçlarının gerçekte yaygınlığı konusunda kamuoyunu bilgilendirir.*
- ✓ *Mağdur kesimlerin karşı karşıya olduğu nefret suçlarıyla baş edilebilme yollarının tartışılmasına olanak verir.*

- ✓ *Yasa koyucu ve hükümet yetkililerinin, bu tür suçlara karşı mücadele için gerekli eğitim ve mağdurlara destek gibi hizmetler için kararların alınmasında gerekli olan bilgileri edinmelerini sağlar (sosyaldegisim.org).*

1.3. SOSYAL MEDYADA NEFRET SÖYLEMİ

Nefret söylemleri sosyal medya veya yaygın kullanımıyla yeni medya araçlarına bağlı olarak gelişen ve sosyal ağ ortamlarında farklı biçimlerde ele alınmaktadır. Bugün milyonlarca kişi tarafından kullanılan Facebook, Twitter, Youtube, haber portalları ve dijital oyun platformları gibi sosyal içerikli etkileşime olanak veren bütün bu ağlar sosyal medyayı oluşturur ve bütün bu ortamlar nefret söylemini kendi dilleriyle ifade ederler. Örneğin çevrimiçi haber sitelerinde ve sosyal paylaşım ağlarında üretilen nefret söylemi gündemle ilişki içinde olabilir ancak video paylaşım ağlarında üretilen nefret söylemi gündemle ilişki içinde olabileceği gibi dolaşıma sokulduğu ortamın etkisiyle gündemden bağımsız bir içeriğe de sahip olabilir (Binark ve Bayraktutan; 2013). Sosyal medyanın etkin kullanımında yer alan yeni medya Binark tarafından şöyle tanımlanmaktadır: ” *Günümüzde gündelik yaşamın her alanında giderek daha yaygın kullanım pratikleri bulan, gündelik yaşam alışkanlıklarını farkında olmasak da köklü bir şekilde dönüştüren, toplumsal yaşamın bir takım gerekleri nedeniyle kullanım yoğunluğu giderek artan, beden bir uzantısı/parçası haline dönüşen bilgisayar, İnternet, cep telefonları, oyun konsolları, İpod veya avuç içi veri bankası kayıtlayıcıları ve iletişimcileri, diğer bir deyişle tüm bu dijital teknolojiler yeni medya olarak adlandırılabilir.*”(yenimedya.wordpress.com). Yeni medya bu tanımlama çerçevesinde sosyal medyaya etkin eden bir takım özellikleri bulunmaktadır. Rogers ve Lister yeni medya ortamını belirgin özelliklerine göre sınıflandırmışlardır. Rogers’a göre yeni medya ortamının üç belirgin özelliği vardır: “Etkileşim, kitlesizleştirme ve eşzamansızlık’tır”. Lister ise yeni medyayı beş temel başlık altında toplamaktadır: “Sayısallık, etkileşim, hipermetin, yayılma ve sanallık”(biakraporu.org). Sosyal medya ortamını da kapsayan bu özellikler çerçevesinde nefret söyleminin dolaşıma sokulması değerlendirilecektir.

1.3.1. Sosyal Medyanın Özellikleri

1.3.1.1. Sayısallık

Yeni iletişim teknolojilerinin gelişimiyle birlikte ağ toplumu dediğimiz yeni kültürü ve değerleri olan bir kültür yapısı oluşmuştur. Bu yapı içerisinde en önemli etkenlerden biri de sayısallaşma konusudur. Sayısallaşma veya dijitalleşme genel olarak internetin gelişimiyle birlikte ses, görüntü, veri, her türlü mesajın paketlenip aktarılmasını ifade eder. Küresel iletişimin alt yapısının oluşturulmasında hız ve entegrasyonunun sağlanmasına yönelik olarak dijital teknoloji ağ toplumunun önemli bir parçası olmuştur. Sayısallık kavramını üç özellik çerçevesinde değerlendirebiliriz (Castells,2013: 88).

Birincisi sayısal aktarımın sosyal medyaya ilişkin en önemli özelliği enformasyon paylaşımına imkân vermesidir. Bilgi paylaşımının bir takım sayısal kodlarla gerçekleştirilmesi aynı zamanda daha fazla sayıda mesajın daha hızlı bir şekilde aktarılmasını sağlamaktadır. Özellikle mobil iletişim ağlarının da oluşturulmasıyla birlikte enformasyonla daha çok ilgilenebilen bir kitle oluşturulmuştur. İnternetin gelişimine paralel olarak inceleyebileceğimiz bu dijitalleşme süreci özellikle web2 teknolojisinin gelişmesiyle birlikte etkileşimin de oluşmasına katkıda bulunmuştur. Bu etkileşim içerisinde, mobil yani taşınabilir özelliklere sahip iletişim cihazları sosyal medyanın vazgeçilmez iletişim araçları haline gelmiştir. İnternet kullanım oranlarında TÜİK(Türkiye İstatistik Kurumu) verilerine göre en çok internet kullanımı mobil cihazlarla kullanılmaktadır. Yine TÜİK verileri dikkatte alındığında bireylerin mobil cihazları internette en çok sosyal medya için kullandığı ortaya çıkmaktadır (tuik.gov).

İkinci özellikse sayısal aktarımın beraberinde getirmiş olduğu kişisel yaşama doğrudan etki eden yönüdür. Kişilerin sosyal yaşamlarında bireysel ve kolektif etkinliklerinin planlanmasında ve şekillendirilmesinde önemli bir paya sahiptir. Bu süreç içerisinde kişisel verilerin dijital ortamda iz bırakması nedeniyle “Veri Madenciliği” dediğimiz yeni bir kavram ortaya çıkmıştır. Kişilerin veri paylaşımına göre ortaya çıkarılan profillere göre sınıflandırılıp özelliklerine uygun tüketim ürünleriyle eşleştirilmesi sağlanarak kişilerin kendilerine uygun tüketim ürünlerini tüketmeleri sağlanır. Bu durum beraberinde benzer özelliklere sahip kişilerin ilgi

alanlarına göre şekillenmeleri sağlar. Bu sadece bununla sınırlı değildir. Sayısal gözetim olgusu da kişisel yaşama etkide bulunan bir diğer dijital sonuçtur. Sosyal medya içerisinde gönüllü bir bilgi paylaşımı ve gözetim durumu oluşmaktadır. Bu durum kişisel bilgilerin paylaşılması ve aktarımıyla birlikte sayısal ortamda aynı zamanda özel yaşamın gizliliğinin sağlanmasını da engelleyebilecek bir durum oluşturabilir (Binark ve Bayraktutan,2013: 74).

Üçüncü olarak sayısal ağ içerisinde yer alan kişi sayısı ve paylaşım ortamının çokluğuna göre sayısal ağın değerinin artması doğal sonuç olarak ortaya çıkar. İkinci madde de belirtmiş olduğumuz sosyal yaşama etki unsuru bu madde de dikkat çeker. Sayısal paylaşımın çokluğuna göre ağ içerisinde yer almak daha değerli hale gelir. Sosyal yaşamda yer alan içerikler ve bilgiler bu sayede dijital ortamda daha geniş kitlelerle buluşur ve bu sayede daha değerli bir sayısal veri paylaşımı oluşturulur. Bu durum beraberinde sayısal uçurum konusunu da getirir. Dijital iletişim araçlarına sahip olma imkânı ne kadar geniş olursa sayısal ortamda yer alan bilgilere ulaşma imkânı da o kadar fazla olacaktır.

Dördüncü özellik olaraksa sayısallaşma süreçleri, daha çabuk geriye çevirme ve daha düzenli hale getirirken aynı zamanda örgütsel akışkanlığı daha hızlı bir şekilde sağlar. Bu sayede iletişim düzeyinde etkileşime girilen kişilere ilişkin verilere ulaşılabilir. Bu veriler analiz edilip gözlemlemeyle daha belirgin ve anlaşılır bir hale getirilebilir. Bu da beraberinde oluşturulmuş olan yeni sosyal ağları ve süreçleri daha etkin kullanmayı mümkün hale getirir. Bu ağlar üzerinden iletişim kurmak için amaçlı veriler elde edilebileceği gibi bu ağlarla iletişimden dışlanmak istenilen kişiler de daha aktif bir şekilde belirlenebilir. Sayısal teknolojinin belirgin bir şekilde işlenip ele alınması aynı zamanda konum elde etmek amacını da taşır.

Bu sayısal sistemin son özeliği olaraksa bütünleşmiş bir teknolojik yapıyı ifade edebiliriz. Bu yapı içerisinde birçok teknolojik gelişim bir hareket edebilir hale gelmiştir. Bilgisayarlar, telekomünikasyon, mikro elektronik, mobil cihazlar gibi birçok teknoloji bir arada kullanılabilir hale gelmiştir. Bu gelişim sosyal medyanın kullanım amaçlarında da fark edilmektedir. Sosyal medya üzerinde gerçekleşen deneyimler teknoloji olmasa da farklı içeriklere sahip birçok medya öğesini bira araya getirmektedir. Sosyal medyada yer alan kişi aynı zamanda ajans haberlerini takip

ederken beraberinde birçok farklı kanaldan gelen televizyon video içeriklerine de ulaşabilmektedir. Bütünleştiren bu yapı sayesinde kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı çerçevesinde düşündüğümüzde kişi birçok ihtiyacını tek bir kanal üzerinden sağlayabilir hale gelmektedir. Bu durum birçok içeriğe aynı anda ulaşılabilen bir medya kitlesini oluştururken kendi medyasını bu sürece entegre eden kişileri de oluşturmaktadır. Kişinin medyayla etkileşimi de daha mümkün hale getirmektedir.

1.3.1.2. Etkileşim

Nefret söyleminin sosyal medya üzerinde belirgin hale gelmesini sağlayan en önemli özellik etkileşimdir. Özellikle çevrimiçi ortamlarda yapılan paylaşımlar nefret söyleminin yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Paylaşılan içerik sosyal medya ortamında yeniden üretim sürecine geçmektedir. Belirli bir sayfaya üye olmak ya da yorumda bulunmak aynı zamanda o konu hakkında duyulan nefreti yansıtmaktadır. Sosyal medyanın oluşturmuş olduğu simülasyon kişilerin sosyal hayatında bulunmadığı etkileşimi sanal ortamda göstermesine neden olmaktadır. Tanıdık tanımadık herkesle iletişimi mümkün hale getiren sosyal medya üzerinde bu etkileşimin sonucu olarak yeni toplumsal refleks oluşmaktadır. İletişim ağı içerisinde bulunan kişiler benzer özelliklere sahip insanlarla ortak tavır içerisine girerken kendilerine benzemeyen kişilere de nefret söyleminde bulunmaktadır. Sosyal medya üzerindeki etkileşimin birçok boyutu vardır.

Sosyal medya etkileşimi ilerleme çerçevesinde hâkim olunan görüşün iletilemesine dayandırılır. Örneğin Twitter’da trendtopic adı verilen en çok benimsenen ve üzerine konuşulan konu daha popüler hale gelir ve o görüşün etrafında toplanan insanları bir araya getirerek fark oluşturur. Bauman’a göre bu ilerleme “ *Kaçındığımız bir tehlikeden gelen tehditte göre, tehlikeden kurtulma umuduyla daha az ilişkilendirilmiştir; gayretin amacının ne olduğunu açıklamak yerine onun ne olduğunu açıklamaktadır. Günümüzdeki kullanımıyla ilerleme temel olarak bizim isteklerimizi göz önüne almayan ve duygularımızla ilgilenmeyen durdurulamaz bir süreçtir, durdurulamaz ve baskıcı gücü ‘yenemiyorsan, onlara katıl’ prensibine bizden yumuşak başlılıkla boyun eğmemizi ister*”(Bauman, 2015:27). Bu ifadeler sosyal medyada bir görüş etrafında toplanan insanların o görüşe itaat etmesinden ileri gelmektedir. Bir görüşün genel olarak daha çok yayılabilmesi ve benimsenmesi o görüşe itaat eden kişi sayısına bağlı olarak gerçekleşmektedir. Nefret söyleminin sosyal medya üzerinde

dolaşıma sokulması da yine o görüşün belirli bir kitle tarafından benimsenmemesidir. Bauman'ın belirtmiş olduğu görüş çerçevesinde düşünürsek medyanın paylaşımının bir amaç içerisinde gerçekleşmediği onun ne olduğunun amacının sonradan şekillendiği bir süreç gerçekleşmektedir.

Sosyal medya içerisinde yer alan mesajlar kitlelerle buluşmasıyla amaç oluşturur. Birçok paylaşımın hangi amaç ve gerekçeyle paylaşıldığı net bir şekilde ortaya konulmasa da bu paylaşımların amacı yapılan yorum ve beğenilerle yeniden şekillenmektedir. Bu açıdan yapılan paylaşımlar ayrı bir çerçevede değerlendirildiğinde üst bir amaç olarak yapılan paylaşma eyleminin aslında popüler olan var olma mücadelesini sürdürmeyi hedef aldığı görünmektedir. Örneğin sosyal paylaşım alanlarında yer alan kişisel bilgiler ve paylaşımlar kişisel var olma çabası içerisinde gerçekleşen bir durumdur. Nefret söylemi paylaşımında bulunmakta yine yok olmama çabası olarak o görüş etrafında varlığını koruma ve devam ettirme amacı taşımaktadır.

Sosyal medyada etkileşim süreci demokratik bir bilinçle hareket etmeyi de gerekli kılmıştır. Sosyal medyanın katılımcı gücü aynı zamanda kişilerin kendilerini ifade etmelerini sağlayarak özgürlüklerine de katkıda bulunmuştur. Bu ifade aslında bilinçsiz bir şekilde gerçekleştiğinde kişinin özgürlüğünü yok eden bir güvenlik durumu oluşturmaktadır. Sosyal medya kullanımının özgürleştirici boyutu denetimsiz bir etkileşim içerisinde olan insanların diğer birey, kurum ve kişilere saldırmasıyla aynı zamanda özgürlük içerisinde bir güven problemi oluşturmaktadır. Bauman özgürlük ve güven arasındaki ilişkiyi şöyle anlatmaktadır:” *Güvenlik ve özgürlük ancak birlikte var olabilir, fakat birlikte var olmak kolay değildir. Özgürlük olmadan güvenlik kölelik anlamına gelir ve güvenlik olmadan özgürlük kronik belirsizliğe dönüşür ve sinirsel yıkıma neden olur. Ya da güvenlik ve özgürlük birbirlerine bağımlıdır, fakat ayrışık olduğu için birbirini dışlar. Birbirlerini eşit olmayan ölçülerde çeker ve iterler, bu karşıt duyguların birbirine oranı, aralarında dengenin sağlandığı ideal ölçüden sapmalara bağlı olarak değişir.*”(Bauman, 2015:25). Bauman'ın belirtmiş olduğu bu görüş düşünüldüğünde sosyal medya üzerinde etkileşimde bulunan bireyler özgürlük ve güvenlik arasındaki bu dengede kalabildikleri ölçüde ifade özgürlüğünde bulunabilmektedir. Bunun dışındaysa özgürlük adı altında nefret söyleminde bulunarak nefret suçu işleyebilir ve kişisel güvenliğini tehdit altına almış olacaktır. Bu durum aynı zamanda nefret söylemine yönelik etkileşimde bulunulan kişiler arasında özgürlük

dengesinin bozulmasına neden olacak ve sosyal medya paylaşımları nefret söylemini daha fazla artırır hale gelecektir.

Etkileşim kavram olarak incelendiğinde birbirini karşılıklı olarak etkileme anlamına gelmektedir (tdk.gov). Bu etkilenme süreci aynı zamanda kişiler arasındaki bağılığı artıran bir etkilenmeyi içerirken diğer taraftan tek yönlü olarak bir grup ve kişiyi hedef alabilir. Nefret söyleminin ortaya çıkmasına etki eden asıl önemli süreçte yine bu etkileşimde yer bulmaktadır. Sosyal medya ortamında mekândan bağımsız olarak bilgi aktarma süreci yine beraberinde çok küçük bir kesimde yer alan insanların aynı zamanda büyük topluluklarla irtibata geçmesini sağlamıştır. Etkileşim bu yönüyle de sosyal medya içerisinde oldukça farklılaşmıştır. Büyük bir topluluğun küçük bir topluluk üzerinde var olan etkileşim gücü sosyal medya gibi ağların varlığının artmasıyla birlikte yeni bir tezat oluşmasına da etkide bulunmuştur. Örneğin Barcelona’da altmış kişinin yaşadığı bir köyde yaşayan İngiliz Edward Hugh blogundan yazmış olduğu ekonomi yazılarıyla 2010 yılında Yunanistan’ın Euro krizini önceden takip etmiş ve büyük bir çoğunluğun takibine imkan vermiştir (Atikan ve Tunç, 2011 :40). Etkileşim bu yönüyle de küreselleşmenin gerçekleştirmek istediği hız, tüketim kapsama alanı içerisinde internet ve sosyal medyanın gelişimiyle ilişkili olabilecek tarzda ilerleyebilen bir yapı gösterir. Bu süreç beraberinde Bauman’ın şu tanımlamasıyla daha belirgin hale gelebilir: “ *Yeni hareket özgürlüğünün bölücü etkisiyle ivme kazanmış bu görünüşte zıt iki eğiliminin çakışması ve iç içe geçmesi yüzündendir ki, adına küreselleşme denen süreçler, ayrıcalıkların ve mahrumiyetlerin, servetin ve yoksulluğun, becerilerin ve acizliğin, gücün ve güçsüzlüğün, özgürlüğün ve kısıtlamanın yeniden dağıtımında yankılanır. Bugün tanıdık olduğumuz şey, dünya çapında bir yeniden tabakalaşma sürecidir ve bu süreç boyunca yeni bir toplumsal-kültürel hiyerarşi, dünya çapında bir derecelendirme oluşturulmuştur.*” (Bauman,2014: 81). Bu hareket ve etkileşim insanlar arasında ayrışmanın daha keskin bir hale gelmesine etkide bulunmaktadır. Küreselleşmenin beklentilerini karşılayan bu hızlı etkileşim tahribat ve ayırıcı etkilerde bulunmaktadır. Sosyal ağlar üzerinde hızlı iletişimde bulunma aynı zamanda bir etkileşimin sonucunun çok daha uzun bir süre içerisinde yok olmamasına sebebiyet verir.

Sosyal medyanın yeni iletişim araçlarını etkileşime dayalı olarak şekillendirmesini en sonucu olarak mesaj medya aracını yeniden şekillendirir. Eğer mesaj, nefret içeren

bir ifade taşıyorsa medyada nefretin yayılım aracı haline gelebilir. Yeni iletişim teknolojilerinin kişisel kontrolü mümkün hale getiren bu özelliği medyanın kullanımlar doğrultusunda şekillenmesine derinlemesine etkide bulunmaktadır. “ Japonya’da iletişim araçlarının kullanımının gelişimini inceleyen Youichi Ito, farklılaşmış, uzmanlık bilgisine odaklanan yeni iletişim teknolojilerinin bir sonucu olarak kitle toplumunun parçalanmış bir topluma dönüştüğü, izleyici kesimin ideolojiler, değerler, zevkler ve hayat tarzları bakımından giderek parçalandığı sonucuna varmıştır (Castells, 2013 : 455). Doğru bir etkileşimin gerçekleşmemesi sonucu toplum iletişim araçlarını farklı bir şekilde dönüştürür ve kişiler arasında bu tür bir farklılaşma olabilir. Bu durum kişinin çevresiyle olan ilişkisine de medyadan bakmasına neden olur ki bu da yeni bir simülasyonun oluşmasına etkide bulunur. Bu simülasyon içerisinde yer alan bireyde hayata bakışını ve değerlerini kullanmış olduğu medya aracına göre şekillendirir.

1.3.1.3. Hipermetinsellik

Sayısal sistemin bir sonucu olarak bilgide kâğıttan dijitale giden bir yol izlenmektedir. Bu nedenle hipermetin dediğimiz geleneksel kitap metinlerinden farklı olarak doğrusal olmayan bir yol izleyen bir yol izleyen birbiriyle bağlantılı metinsel anlatım ortaya çıkmıştır. Sosyal medya üzerinde yer alan mesajlar hipermetin özelliği nedeniyle birçok enformasyonu bir arada taşımaktadır. Birbiri içerisinde geçiş özelliğine sahip sürekli yenilenebilen hipermetinsel anlayış aynı zamanda medya içerisinde kaybolmaya da neden olmaktadır (Asutay, 2009: 70) .

Hipermetin özelliği taşıyan sosyal medya araçları geçmişten beri süregelen ansiklopedi, sözlük, dipnot gibi bir bilginin görünen anlamlarının yanında birçok anlamının açıklanmasını yansıtan, bir anlayış içerisinde yer aldığını gösteren bir yapı taşıya da aslında bir metnin kendi özelliğinin saf anlamı dışında farklı metin öğeleriyle de işlenmesini kapsar. Bu nedenle çoğu zaman sosyal medya içerisinde yer alan mesajlara maruz kalırken aynı zamanda hipermetinsel yönlendirmelerle istediğimiz dışında yer alan medya öğeleriyle de ilgilenmiş oluruz. Bu öge sosyal medyanın birçok bilgiyi tek bir ortamda sunması istediğinden öte gelen bir durumdur. Örneğin sosyal medya hesaplarında arkadaş bilgilerini ve etkinliklerini takip ederken aynı zamanda spor, magazin, haber, siyaset, reklam gibi içeriklere de yönlendirilebilirsin. Sosyal medya üzerinde yer alan bir habere tıklama yaptığınızda çoğu zaman haber öncesinde

bir reklam ögesiyle karşılaşır ve tercihinize göre habere bakmak için yapmış olduğunuz eylemi reklama yönlendirerek sonlandırabilirsiniz. Bu hipermetinsellik, etkileşimin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal medyanın doğrusal olmayan bu yönü nedeniyle mesaja müdahil olma durumu da ortaya çıkmaktadır. Sosyal medya mesajlarını değerlendiren kişiler özellikle etkileşim içerisine girdikleri konuda doğrusal olmayan bir yönde yorumda bulunabilirler. Sosyal medyada yer alan haber ve başlıkların altında yer alan yorumlar bazen o konuyla ilgili olmayan başka bir metine yönlendirme amacı taşır. Çevrimiçi dediğimiz bu ortamlarda yer alan mesajlar kimi zaman reklam amacıyla kullanılabilir. Metin altına yeni çıkan bir kitap hakkında yorum yapılabilir veya bir sağlık problemine ilişkin yorum yer alabilir. Bu durumda baş döndürücü bir şekilde mesajların aktarılması sürecine katkıda bulunur. Kişi medya mesajlarını istediği çerçevede dönüştürürken diğer taraftan bu mesajlar içerisinde hipermetinsel özellik nedeniyle kaybolabilir.

Hipermetinsel olmanın getirmiş olduğu bir diğer durumsa sosyal medya içerisinde yer alan mesajların, verilerin kaydedilebilmesi ve aynı zamanda silinebilmesi durumudur. Sosyal medya üzerinde dolaşıma sokulan mesajlar istenildiği takdirde silinebilir veya istenilen forma kavuşturularak tekrardan yayınlanabilir. Bu özellik sosyal medyada yer alan mesajları alınan tepkiler oranında tekrardan yorumlamaya dayanır. Sosyal medya mesajlarıyla elde edilmek istenen etkileşim durumuna göre metin düzenlemesi yapılır ve örnek bir form oluşturularak daha etkili hareket edilebilir. Örgütlenme amacı taşıyan sosyal medya kullanıcıları amaçlarına uygun olacak şekilde kullanıcı tepkisine uygun yayın içeriğini bu esneklik içerisinde oluşturabilir. Sosyal medyanın etkileşime dayalı yapısı hipermetinsel özellik neticesinde daha işlevsel olarak kullanılabilir. İstenilen bağlantı noktaları sürekli değiştirilebilir ve hangi düzeyde bağ kurulacağı belirlenip ona uygun metinsel seçimler yapılabilir. Bu sayede mesajlar daha bağlantılı hale getirilebilir. Bauman'a göre bu akışkan süreç içerisinde *“Yeni bağlantılar her zaman mümkündür. Ne kadarının dayanıksız ve örselenebilir olduğunun büyük bir önemi yoktur. Aşınma payının ve hızının da önemi yoktur. Her bağlantı geçici olabilir, onların aşırılıkları da aynı ölçüde yok edilemezdir. Bu hep süren ağın sonsuzluğu içinde, geçici bağlantıların her birini çaresiz kırılganlığının tehditlerinden korunmuş hissedebiliriz kendimizi “* (Bauman, 2012: 90). Bauman'ın belirtmiş olduğu bu durum hipermetinsel sosyal medya ortamında medya tüketiminin geçici etkileşimini

oluşturmaktadır. Hipermetinsel olarak geçişlerin fazlalığı kendi içerisinde bir aşırılığı oluştururken aynı zamanda bireyin enformasyonunda metinsel olarak odak noktasından sapmasına da neden olmaktadır. Birçok medya mesajına maruz kalan birey bu durumda başlangıç noktasındaki medyaya yabancılaşmaktadır. Örneğin Facebook üzerinde gezinen biri sayfa dışına yönlendirmeli reklam içerikleriyle bağlantı sağlayarak farklı bir enformasyona yönelebilir. Yönlendirilen sayfanın da oluşturmuş olduğu etkileşimle de o sayfadan başka sayfalara yönelip o sayfalar da gezinerek başlangıçtaki etkinliğinden ve medya mesajından farklılaşmış olur.

Sosyal medyanın hipermetinsel yapısı boş zaman etkinliklerinin de planlanmasının en önemli etkenidir. Bu tür metinler içerisinde gezinen kişi boş zaman etkinliğini yerine getirmiş olmaktadır. Bu boş zaman etkinliği Baudrillard'ın deyimiyle Hipergerçek bir konuma sahiptir. Baudrillard'ın bu görüşü çerçevesinde sosyal medyanın hipermetinsel yapısı düşünüldüğünde, günümüzde hiç olmadığı kadar üretim fazlalığı vardır. İnsanlar boş zamanlarında bile üretim gerçekleştirmektedir. Sosyal ağlar üzerinde gezinen birey hipermetinsel sayfalar arasında geçiş yaparken aslında maddi bir üretimde bulunmaktadır. Baudrillard bu yapı içerisinde üretimin en az olan boyutununsa gerçek olduğunu belirtir (Öker, 2005 : 202).

Enformasyon teknolojisi ağ sistemi içerisinde kapanmaya değil git gide açılmaya başlamıştır. Hipermetinsellik uzamının genişlemesi daha farklı ağlara açılan bir sosyal medya anlayışı oluşturmuştur. Sosyal medyayı oyun için kullananın olduğu gibi haber ve iletişim içinde kullanan bir topluluk oluşmuştur. Maddi olarak güçlü olan enformasyon teknolojisi açık uçlu bir gelişim göstermektedir. Bu gelişim içerisinde farklılaşan, belirsizleşen ve aynı zamanda herkesin anlayacağı kadar kolay bütün olarak düşünüldüğünde herkesin anlayamayacağı derecede zor bir sosyal ağ oluşmaktadır. Hipermetinselliğin bu kadar yayıldığı bir ortamda bilinçli eylemde de bulunmak daha zor hale gelmiştir. Bu durum karmaşıklaşan ağ sisteminin bir sonucu olarak oluşmuştur (Castells, 2013 : 96).

Zaman ve mekândan bağımsız olarak oluşan hipermetinsel anlayışla iletişimde doğrusal olmaktan çıkmıştır. Aynı anda birçok kanalla yönlendirilen iletişim içerisinde kaynak belirsizleşip anonimleşmektedir. Anonim olan mesajlar farklı birçok kişi tarafından sahiplenilmektedir. Bu sahiplenme beraberinde metnin içeriğinin

aktarılabılır olma özelliğine de bağılı olarak paylaşılmaktadır. Bu anonim mesajlara hipermetinsel özellikle birlikte farklı iletişim cihazlarında kullanılabılır metin verileri oluşturularak anonimleşme daha hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak da geribildirim birbirinden farklı kesimlere yapılmaktadır. Bu kesimlerin yapmış olduğı geribildirim bir sonucu olarak da belirsizleşen mesajlarla nefret söylemi sosyal medya ortamında daha çok artmaktadır. Bu durum bir diğér nedeni de gönderilen mesajların aktarıldıkça değışeme uğramasıdır. Bazı durumlar da Trol dediğimiz metnin yapısının ses, yazı, efekt ve görüntü eklemeleriyle değıştirilip var olan anlamının dışında yeni bir anlam ifade etmesi amaç edinilir. Bu durum kimi zaman eğlenceli bir içerikle ifade edilmeye çalışılsa da kimi zaman nefret söylemine yönelik olarak da bir anlam ifade eder.

Trol eylemi ortaya çıkarken tartışmalı olacak şekilde karşı tarafı sinirlendirmeye yönelik kışkırtıcı ifadelere yer verilir. Trol eylemi gerçekleştirilirken manipölasyon yapılarak kitleler yanıltılır. Trol eyleminin bir örneğı olarak TRT’de yayınlanan şehit haberi ile ilgili KJ bölümünde yapılan oynamayla haber yazısı değıştirilip manipölatif bir içeriğè döndürölmüştür. Haberin yazısı “ Şehit cenazeleri yeni açılan kavşak ve duble yollar sayesinde artık daha kısa sürede memleketlerine ulaştırılıyor” şeklinde değıştirilmiş TRT’ye yönelik olumsuz tepkilere neden olmuştur (Binark ve Bayraktutan, 2013 : 105).

1.3.1.4. Yayılma

Sosyal medya mesajlarının bir diğér önemli özeliğıyse medya mesajların kullanıcıları tarafından yayılmasıdır. Bu yayılma aynı sosyal ağı katılımcısı olan kişiler arasında gerçekleşebileceğı gibi farklı sosyal ağı üzerinde yer alan mesajlarla da yayılabilir. Örneğın İnstagram üzerinden yapılan bir paylaşım Facebook üzerinden de yayınlanabilir. Bu özellik sayesinde mesajların çok hızlı bir şekilde yayılması sağlanır. Sosyal medya kullanıcısının sayısına bağılı olarak da mesaj yayılma oranı farklılaşabilir. Sosyal medya kullanıcıları Matelart’ın belirtmiş olduğı iletişimin dünyasallaşması boyutuyla küresel bir iletişim ağı oluşturmuştur. İletişim birçok farklı insan tarafından kurulabilir ve yayılabilir bir boyuta taşınmıştır. Mesaj ağı üzerinde yayılıp tüketilebilir bir hale gelmiştir.

Bu yeni iletişim ortamında hiç olmadığı kadar yayılımcı ve araçsal iletişim oluşmuştur. Bu araçsal iletişim Habermas'ın belirtmiş olduğu pragmatik anlayışla gerçekleşmekle beraber birincil anlamı olan McLuhan'ın dediği şekliyle duyu organlarının yerini alan yeni bir yapı oluşturmıştır. Bu yeni iletişim ortamında sahte bireyselleşme gerçekleşmiştir. Birey sosyal iletişim ortamlarında kendisini araçsal olarak dönüştürerek gerçek ve hiper arasında yer almıştır. Baudliard'ın belirtmiş olduğu gibi gerçek sıfır ve bir arasında yer alacak şekilde konumlandırılmıştır. Sosyal medya kitlesi ne tam olarak paylaşımlarında yer alan özellikleri taşır ne de bu özelliklere tam olarak sahip değildir. Bu şekilde yapılan paylaşımların kişisel olarak kişinin var olan konumundan farklı olarak kendisini tanıtlaması sürecini içerir.

Sosyal medya ağlarının oluşturmuş olduğu bireyselleşmiş iletişim kişileri kendine yabancılaştırırken bir gruba ait olma ya da kendini tanıtmak için araç haline gelmiştir. İletişim araçsal olarak statü elde etme gibi amaçları taşır hale gelmiştir. İnsanlar hayat deneyimlerini göstermek istediği şekilde kaydederek paylaşımına açmış ve hiç olmadığı kadar her şey çok açık ve şeffaf olmuştur. Ancak bu süreç kişiyi kendi özünden uzaklaştırmış kendi öz beğenisinden uzaklaştırmış sosyal paylaşım unsurlarına ve popülaritesine bağlı bireyler oluşturmıştır. Bir paylaşımın yayılmasına etki edecek popülaritesini artıracak birçok neden vardır.

Bir sosyal medya paylaşımının yayılmasına etki eden unsurların başında dil yer alır. Dil kullanımı paylaşımın hedeflenen kitlenin beklentilerini karşılar nitelikte olmalıdır. Dilin kullanımı bu yönüyle alışlagelmiş metin yazımının yerine konuşma dilinden beslenen bir form taşır. Konuşma dilinde yer alan birçok unsur aynı şekilde metinsel olarak sosyal ağlar üzerinden aktarılabilir. Söz oyunları ve günlük dil içerisinde yer alan konuşmaları yansıtan ve bunlardan beslenen paylaşımlar daha çok ilgi çekicidir. Ancak bu beklentiler karşılanmak istenirken çoğu zaman kişi söz oyunları ile yönlendirilerek istenilen beğenin sağlanması amaç edinilmektedir. Fiske'ye göre “ *Konuşma dil bağlam temellidir, bağlam yalnızca fiziksel değil, aynı anda zamansal ve toplumsaldır. Konuşma diliyle yazılmış yazılı metin hem popülerleri yakalamaya dönük ticari bir çabadır hem de bu çabayı popülerlerin sahiplenmesidir.*”(Fiske,2012 : 142). Bir metnin yayılabilmesi için en önemli özellik popüler olan bir başka bir unsur tarafından sahiplenilmesidir. Popüler metnin sosyal medya ortamında yayılması dikkatlice incelendiğinde öncelikle kendi üretim alanında

yayılan metin daha sonra başka fan sayfalarınınca paylaşılarak daha popüler hale gelir. Aynı şekilde paylaşımın yapıldığı sosyal ağ dışında yer alan başka sosyal ağda paylaşılarak daha popüler hale gelerek yayılma daha fazla olabilir. Örneğin Twitter adresinden yapılan paylaşım daha sonra Facebook sayfalarında paylaşılarak daha popüler hale gelebilir.

Sosyal medyada yer alan mesajların yayılmasına etkide bulunan bir diğer unsurda mesajların içeriğinin taşıdığı aşırılıktır. Aşırı bir tarafı olan mesajın aynı zamanda apaçık bir anlatımının da olması mesajın kullanıcılar tarafından daha çabuk benimsenip yayılmasını sağlar. Bu aşırılık içerisinde yer alan mesajlar kişilerin görünmez olduğu düşüncesiyle daha rahat hareket etmelerini sağlar. Anonimleşen mesajların içerikleri sosyal medya ortamında denetim altına alınmayan bir şekilde hızla yayılabilir. Bu ortamda kişiler sıkıntılarını, acılarını ve nefretlerini aşırı bir şekilde apaçık olarak dile getirir. Bu tür özelliklere sahip metinsel yapı mesajların aidiyet içerecek şekilde yayılmasını sağlar. Metinlerin aidiyet unsuru çerçevesinde birleştirici bir unsur olarak yayılması da bu aşırılık içerisinde kuralların görmezden gelinerek anlamlandırılmasını sağlar (Fiske, 2012 : 143). Sosyal medyada yayılması istenen mesajlar daha büyük puntolar ve sansasyonel içeriklerle desteklenerek çok daha büyük kitlelerle buluşması amaç edinilir. Günlük hayattan izler taşıyan bu metinler gerçeğin aşırılık içerisinde oluşturulmasını sağlar ve bu metinlerin farklı insanlar tarafından paylaşımı da yeni bir aşırılık oluşturur. Bu aşırılığın etkileşim içerisinde gerçekleşmesi aynı zamanda kişinin suskunluk sarmalının daha fazla genişlemesine etkide bulunur. Suskunluk sarmalı içerisinde insanlar egemen görüş dışında bir görüş belirttikleri zaman toplumdan dışlanırlar. Sosyal medyada da egemen görüş dışında yer alan ifadeler dışlanır. Sosyal medya, geleneksel medyada olduğu gibi kamuoyu oluşturulmasına etki eder. Sosyal medya mesajlarının yayılması o konu hakkında kamuoyu oluşturulmasını mümkün hale getirir (Yaylagül, 2014: 82). Suskunluk sarmalının temelinde insanların görüşlerini gizlemesi yer alırken, sosyal medya ortamında bu durum değişime uğrayarak yer alan ifadelere destek vermemek de toplumdan dışlanmaya neden olmaktadır. Sosyal medya ortamının bu yeni yapısı içerisinde insanlar topluma paylaşımları ile kendini tanıtlamak zorunda kalmıştır. Bu yeni durum medya mesajlarının yayılmasını hızlandırırken yine aynı şekilde medyada yer alan nefretin de daha hızlı yayılmasını sağlamaktadır.

Popüler kültürün bir diğer özelliği taşımış olduğu karmaşıklık ve çelişkili durumdur. Sosyal medya mesajları kendi içerisinde verilen zıtlığın çekiciliğini kullanarak daha etkili hale getirilebilir. Metinler oluşturulurken savaş ve barış gibi kendi içerisinde zıtlık taşıyan sözcükler ve görüntüler kullanılarak daha etkili bir kullanım sağlanır. Bu kullanım tarzı aynı zamanda metinlerin daha fazla yayılmasına etkiye bulunur. Ancak bu mesajlar popüler kültürün bir sonucu ve hipermetinselliğin de etkisiyle çok karmaşık bir yapı oluşturabilir. Popüler kültür çerçevesinde düşünüldüğünde bu tarz metin anlayışı Fiske'ye göre "Popüler metinler yalnızca kolay değil aynı zamanda mide bulandırıcı fazlasıyla sulandırılmış, bıkkınlık vericidir" (Fiske,2012: 150). Bu durum sosyal medyada hızlı enformasyona maruz kalmanın beraberinde getirmiş olduğu bir sonuçtur. Sosyal medya üzerinden aktarılan mesajlar bir vitrin üzerinde satılan birçok ürünün bira arada olmasının oluşturmuş olduğu baş döndürücü karmaşaya benzer. Tüketici ne kadar karmaşıklık yaşasa da ürüne sahip olmanın hazzından ve düşüncesinden ayrılamaz. Ancak ürüne sahip olmayı arzulayan insan aynı zamanda ürüne sahip olamamanın vermiş olduğu mutsuzluğu da yaşar. Aynı durum sosyal medyada yer alan enformasyonların da öğrenilmesi sürecinde yaşanır. Kişi ne kadar bilgi ve enformasyon almak istese de karmaşıklık içerisinde hiçbir şeye sahip olamamanın vermiş olduğu gerginliği yaşar. Bu karmaşık durumu algılamak zor iştir çünkü kişi bu karmaşıklığı anlamlandırmak isterken aslında bu karmaşanın bir parçası haline gelir. Sosyal medya kullanıcıları paylaşımlarını yaparken bu paylaşımlarla beraber ortaya çıkabilecek yeni metinlerin farkında olmadan paylaşım da bulunurlar. Bu nedenle bir sosyal medya kendi içerisinde mesajların yayılması amacıyla hangi kitleyle buluşması gerektiğini planlarken aynı zamanda kitlesizleşmiş karmaşık metinsel bir boyut oluşturmaktadır. Artık bu durumda kişisel olarak kişinin ihtiyaçlarına yönelik bu karmaşık yapı içerisinde kitleden bağımsız ama kişi ile bağlantılı mesajlar yayılmaya başlar.

Sosyal medyada yayılmanın gerçekleşmesini etkileyebilecek bir diğer durumsa paylaşılan içeriklerin bağlantılı olmasıdır. Hipermetinsel özelliğin bir sonucu olarak sosyal medya mesajları birbiriyle ilintili olma özelliği taşımaktadır. Sosyal medyada yer alan içerikler kitlesizleşmenin de sonucunda kişilerle bağlantılı olabilecek bir form taşımaktadır. Örneğin kişinin yaş grubu ve ilişki durumuna göre Facebook üzerinde yer alan reklamlar şekillenmektedir. Birçok özellikten yola çıkarak kitleden bağımsız olarak

direkt kişi hedef olarak seçilebilmektedir. Bu hedefin belirlenmesinde ancak kişisel beğeniler dikkate alınabileceği gibi benzer özelliklere sahip insanların da popüler beğenisi oluşturulur. Bu beğeniler estetik ölçütlerin tersine kişiselliği ön plana çıkarır. Bir portre resim yerine porte resim izlenimi veren fotoğraf paylaşarak aynı haz oluşturulmak istenir. Bu yönüyle estetik bir beğeniden uzak olarak eleştirmenine metnin ne olduğundan çok metinle ne elde edebileceği üzerinde durulur. Sosyal medya üzerinden yapılan bu gibi paylaşımlar kişisel olarak bir özgüven veya olmayan bir yeteneğin ödünlemesini sağlayarak kişisel haz oluşturur. Bu hazzın sonucu olarak benzer haz ve deneyimler yaşamak isteyen kitlelerce mesajlar benimsenip yayılabilir (Fiske,2012: 161). Popüler beğenin sağlanmasında sosyal medya kullanımı, kişinin kimi durumlarda beğenin kaynağı olmasını sağlarken kimi durumlarda da bu beğenin hedefi olmasını sağlar. Bu durumu Bauman şöyle özetler “ *Nerede bulunduğunuzun önemi yoktur, çevrenizdeki insanların kim olduğu ya da onların arasında ne yaptığınızın önemi yoktur. Bir yerle başka bir yer arasındaki, görebileceğiniz ve dokunabileceğiniz insan grubu ile diğeri arasındaki farklılık ortadan kalkmıştır, geçersizleşmiştir, içi boşalmıştır. Hareketli nesneler evreninde siz biricik istikrar noktasısınız; sizin uzantılarınız da öyle: yani sizin bağlantılarınız. Bağlantıların bağladığı kişilerin yer değiştirmesine rağmen, bağlantılar dokunulmamış kalır. Bağlantılar hareketli kumların ortasındaki kayalıklardır. Onlara bel bağlayabilirsiniz dayanaklarına güvendiğinizden, bir çağrı ya da mesaj alındığı ya da gönderildiği an ayaklarınızın altında vıcık vıcık balçıklı bir zemin olduğundan artık kaygı duymazsınız.*” (Bauman,2012 : 90). Bauman’ın belirtmiş olduğu gibi bağlantılı olmak enformasyon içerisinde yer almak insanların kendilerini güvende hissetmelerine etki eden önemli bir sebeptir. Bu güven duygusu da bağlantılı olmakla sağlanır. Sosyal medya birçok bağlantı noktası oluşturması ve kişileri aynı zaman evreni içerisinde bir araya getirmesinin bir sonucu olarak popüler beğeni de kitlelerin irtibatının bu yoğunluğu içerisinde daha belirgin ve daha anlaşılır hale getirir. Bir metnin yayılması demek aynı zamanda o metnin popüler hale gelmesini ifade eder. Popüler metin bu anlamda birçok bağlantı noktasıyla iç içe yer alır. Bu bağlantı noktaları aracılığıyla farklı bağlantı noktalarıyla irtibatı sağlanır. Kaybolmayan uzantılar sosyal medya üzerinde yayılmayı daha etkili hale getirir. Bu mesajlarla bağlantılı olan insanlar kendi popüler anlamlarını ortaya çıkararak popülerleşme ve yayılma sürecini farklı kaynaklar ve mesajlarla daha

ileri bir aşamaya taşımaktadır. Popüler beğeni sağlayan kişiler toplumsal güç ve değerleri dikkatte alarak gündelik yaşam değerlerine uygun olarak mesajı şekillendirir ve yayar. Ancak metinden elde etmiş olduğu anlamları ve hazları kendine saklayabilir. Bu metinlerden elde etmiş olduğu haz ve deneyimlerle gündelik hayatında etkileşim içerisinde olduğu insanlara popüler haz ve anlayışla yaklaşarak üstünlük sağlama şansı elde edecektir (Fiske, 2012 :164).

Sosyal medyada mesajların yayılmasında kitlelerin en küçük ortak haz ve değerlerini de bulmak etkilidir. İlintinin sağlanabilmesi için yansıtılmış şiddet öğelerine ihtiyaç duyulabilir. Bu şiddet öğeleri insanın en alt düzey içgüdülerine seslendiğinden dolayı popülerdir. Bu şiddet öğeleri popüler düzeyde ilintinin sağlanmasında kullanılabilir. Sosyal medya üzerinde paylaşılan ve estetize edilen şiddet öğeleri kitleleriyle daha çabuk ve daha hızlı bir şekilde buluşarak nefretin yayılmasına etkide bulunabilir. Bu durumda şiddet öğesi popüler olarak yayılırken aynı zamanda, şiddeti anlaşılır hale getirir (Fiske, 2012 : 165).

(Kaynak: haberinadresi.com).

Görsel 1.7. Popüler şiddet Paylaşımı

Şiddet sosyal medyada doğrudan kullanımıyla yer aldığı gibi çoğu zamansa dil oyunları ile yer alarak daha çok dikkat çeker. Bu tarz kullanımdaki amaç çoğu zaman toplumsal egemenlik altına alınmaya direnişi anlatan metinler olduğu için popülerdir. Şiddet içeren metinler sosyal medyada, şiddet uygulanan kişiye karşı nefretin ilerlemesine neden olmaktadır. Ancak şiddet içeren öğeler kişileri sosyal medya mesajlarını takip etmeye yönlendirirken o alana olan ilgiyi de daha çok artırmaktadır. Bunun sonucunda hitap etmesi çok daha net olan sosyal medya kullanıcıları belirlenebilmektedir. Özellikle taraf olma, bir tarafı seçmek, onu desteklemek ve onu destekleyen insanlarla aynı görüşü sağlamak açısından sosyal medyada şiddet, kullanıcıların takip oranını artıran önemli bir kavramdır.

Sosyal medya mesajlarının yayılmasına etki eden bir diğer unsurda hayran kitlesidir. Tezin ikinci bölümünde ayrıntılı olarak değinilen fan sayfaları sosyal medyada metinlerin yayılmasında oldukça etkilidir. Özellikle sosyal medyada üzerinde ünlü kişi ve gruplara yönelik olarak tanınmış kişi olduğunu gösteren onaylanmış hayran sayfaları yer almaktadır. Bu sayfalar o kişiler ve gruplar tarafından onaylandıktan sonra gerçek sayfa olduğu belirtilmektedir. Bu tür sayfaların ve kişilerin mesajları hayranları tarafından popüler hale getirilerek daha geniş topluluklara ulaşmaktadır. Üretkenlik ve beğeni hayranların en temel özellikleridir. Sosyal medya kullanıcıları hayran olduklarına karşı kimi zaman hoşgörülü ve hayran olmadıkları ile ilgili keskin ve hoşgörüsüz tavır sergilerler. Bu hoşgörü veya hoşgörüsüzlük yeniden üretilmiş metin ve içeriklerin ortaya çıkmasını sağlar. Hayranın hoşgörü sınırına göre çizmiş olduğu bu metinler mesajların çok hızlı bir şekilde yayılmasını sağlar (Fiske, 2012 :180).

1.3.1.5. Sanallık

Yeni medya araçlarının gelişimiyle birlikte iletişim dünyası değişime uğradı ve sanal iletişim ortamları oluştu. Kişisel seçim yapma imkânı veren interaktif bir ortam oluşturulmuş, geleneksel medyanın sunduğu imkânlar çeşitlenerek daha ileri boyuta taşınmıştır. Medya ve insan ilişkisinin çeşitlenmesi gerçeğin yerinin sanalla ikame edilmesine neden olmuştur. Sanal ortamda kurulan iletişimin iki boyutu vardır: Eşzamanlılık ve zamansızlıktır. Bu sanal süreç içerisinde kişi anında bilgilenme süreci yaşarken zamandan bağımsız olarak da ayrı bir bilgilenme süreci yaşar. Bu yönüyle sosyal medya dikkate alındığında sanal olarak geçicidir. Çünkü her gelen yeni metin

önceki mesajların etkisini geçersiz kılabilir. Sanal olanın gerçek olana zaman bakımından en yakın tarafı bu yönüdür. Gerçek zaman anlayışından bağımsız olarak sürekli korunan ve ileriye taşınabilen zaman anlayışının olmasıysa bir diğer yönüdür. Bu özellikler sosyal medyada, geçiciliğin ve edebi olanın kültürünü oluşturmuştur (Castells, 2013 : 610).

Sosyal medya ortamında insanlar var olan fiziksel gerçeğin dışında simile edilmiş bir dünyayı görsel kodlarla anlamlandırmaya çalışır. Bu görsel kodların varlığının artması gerçeklikle olan bağı her geçen gün azaltır. Bu simülasyon sanal bir dünya ve sanal kimlik oluşturur. Bu sanal kimlik gerçek hayatta bağımlı aynı zamanda da gerçek hayattan bağımsız olarak oluşur. Fiziksel sanal dünyada yer almayan görsel kodlarla insan kendini farklılaşmış gösterme fırsatını elde eder. Bu durum Baudrillard'ın televizyon için söylemiş olduğu Fantazma kavramını hatırlatır. Baudrillard Fantazma kavramıyla bir yerde olmadığı halde o yerde olma hissini yaşama durumunu anlatır. Sosyal medya ortamının etkileşime dayalı sanallığı kişilerin orada olmama durumuna karşın karşılıklı etkileşime geçmesi yüz yüze iletişim kuruluyormuş hissini oluşturur (Baudrillard, 2013: 26).

Sanal gerçeklik, sosyal medya ortamında kişisel dünyada rol yapma ve yeni bir kimlik oluşturma bir araçtır. McLuhan bu sanal kimliği küreselleşmenin getirmiş olduğu global köyde değerlendirirken iletişim çağında bütün bireylerin; arzu, istek ve doyumlarında bir arada var olabileceklerini savunur. Bu nedenle teknolojik insan olarak adlandırabileceğimiz bu yeni birey anlayışının ancak kolektif bir bilince sahip olarak yükseleceğini ileri sürer. Bedeni bir yerde olan insanın ancak zihin veri bankası zamandan ve mekândan bağımsız olarak her yerde her zaman yer alabileceğini belirtir. McLuhan, bu yeni teknolojik insanın temasa dayalı iletişimi kaybedeceğini, enformasyona sürekli maruz kalan sıradan insanın yeni iletişim ve sanallık karşısında telaş ve korku taşıyacağını belirtmiştir. Bu sanal ortamın gözetim toplumuna yönelik formu bu korkunun sebebi olabilir (Rigel vd. ,2005).

Foucault gözetim olgusunu açıklarken gözetimi iktidarın bira aracı olarak görür. Gözetimin iktidara denetleme ve kontrol altına almaya yönelik bir güç kazandırdığını söyler ve bu görünürlüğü bir tuzak olarak ifade eder. Bu durum McLuhan'ın belirtmiş olduğu teknolojik insan formuna da uygun tek tip birey anlayışını kapsar. Foucault'un

“Hapishanenin Doğuşu” yapıtında belirttiği bilinç endüstrisi sistemine göre insan üretimin bir parçası haline getirilmiş ve her şey üretimin parçası olmuştur. Tüketime oluşma için insan bedeni de yapaylaşmıştır. Yapay ve sanal hale gelen insan duygularını elektronik dalgalar aracılığıyla öteki insanlara aktarmaktadır. Bu süreçte özellikle sosyal medyanın varlığı nedeniyle insanlar birçok insanın duygu ve deneyimlerini ortak olarak yaşamaktadır. Bu sanal ortamda teknolojik insan saf kendi duygularını yaşamak yerine birçok insanla benzer duyguları yaşamaktadır (Rigel vd., 2005: 134).

Sanal bedenlerin bu varlığı nefret söylemi bağlamında düşünüldüğünde başkalarının bilinciyle hareket etme durumu ortak bir nefreti de oluşturmaktadır. Bu nefret unsuru kişiselikten ayrılmış, aidiyet ile desteklenen bir çizgide yer almaktadır. Nefret söyleminin yayılması ve etkileşime sokulması sahte bireyselleşmiş bir ortamın oluşması ile mümkün hale gelmiştir. Sosyal medya ortamında kişinin sanal bir benlikle hareket etmesinin sonucu olarak oluşan bu benlik fiziksel olarak bu kimliğe sahip insanların da normalleşmesini olumlamaktadır. Sosyal medyada sanal kimlikler tarafından kabul gören içerikler gerçek hayatta da yeni bir bakış açısı oluşturmaktadır.

Sosyal medya ortamında bu şekilde yapaylaşan insan bir müddet sonra gerçek kimliği ile sanal kimliği arasında bir çatışma yaşar. Sanal kimlik ideal kimlik haline gelerek ulaşılması hedeflenen bir üst kimlik olur. Bu durum Baudrillard’ın Malenezya yerlileri ile ilgili tespiti ile ilişkilendirilebilir. Malenezya yerlileri gökyüzünde uçan uçaklara hayran kalıp o uçakların kendi bölgelerine gelmesi için bir uçak simülarkı inşa ederler. Bu durum teknolojik insanın da sanal benliğini elde etme çabasıyla kendi benliğini değiştirmesine benzetilebilir. Sanal ortamda taşımadığı bir kimlikle yer alan insan, o kimliğin ait olma hissini yaşayarak kendi öznesini tüketir (Baudrillard 2013: 22).

Baudrillard çağdaş yaşamın bir simülasyon evreni olduğunu ifade eder. Bu yaşam tarzının gerçeklikten yoksun modeller aracılığıyla oluşturulmuş bir “Gibiler” dünyası olduğunu belirtir. Bu dünyanın özelliği gerçeğin asla olmayacağı, gerçeğin yok edildiği onun yerine gerçeğin üretilmiş olan simülasyonunun geçtiğini belirtir. Bu durumda hipergerçeklikten söz edilebilir. Bu hipergerçeklik şiddet ile değil yapılan modellemenin gücü ile gerçeği yok etmektedir. Baudrillard’a göre bu durumda gerçeğin bulunmadığı

ortamda düzene saldırmak ve şiddet daha mümkün hale gelmektedir (Baudrillard 2013: 22).

Baudrillard simülasyonu üç gruba ayırmaktadır. Bunlardan ilki doğal olan simülarklar ikincisi üretici simülarklar ve üçüncüsüyse simülasyon simülarklarıdır. Doğal simülarklar doğanın aynısını kopyalayıp taklit edip insanla uyumlu bir simülasyon üretmeyi amaç edinir. İkinci simülark olan üretici simülark üretim ve güç üzerine kurulmuş makinelerin oluşturmuş olduğu simülarklardır. İnsana olan inancı evrensel boyutlara taşımayı amaç edinen bu simülasyon bilim kurgu bir özelliğe sahiptir. Simülasyon simülarklarıysa bilgi, model ve siberetik oyunlarda oluşan ve denetimi amaçlayan simülarklardır (Rigel vd., 2005, 216).

Baudrillard'ın belirtmiş olduğu bu simülarklar arasında sosyal medyaya uyumlu diyebileceğimiz yapısı itibariyle üçüncü simülarkdır. Sosyal medya sanal olarak yapısı incelendiğinde içerisinde bilgi, model, oyun ve siberetik içerikler taşıdığı görünür. Bu karmaşık yapısı ve sanallığı içerisinde taşıyan sosyal medya araçları kitlesine bir simülasyon evrenini yaşama imkanını verir ancak Baudrillard'a göre bu evreni yaşayan insanların düşsel olarak ilerleyebilecek bir yapısı söz konusu değildir. Gerçeğin artık simgesel bir araçla değil teknik bir araçla paylaşıldığını ifade eder. Bu nedenle paylaşımın tüketime dayalı bir iletişim formu oluşturduğunu söyler. Sosyal medya üzerinde aidiyet duygusu ile bir araya gelen hayranlar üretimin bir parçası olarak aynı zamanda tüketimi etkin hale getiren bir iletişimi de başlatırlar. Bauman'a göre: *fiziksel evrende imkânsız bir şey olan enerji harcarken enerji üreterek kendini devam ettiren bir süreç kendini sosyalleşmiş dünyada bulduğu anda bir kurala dönüşür* (Bauman, 2015: 24).

Simmel bu durumu şöyle anlatır: *“İnsanoğlunun eşit güçte ve her şeyi kapsayan iki tutkusunun karşılaşması sonucu mümkün olmaktadır, birbirinden ayrılamayan fakat sürekli çatışma içinde iki ortak, bakışları zıt yönlerde dikilmiş.”* burada zıtlık olarak adlandırılan durum zıt tutku ve arzuları kapsar. Ait olma, kitlelerden farklı olma aynı bireysellik ve orijinallik duygusu kazanma arzusu belirtilir. Bu durum kendi içerisinde zıtlıklar ile ifade edilebilecek bir tezat oluşturur. Farklı olmak ve bireysel kalabilme, yalnızlık ve aidiyet, herkes gibi olma ve bireysellik gibi tezatları oluşturur (Bauman, 2015 :25).

Sosyal medyada bu çatışmaları yaşayan birey kimlik olarak da sürekli farklılaşabilir. Toplumsal süreçlere entegre olmaya çalışan birey aynı zamanda bu süreçlerden de ayrılıp bağımsız olmak ister. Sanal ortamda kimliklerin sunumu da belirli amaç ve doğrultularda şekillenmektedir. Birey bu süreçte kimliği biçimlendirici ve kimliği biçimlendirdikten sonra yapılmasına yönelik davranış yönelimleri gerçekleştirmektedir. Jones biçimlendirici yönelimin özelliklerini şöyle özetlemektedir: kendini sevdirmek, yıldırma, örnek olma, yardım isteme, niteliklerini övme biçimlendirme sonrası taktiklerin; yetenek, otorite, çekicilik, dürüstlük, prestij ve statüye ilişkin olduğunu belirtmektedir. Sosyal medya ortamı kimliğin biçimlendirilmesine yönelik olarak uygun alt yapıyı oluşturmaktadır. Sosyal medyada birey kendi iç tutarlılığını sağlamaya yönelik biçimlendirme süreci sonrasında yönelik olarak gelişme atılımlarında bulunmaktadır. Sosyal medyanın bu yönü ifade eden kimlik anlayışını Daniels kimlik üretimini kendi tanıtmaya, savunma yönelimli ve kendine veya topluma odaklı olarak kategorize etmiştir.

Sosyal medya ortamında kendini tanıtan birey gündelik hayatı ile bir tezat yaşayabilir. Aynı zamanda kendi iç tutarlılığını sağlamaya yönelik bir çaba içerisinde olan kişi, bu durumu daha rasyonel hale getirmek için daha fazla paylaşım içerisinde bulunur. Bu paylaşımın kişisel iletişimin bir sonucu olarak sosyal medya kullanıcılarınca desteklenmesi ile kimlik daha anlaşılır ve amaca uygun hale gelir. Ancak kimliğin biçimlendirilmesi her zaman bireyin istekleri doğrultusunda gerçekleşmez. Kimlik oluşumuna yönelik sosyal medya kullanıcıları farklı kişi veya grupları istedikleri forma dönüştürebilirler. Sosyal medyada bir kimliğin kabul edilemez olduğuna yönelik bir kanı oluşturularak o kimliğin varlığına yönelik bir nefret söylemi gerçekleştirilerek o kimlik yok edilmeye çalışılır. Bu durum sosyal medya yanında geleneksel medyada yer alan kişilere yönelik de olabilir. Geleneksel medyada sosyal medya kullanıcıları tarafından benimsenmeyecek bir içerik paylaşımında ve kazara gerçekleşen durumlarda kişi veya kurumlara yönelik uzun süreli olarak suç atf edilebilir. Bu durumda o kişi ve grupları kapsayan nefret söylemi sosyal medya üzerinden yayılarak kartopu gibi büyür. İnternetin sanal ortamın bir parçası olmasının bir sonucu olarak kişisel hata veya yanlış davranışlar yok edilmeyecek bir şekilde internet ve sanal ortamda sürekli yer almaktadır. Bu durum kişinin gerçek kimliğin benimsenmesini daha zor hale getirmektedir. Gerçek kimliğe ait bilgiler değişime uğrarken sosyal medya ve

sanal ortamda oluşturulmuş olan kimliğe ilişkin bilgilerin değiştirilmesi daha zordur. Örneğin Holanda'da bir konser sırasında havaya atılan genç kızın fotoğrafı Hollanda'da Facebook ve Twitter üzerinden yoğun olarak paylaşılmıştır. BBC Türkçeye konuşan 17 yaşındaki genç kız şu ifadeleri kullanmıştır: *"Ben genç bir kızım ve bu fotoğraftaki bir hataydı. Herkes hata yapar. Benim hatamın farkı her yere yayılması oldu"* bu örnekte de olduğu gibi sosyal medya ortamında kişinin istek ve doğrultuları dışında kişiye ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Bu durum kişinin kendine olan öz saygısını zedeleyici bir hale dönüşmektedir. Hata yaptığına inanılan ya da örnekte olduğu gibi hata yaptığına inanan bireyin durumu geniş kitlelerle bir anda buluşarak kişinin öz dengesini bozucu bir hale getirilmektedir.

(bbc.com).

Görsel 1.8. Sosyal Medyada Sanal Yayılma Örneği

İKİNCİ BÖLÜM

AİDİYET, HAYRAN KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA SOSYAL MEDYADA FAN SAYFALARI

2.1. FANATİZİM VE AİDİYET

İngilizce kökenli fan kavramı Türkçede taraftarlık anlamına gelmektedir. Yaygın kullanımıyla fan, taraftarlığı belirtmek amacıyla sporseverler tarafından sıkça kullanılmasının yanında diğer grupları anlatırken bu kavram hayran sayfaları olarak da kullanılmaktadır (cambridge.org). Taraftar kavramının anlamı incelendiğinde birlikte aynı aidiyet duygularına bağlı kolektif etkinlikler içerisinde olan gruplar ifade edilir. Bu bağlamda fan kavramı aynı zamanda birlikteliği ve ortak bilinci ifade eder. Aidiyet kavramının belirtmiş olduğu ilişkin olma durumunun bir sonucu olarak aynı aidiyet duygusuna sahip olan insanlar, bir gruba mensup olma hissini taşırlar ve ait olma ve kimlik oluşturma sürecinde birbirine eklemlenmiş bir yapı oluşturmak amaç edinilir. Aidiyet bu anlamıyla birbiriyle bütünleşmiş ya da ayrılmış bir yapı oluşturma yanında bir gruba dâhil olup ortak bir bilinç oluşturmaya yönelik değer paylaşımını gerekli kılar. Bireyin sosyal çevresiyle ilişkisinin bir sonucu olan bu paylaşım durumu aynı zamanda topluma da bireyin etkisinin bir sonucu olarak ait olma duygusunu oluşturur. Bireyin aidiyeti doğumundan ölümüne kadar geçen süreçte gerçekleşir. Bireyin içerisinde yaşadığı toplumun değer ve yargıları ile şekillenen aidiyet, sosyal eylemlerin toplum tarafından kabul edilmesini ya da reddedilmesini öngörür. Bu aidiyet sosyal eylemlerin kabul edilebilirliği oranında anlamlı hale gelir. Bu süreç bireyin gerçekle olan ilişkisinde kendi iç tutarlığını sağlamasında öncü faktördür. Birey toplum tarafından kabul edilen değerleri, inançları, düşünce sistemini taşıırken mensup olduğu örgüt ya da grubun istekleriyle denge kurmak zorundadır. Birey çoğu zaman toplumun beklentileri ile kendi grup aidiyeti arasında seçim yaparken kendi mensubiyetine göre örgütsel veya grupsal davranış normları gerçekleştirir. Ait olma duygusunu gerçekleştirmeyi amaç edinirken saplantı boyutunda davranışlarda bulunabilir. Sosyal medya ortamında aidiyet duygusu ile bu gibi durumların yaşanması daha açık hale gelebilir. Fan sayfaları ile akıldışı söylemler de sosyal medya kullanıcıları ve mensup

olunan grup tarafından ortak bir nefretin oluşmasına etkide bulunmaktadır (Alptekin, 2011: 20-23).

Aidiyetin bir sonucu olan grup işbirliği ve dayanışması üyelerinin örgütlenmesinde bağlılık duygusunu ön plana çıkarır. Grup üyelerinin tutum ve davranışlarında bir olma duygusu esas alınır. Grup nosyonu içerisinde bağlılık duygusu ile davranışlarda birbirine uyma gerçekleşir. Bu birliktelik grubun iyi ya da kötü davranışlarının toplumsal olarak normalleşmesini sağlar. Bu durumda kötü olarak nitelendirilebilecek durumlara grup içerisinde karşı çıkma dışlanma, karşı konulma nedeniyle engellenmiş olur. Bir normu kabul edememe grup içerisindeki birliktelik duygusuna zarar vereceği için üyelere uyma davranışı beklenir. Grup dinamikleri dışında hareket edilerek grubun benimsemiş olduğu düşünce yapısının çiğnenmesi yine gruba it olma hissine zarar verir (Alptekin , 2011: 43).

Grup aidiyeti yeni iletişim teknolojilerinin gelişimiyle günümüzde değişime uğramıştır. Yeni iletişim teknolojilerin ortaya çıkması ile meydana gelen mekân ve fiziksel koşullardan bağımsız olarak birbirleriyle iletişim halinde olan sanal cemaatler oluşmuştur. Grup aidiyeti ve nosyonunun daha büyük bir şekilde yer bulduğu sanal cemaat ortamında büyük bir benzerlik ve değerler yer almasına gerek kalmadan çok küçük ortak değerlerin yer alması grup aidiyeti oluşturmayı mümkün hale getirmiştir. Van Dijk sanal cemaati şöyle tanımlar: *“Herhangi bir zaman ve fiziksel ortamdan bağımsız, yaşam tarzları veya benzer birçok nedenden ötürü bir araya gelmeleri mümkün olmayan kullanıcıların internet ortamında etkileşim içine girdikleri sosyal örgütlenmelerdir “* (Haberli, 2012: 124). Van Dijk’in belirlemiş olduğu tanımlama dikkate alındığında sanal cemaat ortamında örgütlenmenin meydana gelmesi için herhangi bir şekilde büyük bir benzerliğin olmasının gerekmediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle sosyal ağlar üzerinden örgütlenmenin bir sonucu olarak aidiyet kavramı da değişime uğramıştır. Ait olma ve bir gruba mensup olmanın gereklilikleri de sosyal ve etkileşimli ortamda geçerliliğini yitirmiştir. Sosyal bir gruba mensup olmak için inanç ve kültürel ortak bir değere sahip olmanın tek sebep olmadığı, grup aidiyeti için sadece yeni bir sanal kimlik taşımanın yeterli olduğu bir aidiyet yapısı oluşmuştur. Sanal cemaat kavramını aidiyet kapsamında tanımlayan bir diğer kişi Wellman ise sanal cemaati şu şekilde tanımlamıştır: *“e-mail, BBS, Haber grupları, IRC vb. internet uygulamaları aracılığıyla ortaya çıkan ve üyelerine arkadaşlık, bilgi paylaşımı ve*

aidiyet hissi sağlayan sosyal ağlar “ olarak tanımlamıştır (Aktaran, Haberli,2012:125). Wellman tarafından yapılan bu tanımlama Maslow’un ihtiyaçlar teorisinde belirtmiş olduğu üst düzey ihtiyaçlardan ait olma kavramının önemini ortaya çıkarmaktadır. Fizyolojik ve güvenlik ihtiyacı karşılanan insan ait olma ve sevgi ihtiyacının karşılanmasını bekler. Sosyal medya ve ağ teknolojilerin gelişimiyle ait olma ve sevgi ihtiyacı sanal olarak karşılanabilir hale gelmiştir. Ancak aidiyet kavramının öngördüğü grup dinamikleri içerisinde mensup olunan gruptan dışlanma korkusu sanal cemaatin uzantılarına göre değişebilir. Sanal cemaatler toplumda var olan gerçek bir topluluğun uzantısı olacağı gibi toplumda var olmayan tamamen sanal ortamda oluşturulmuş da olabilir. Bu nedenle bu sosyal oluşum içerisinde var olma duygusu ve dışlanma cemaatin gerçek hayatta var olabilme gücüne bağlı olarak değişir. Nitekim Bauman sanal ilişkilerin gelişimini şu şekilde tanımlar: “ *Gerçek ilişkilerin tersine sanal ilişkiye girmek ve bu ilişkiden çıkmak kolaydır.*” (Bauman,2012:12). Bauman’ın belirtmiş olduğu bu durum sanal cemaatleri sosyal ağlar üzerinde var olma durumlarıyla da ilişkilidir. Sanal cemaat içerisinde yer alan grupların o gruba ait olduğunu anlayabilmek için grup içerisindeki ilişkilerinde devamlılıkları kontrol edilmelidir. Bu devamlılık grup aidiyetin gerçek anlamda ne kadar paylaşıldığının ölçütünü verir. Ancak gerçek hayatta da var olabilen sanal cemaatler daha güçlü ve etkili olabilmek için sayıların önemini de belirtir. Örneğin Fenerbahçe kulübü tarafından yapılan “Hedef Bir Milyon Üye” kampanyası grup aidiyetinin sayı olarak önemine işaret etmektedir. Rakamlar grup aidiyetinin geniş kesimlerle paylaşıldığını anlatması nedeniyle cemaate güç katar. Bu nedenle sosyal ağlar üzerinden yapılan kampanyalar sanal olarak güç kazanan cemaatin gerçek hayatta da güç kazanmasını sağlayabilir.

Sanal cemaate üye olmak her zaman gerçek cemaate üye olmaktan daha kolaydır. Gerçek üye olmak için aranan şartlar sanal cemaat ortamında çok daha basit ve kolaydır. Ancak sanal olarak oluşturulan cemaat yapısı içerisinde sosyal kontrolü sağlamak çok daha zordur. Sanal ortamın özellikleri dikkate alındığında etkileşim içerisinde olan insanlar bir takım özellikler de benzer bir yapıya sahipken birçok özellikte de farklılaşabilmektedirler. Çeşitli özelliklere sahip üyelerin bulunduğu bu ortamlarda kontrollün sağlanması özelliklerin sınıflandırılmamasından kolay değildir. Ancak gerçek cemaat ortamında üye özellikleri çok daha belirgin ve açık olduğu için kontrolü de daha kolaydır (Haberli, 2012: 128).

Sanal cemaat ortamında aidiyetin alt düzeylere indirgenmesinin bir sonucu olarak fan sayfaları en küçük ortak değere dayalı olarak oluşturulmuştur. Sanal cemaatlerin özellikle sosyal medya kullanıcıları tarafından sıkça tercih edilmesi bu alanda fan sayfalarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. En küçük beğenin fan sayfasına dönüştürülmesi, minimal değerler etrafında toplanmış kişilerin fan sayfaları aracılığıyla paylaşımda bulunmalarını etkin hale getirmiştir. Sanal cemaat ortamının bir uzantısı olarak düşünebileceğimiz fan ya da hayran sayfaları yeni iletişim teknolojilerinin dilini taşır. McLuhan'ın belirtmiş olduğu 'araç mesajdır' sözünde olduğu gibi gerçek cemaat ortamında yer almayan iletişime ilişkin sembol ve göstergeler fan sayfalarında geniş kitlelerin ortak dili ve paydası olmuştur. Sosyal içerikli paylaşımlarıyla fan sayfaları gerçekte var olan değerleri beğenileri yeniden şekillendirip üye sayısını artırmayı amaç edinmiştir. Paylaşımlar gerçek ortamdan farklı olarak daha dikkat çekici hale getirilmiştir. Sosyal medya ortamının dil araçları dikkate alınarak her mesaj ögesi ortamın değerlerine uygun hale getirilerek paylaşılabılır bir forma dönüştürülmüştür. Fan sayfalarında yer alan mesajlar sadece söylemle ifade edilmez, o söyleme konu olan durum görsel kodlara çevrilerek fanlarla buluşur.

Fan sayfalarının varlığı, aidiyet duygusunun sosyal gruplar tarafından paylaşılabılır ve birlikteliğin bir uzantısı olarak oluşmasını sağlamıştır. Fan kavramı kullanım pratikleri içerisinde değerlendirildiğinde aşırı ve aşırıya yakın sevgi ve hayranlık duygusunu ifade eder. Fan sayfaları spor, sanat, siyaset gibi içeriklere sahiptir. Sosyal medyada Facebook üzerinden yoğun olarak tercih edilen fan sayfaları, takipçi ve hayran sayısını artırmak için paylaşımlarla şekillendirilmektedir. Fan sayfaları kişinin kendi tarafından açılabilirdiği gibi hayran olarak da tanımlayabileceğimiz fanları tarafından da açılabilir. Ancak fan sayfaları sosyal medya ortamında sadece hayranlık belirtmek için değil aynı zamanda kişi ya da gruba karşı duyulan nefreti paylaşmak için de kullanılır. Fan sayfalarından aktarılan nefret, paylaşıldığı kişileri birleştirici bir anlayış taşır.

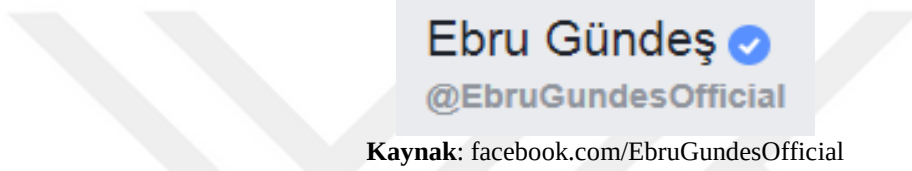
Fan sayfası kullanıcıları tarafından gerçek hayatta var olan bir grup temsilen sanal bir cemaat olarak oluşturulmuş olabilir. Bu durum bu alanlarda devamlılığı olan hayranların yer almasıyla gerçek hayatta örgütlenmeye, ilişkiye geçmeye katkıda bulunabilir. Aidiyet duygusu ve değerleri ile bir araya gelen bu kişiler, sadece o topluluğun ifade ettiği aidiyeti taşıırken o toplulukta bulunan ve aynı aidiyet duygularına

sahip olmayan insanları da içerisinde barındırabilir. Aidiyetin yer aldığı bu temel durum aynı zamanda ortak birçok değere sahip olunan birey ve kişilere yönelik dışlanma oluşturabilir. Aidiyet duygusunun ön plana çıkarıldığı grup örgütlenmelerinde, geçerli olan aynı görüşü benimseyen insanların dışlanması fan sayfaları ortamında, çok daha çeşitli aidiyet yapılarının oluşmasıyla en küçük aidiyet değerinde birleşen insanları, bunun yanında yine eş olabilecek şekilde minimal aidiyet değerinin eksikliği ile kendi aidiyet değerini yükseltebilecek karşıt bir değer olarak oluşturulmaktadır. Bu yönüyle fan sayfaları sanal cemaatlerin büyüklüğüne karşın daha küçük ortak değerleri ifade etmesi nedeniyle örgütlenme çeşitliliği ve grup aidiyet yapısı daha karmaşıktır. Birçok küçük grubu ve değeri kendi içerisinde barındıran fan sayfaları aynı oranda grup normları bakımından da birçok içerik ve değerle farklılaşabilmektedir. Sosyal medya üzerinde yer alan fan sayfaları incelendiğinde aynı örgüt aidiyetinin birçok şekilde ön plana çıkarılmış değerlerinin olduğu görülmektedir. Bu aidiyet yapılanması fan bağlamında kültürel, dini, siyasi, ekonomik, politik vb. alanlara ilişkin değerler taşıırken her biri kendi içerisinde farklılaşmış birçok grubu da tanımlamaktadır. Fan sayfalarının etkileşime dayalı yönünün daha çok kullanılabilir olması içinde, kullanılan sosyal ağın üye sayısının aynı oranda yüksek olmasına bağlıdır. Sosyal medya kullanıcılarının en çok hangi sosyal medya aracını kullandığına bakıldığında sosyal medya ortamında en fazla Facebook kullanımının yaygın olduğu görünmektedir. Çin nüfusunu geçmesi beklenen üye sayısı ile Facebook, fan sayfalarının en yoğun olarak bulunduğu sosyal ağıdır. Facebook içerik paylaşımı ve kullanım kolaylığından dolayı fan sayfalarının küçük ve büyük gruplar tarafından tercih edilmesinde önemli bir etkidir. Facebook üzerinde yer alan fan sayfaları kullanım amaçları ve çeşitliğine göre incelendiğinde aşağıdaki gibi gruplandırabilir:

- ✓ Tanınmış kişilere yönelik fan sayfaları
- ✓ İnanç ve Değerlere yönelik fan sayfaları
- ✓ Coğrafi yerleşim yerlerine yönelik fan sayfaları
- ✓ Sinema, Tv ve Dizi Yapımlarına yönelik fan sayfaları
- ✓ Sportif içerikli fan sayfaları

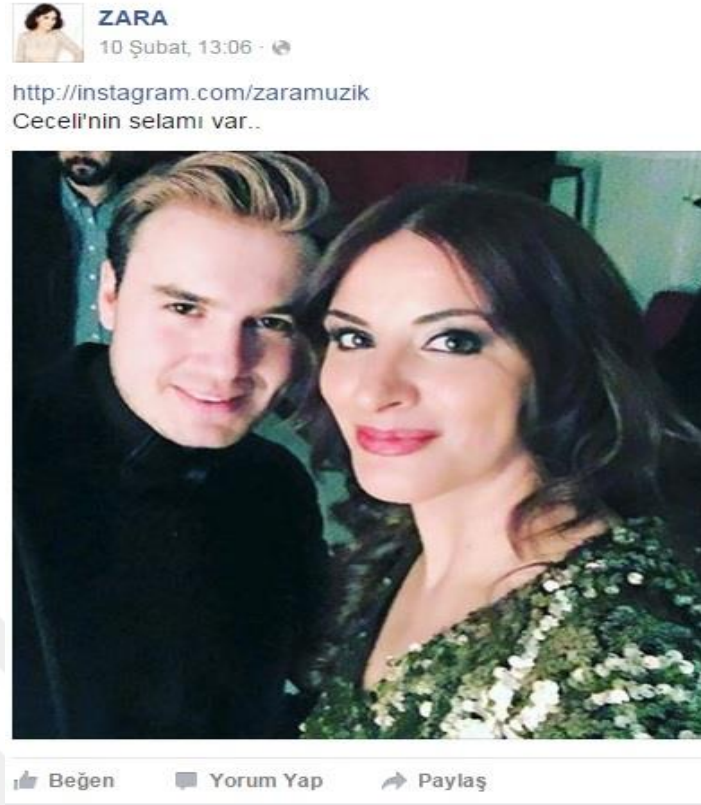
2.1.1. Tanınmış Kişilere Yönelik Fan Sayfaları

Sanat, spor, siyaset, edebiyat vb. alanlarda ün yapmış kişiler adına açılmış sayfalar bu kapsamda yer alır. Bu sayfalar kişinin kendi isteği doğrultusunda açılabileceği gibi hayranları ve destekçileri tarafından da açılabilir. Bu fan sayfalarında tanınmış kişinin ün yapmış olduğu alana ilişkin bilgiler verilir. Güncel olarak paylaşımlarda bulunulur. Sayfa düzenlenmesinde kişiye ait kapak resmi ve bu resimle beraber yapmış olduğu işi özetleyen sembol ve bilgiler yer alır. Eğer sayfa kişinin kendi isteği doğrultusunda açılmışsa bunu doğrulayıcı işaret bulunur. Aşağıdaki grafik doğrulanmış fan sayfası örneğini göstermektedir.

Görsel 2.1. Doğrulanmış Fan Sayfası Sembolü

Tanınmış kişilerin fan sayfaları yapmış olduğu ve yapacağı faaliyetler hakkında takipçilerine bilgi verir. Tanınmış kişiler yine yapacağı işlerle ilgili bilgi verirken kullanmış oldukları sosyal medyanın diline uygun paylaşımlara da yer verirler.

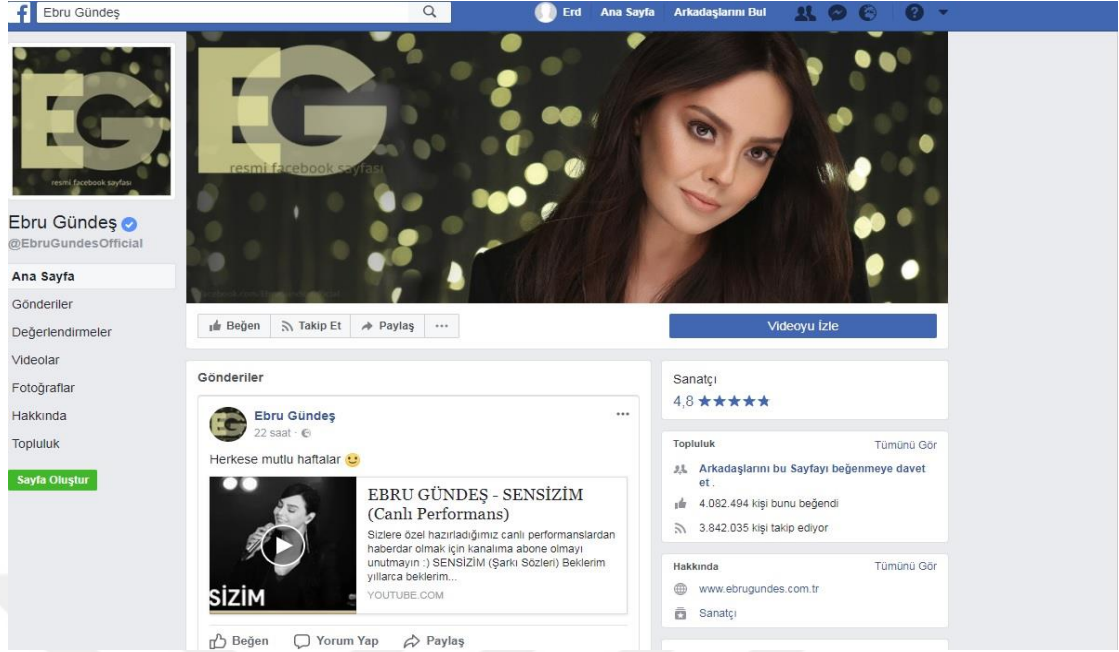

Kaynak: facebook.com/zaraofficial

Görsel 2.2. Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarına uygun paylaşım örneği

Yukarıdaki fotoğraf incelendiğinde sosyal medyada en çok kullanılan selfie fotoğraf çekimi tercih edilmiştir. Zara resmi Facebook ve Instagram sayfasından paylaşılan bu fotoğraf aynı zamanda hayranlarına veya takipçilerine yakınlık bildiren, Ceceli'nin selamı var, etiketiyle bağlılık duygusunu ele almıştır.

Tanınmış kişilere yönelik olarak oluşturulmuş olan fan sayfaları, o kişinin tanınır olması nedeniyle hayranı olmayan kişilerce de takip edilebilir. Bu durum aynı zamanda o kişiye yönelik olan nefretin de fan sayfası aracılığıyla aktarılmasını sağlar. Resmi fan sayfaları incelendiğinde kişisel olarak duyulan nefret hayran katılımı ve yorumlarıyla artabilir. Nefret söylemi o kişiye karşı olabileceği gibi aynı zamanda o yorumu paylaşan kişiye karşı da olabilir

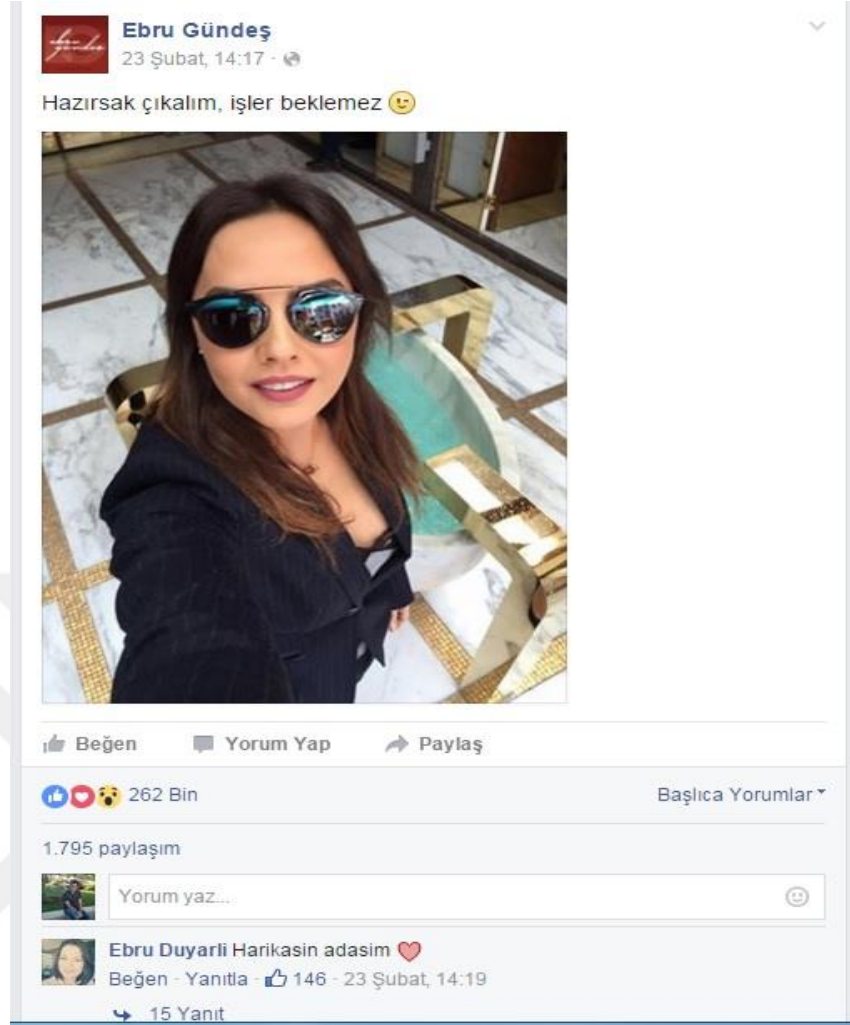

Kaynak: facebook.com/EbruGundesOfficial

Görsel 2.3. Tanınmış kişi fan sayfası örneği

Tanınmış kişilere yönelik fan sayfalar incelendiğinde yorum yapan kişilerin o kişiye karşı olan nefreti aktarırken aynı konuda nefret duymaları birbirlerine karşı olan ilgilerini artırmaktadır. grup aidiyetinin desteklenmesine yönelik nefret söylem

Tanınmış kişiler, resmi fan sayfalarını kullanırken aynı zamanda mensup oldukları grupla aidiyet içeren paylaşımlarda da bulunurlar. Özellikle grup aidiyetini ifade eden, biz dilinin kullanıldığı sosyal medya fan sayfaları tanınmış kişiler ve gruplar arasında bağlantının kurulması ve özdeşleşmenin sağlanmasında önemli bir rol oynar

Kaynak: facebook.com/EbruGundesOfficial

Görsel 2.4. Biz dili kullanan paylaşım örneği

Yukarıdaki Ebru Gündeş'e ait paylaşım incelendiğinde, paylaşımın sanal ve gerçeğin birbirine karışmasının güzel bir örneği olduğu görünür. Gündelik hayat içerisinde yakınlık belirten biz ifadesi, sanal ortamda hayranlarla bütünleşmiş bir paylaşım haline getirilmiştir. Aidiyet duygusunun ön plana çıkarıldığı paylaşım, Ebru isimli okurun aidiyet bildiren ifadesiyle de daha çok desteklenmiştir.

Tanınmış kişilere yönelik hazırlanan resmi fan sayfalarının bir diğer özelliği de fan sayfası kullanıcısının kendi hayatından bağımsız bir hale getirilerek hayranları için fan sayfasının devam ettirilmesidir. Tanınmış kişilerin Facebook sayfaları da kişinin kendi isteği doğrultusunda, sosyal medya hesabını diğer kişilere devretmesini sağlar. Tanınmış kişilerin fan sayfalarının ölümden sonrada devam ettirilebilmesi o kişinin kendi hayranları tarafından takip edilmesini sağlar.

Facebook fan sayfasının kullanıcısının ölümü sonrasında hesap haklarının devredilmesi konusunda hesap varisine yer vermesi, sosyal medya hesabının ölümden sonra da devam ettirilmesini sağlar. Facebook kullanıcısının kendi isteği doğrultusunda Facebook kullanım haklarının arkadaşlarına ve yakınlarına bırakılmasına imkân tanır.

Kaynak: facebook.com

Görsel 2.5. Hesap varisi ayarları

Yukarıda yer alan hesap varisi formu incelendiğinde kişinin Facebook hesabının ölümü halinde devam ettirilmesine yönelik olarak bütün kullanım haklarının varise devredildiği görülmektedir. Facebook hesabının kişinin vefatı durumunda yine kendi isteği doğrultusunda silinmesine yönelik olarak seçim hakkı da verilmektedir.

Tanınmış kişilerden ölümünden sonra Facebook hesabını devam ettirilen sanatçılar arasında örnek olarak Müslüm Gürses gösterilebilir. Sanatçının ölümünün üçüncü yılında yapılan paylaşımlar hayranlarının sanal âlem üzerinde sanatçıya karşı duymuş oldukları sevgiyi ifade ederken aynı zamanda sanatçının ölümünden bağımsız olarak sosyal medya ortamında sanatçı fikir ve düşüncelerine yer verilmektedir.

Aşağıda yer alan doğrulanmış Müslüm Gürses'e ait fan sayfası incelendiğinde sanatçının ölümünden sonra yapılan paylaşımlar, Müslüm Gürses'e yönelik hayranlık duygularını ölümüyle ilişkilendirerek devam ettirmektedir. Paylaşımlar dikkate alındığında Müslüm Gürses'in ölümüne vurgu yapılırken aynı zamanda sanatçının daha önceden yapmış olduğu çalışmalara paylaşımlarda yer verilerek sanatçı hakkındaki bilgiler güncel tutulmaktadır.

Kaynak: facebook.com/muslumgurses

Görsel 2.6. Müslüm Gürses Devam Ettirilen Fan Sayfası Örneği

Tanınmış kişiler sosyal medya hesaplarını tamamen kendileri kontrol etmezler. Sosyal medya hesaplarının kontrolünde sosyal medyanın diline hâkim olan danışmanlara da ihtiyaç duyarlar. Danışmanları tarafından sosyal medya hesapları sürekli yenilenip kontrol edilerek tanınmış kişinin bilgilerinin sürekli değişmesi ve yenilenmesi sağlanır. Tüketim kültürün bir sonucu olarak sürekli yenilenmeyen, işlenmeyen içerikler akışkan sosyal medya içerisinde yok olmaya mahkûmdur. Bu durum Baudrillard'ın yeniden çevrim ilkesiyle birlikte düşünülebilir. Tanınmış kişilerinde varlığını devam ettirebilmesi için bilgilerinin sürekli yeniden çevrim içerisinde yenilenmesi gerekir. Baudrillard bu durumu şöyle aktarır: “*Belirleyici olan herhangi bir eseri yalnızca birkaç bin ya da milyonlarca kişinin izlemesi değil; bu eserin, yılın arabası gibi, yeşil alanların doğası gibi, bilinçli ya da bilinçsiz olarak bugün evrenselleşmiş olan üretim boyutu içinde üretildiği için, geçici bir göstergeden ibaret olmaya mahkûm olmasıdır.*” (Baudrillard, 2013: 114).

Tanınmış kişiler sosyal medya fan sayfalarını kullanarak izler kitlesinin bitmek bilmeyen tüketim arzusuna katkıda bulunarak ileriye yönelik varlığını şekillendirebilir. Değişim ve değişimin hız ve tüketim ile şekillendiği günümüzde tüketiminin en belirleyici özelliği hızlı olmasıdır. Hız ve tüketim beraber eşgüdümlü ilerlerken boş zaman etkinliklerinin bu hız içerisinde planlanmış olması gerekir. Sanal âlemin bu kadar yoğunluk içerisinde kullanıldığı günümüzde tanınmış kişinin gerçek hayatta

varlığı kadar sanal dünyada da varlığı önem arz etmektedir. Fan sayfalarını aktif olarak kullanan tanınmış kişiler hem sanal hayattaki varlıklarına katkıda bulunurken hem de gerçek ortamda tanınmış olarak kalabilmeyi başarmaktadır. Boş zaman etkinlikleri kapsamında tanınmış kişilerin fan sayfalarını kullanımı dikkate alındığında Baudrillard tarafından belirtilen üretime dayalı aynı zamanda statü kazanımı sağlayan etkinlikler olması, boş zaman içerisinde fan sayfalarını tanınmış kişilerin üretim noktası haline getirmektedir. Fan sayfalarını sürekli yenileyen tanınmış kişi ve onu takip eden kitle aynı zamanda aynı boyut içerisinde boş zamanı harcanan ve üretim yapılan bir sürece dönüştürmektedir (Baudrillard, 2013: 184).

2.1.2. İnanç ve Değerlere Yönelik Fan Sayfaları

Değer ve inanç kavramları birbiriyle yakın ilişkili kavramlardır. Değer kavramı *“bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçüt; üstün nitelik, meziyet kıymet; bir ulusun sahip olduğu sosya, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin tümü”* (tdk.gov.tr) anlamlarına gelmektedir. İnanç kavramıysa *“bir düşünceye gönülden bağlı bulunma; birine duyulan güven inanma duygusu; inanılan şey, görüş öğretisi; Tanrı’ya bir dine inanma, akide, iman, itikat”* (tdk.gov.tr) anlamlarına gelmektedir. Değer ve inanç arasındaki ilişki aynı temelli tanımlamalarla birbirine bağımlı olarak yer almaktadır. İnançların rasyonel bir temelde yer alabilmesi değerlerle ilişkisine bağlı olarak rasyonelleşmektedir. Toplumda inanç ve değerlerin rasyonel olarak temellenmesinde yeni iletişim teknolojilerinin gelişimi de etkide bulunmaktadır. Sosyal medya ortamında bulunan inanç ve değer temelli fan sayfaları o değer ve inanca sahip insanların ortak paylaşımında bulunmalarına sebep olmaktadır. Kolektif bir hareketliliğin küresel olarak inanç ve değerlerin aktarılmasında sosyal medya ortamının etkileşimselliği, bu fan sayfalarının inanç ve değerler etrafında bütünleşmiş topluluklara hitap etmesini sağlamıştır. Fan sayfaların da yer alan bu gruplar değerlerin yok edilmesine karşı mücadeleyi amaç edinmektedir. Eğer kültürel bir değer sosyal medyanın sunmuş olduğu dağıtım uygulamalarında desteklenmiyorsa değerlerin korunması ve yayılması başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Birçok değer ve inancın aktarıldığı bu yeni iletişim ortamında baskın olmayan değerler yok olma tehlikesi yaşamaktadır.

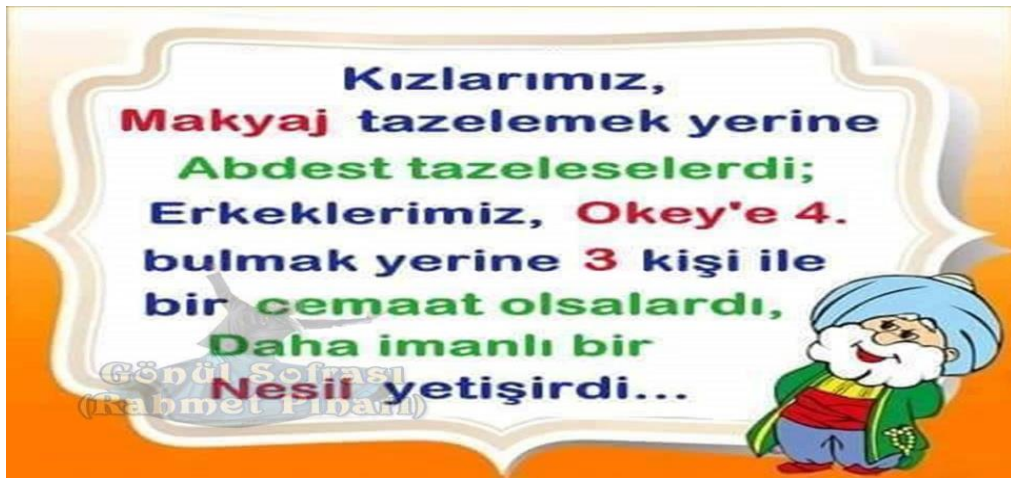
Sosyal medya ortamında inanca ve değere yönelik fan sayfaları önemli bir yere sahiptir. Bu sayfalar belirli bir inancı ve değeri ifade ederken o inanca ilişkin değerlere özellikle yer verir. Sayfanın isimlendirilmesi o inanç ve değere yönelik olur. Hz Muhammed (SAV) Facebook fan sayfası bu duruma örnektir. Sayfa incelendiğinde inanca yönelik bilgilerin paylaşımının yer aldığı görülmektedir.

Kaynak: facebook.com/Hazreti.Muhammedd.

Görsel 2.7. Hz Muhammed (SAV) Sayfası Genel Görünümü

Hz Muhammed(SAV) sayfası 3.082.884 üye sayısına sahiptir. İnanç temelli paylaşımlara yer veren sayfanın paylaşımlarının bir kısmının mizahi içeriklerle desteklenerek sosyal medya kullanıcılarının değerlere olan ilgisini artırmayı amaçladığı görülmektedir.

Kaynak: facebook.com

Görsel 2.8. Mizahi Paylaşım Örneği

Mizah ögesi olarak bilinen Nasreddin Hoca figürün kullanıldığı paylaşım fan sayfası ortamında 2521 defa paylaşılmış ve 7288 kişi tarafından da beğenilmiştir. Renkli yazı kullanımı ve Nasreddin Hoca figürüyle desteklenen bu paylaşım hem Nasreddin Hoca değerine vurgu yaparken hem de gündelik hayatın eğlencelerini eleştirmiş, İslami yaşama ilişkin bilgi paylaşımında bulunmuştur. Sayfa içerisinde bu paylaşım ile ilişkin yapılan yorumlar incelendiğinde, durum karşılaştırması içeren bu paylaşım bazı kullanıcılar tarafından kabul görürken kimi kullanıcılar tarafından da yoğun olarak eleştirilmiştir. Kullanıcıların yorumlarının bir kısmı aşağıdaki gibidir:

Harama el uzatmayıp helal lokmayı tercih eden, Allah'dan korkan Devlet yöneticileri olsaydı daha iyi ve güzel bir nesil yetiştirdi. Ne dersiniz.

Bu acılı günde sacmalayıp durmayın ibadetliinsanları da biliyoruz suriyeliler ülkelerinden kaktiklarında asıl zengin müslüman ülkelerin başında gelen arabistan kabul etmedi bir insanda önce merhamet vicdan gerekli.

Neden insanlarıdisgörünüsüne göre yargiliyorsunuz? mühim olan

Dorusöylüyor hoca nerde inşallah

(facebook.com/Hazreti.Muhammedd).

Yukarıdaki yorumlar incelendiğinde gündelik hayata ilişkin gelişmelerin paylaşım bağlamında değerlendirildiği görülmektedir. Yorumlarda dikkat çeken bir diğer unsurda paylaşımın mizahi yapısının kullanıcılar tarafından ön plana çıkarılmamış olmasıdır.

İnanca ilişkin bilgi veren bu fan sayfası incelendiğinde bir diğer ortaya çıkan farklılıkta paylaşımların sadece inanca ilişkin olmamasıdır. Güncel gelişmelere ve gündelik internet fenomen paylaşımlarının da fan sayfasında yer aldığı ve kabul gördüğü dikkat çekmektedir.

Kaynak: (facebook.com/Hazreti.Muhammedd).

Görsel 2.9. İnanç ve Değer Dışı Paylaşım Örneği

Yukarıdaki paylaşımının fan sayfası kullanıcıları tarafından daha az kabul gördüğü beğeni ve paylaşım oranlarından daha iyi anlaşılmaktadır. Sayfa içerisinde farklı paylaşımlara yer verilmesi Baudrillard'ın tüketim panayırındaki karışıklığa benzetilebilir. Baudrillard'ın her şeyden biraz sunan tüketime yönelik içeriği, fan sayfalarında da benzer bir şekilde yer almaktadır. İnanca ve internet gündemine ilişkin bilgiler fan sayfalarında yine karışık bir içerikle yer alabilmektedir (Baudrillard, 2013 : 18).

2.1.3. Coğrafi Yerleşim Yerlerine Yönelik Fan Sayfaları

Sosyal medya ortamında kişisel varlığını görünür kılmak isteyen insan, aidiyet bağı taşıdığı coğrafi yerleşim bölgesiyle de daha güçlü bir şekilde sosyal medyada yer almayı hedefler. Bireyin kendini ait olarak hissetmiş olduğu mekân genel anlamda çevre onun gündelik yaşantısıyla eşgüdümlü olacak şekilde ilerler. Fan sayfaları üzerinden coğrafi yerleşim yerlerine göre bir aidiyet temelli birleşme gerçekleşebilir. Birey de fan

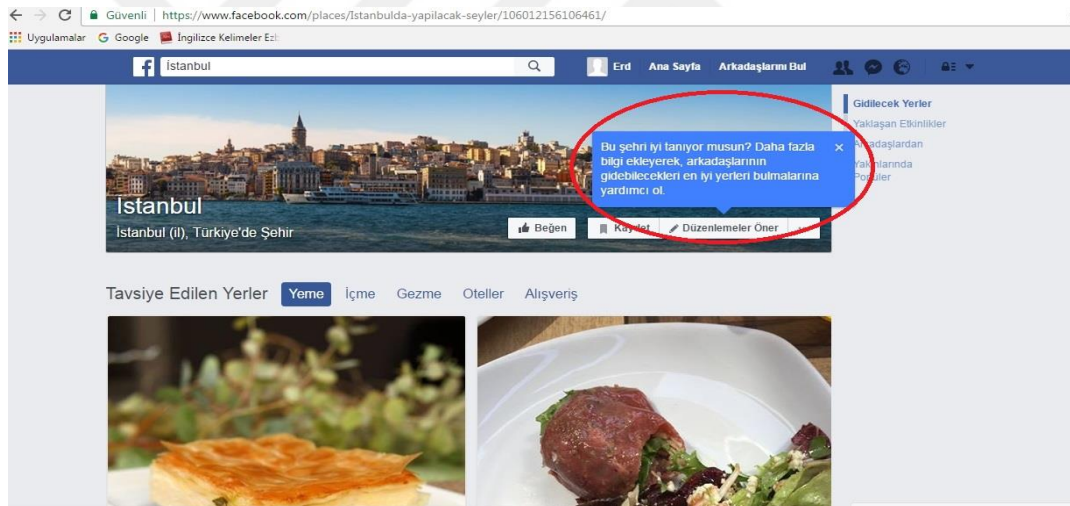
sayfaları üzerinden ait olarak hissedebileceği coğrafi bölgeleri belirler ve bu çerçevede aidiyet oluşturarak bir tatmin sağlar. Genel olarak coğrafi bir fan oluşumundan bahsedebileceğimiz bu paylaşım özel de mekânsal paylaşımlarla kişinin aidiyetini daha fazla güçlendirir.

Coğrafi olarak aidiyet kişinin bölgesel ve kentsel alanlarda yaşamış olduğu tecrübelerle aidiyeti güçlendirir. Fan sayfaları bu durumu devam ettirmekle beraber bölgesel ve kentsel olarak herhangi bir tecrübe yaşamamış ama o yerleşim yerine kendini ait hisseden kişilerinde bu aidiyeti yaşamasını sağlamaktadır. O bölgenin kültürel özelliklerinin işlenmiş olduğu coğrafi fan sayfasında o bölgenin dışında bulunan kişilerde bir tatmin sağlamaktadır. Mekânsal özelliklerin her bireyin kendi katılımına bağlı olarak da değiştiği söylenebilir. Birey çevreye bağlı olarak kendi mekânsal duygusunu fan sayfaları ile aktartabilir. Kendisi için anlamlı gelen mekânlara o yerleşim bölgesiyle birlikte yer verebilir. İletişim alanındaki gelişmeler ve sosyal medyanın da bu sürecin parçası olmasıyla coğrafi olarak yakın ve uzak kavramları da değişime uğramıştır:

Yakın açık ve net olarak değişimi görünen ve etkileşimde bulunulan yer olarak tanımlanabilir. Bireyin davranışını kontrol etmek zorunda olmadığı kendi benliğini yansıtabildiği alanı ifade etmektedir. Uzaksa belirsizlik taşıyan kişinin kendini kontrol etmesi gereken daha cesaret kırıcı alanı ifade eder. Fan sayfalarında bu durum anında mesaj ve katılım sağlamakla değişmektedir. Fan sayfası içerisinde coğrafi olarak ne kadar uzak olsa da kişi o bölgedeymiş gibi dil kullanımı ve algısal olarak yakınlık oluşturabilir. Kendi coğrafi bölgesinden uzak olan kişi o bölgenin ve kültürün ihtiyaçlarını takip ederek kendi iç dinamiğini oluşturur. Bu fan sayfaları üzerinden elde edilen yakınlık fikri bireyin sorunsuzluk ve hâkim olan güdüsüne katkı sağlar. Uzak olanı kontrol edebilme ve onun simülasyonu ile yaşayabilme tüketim kültürünün sunmuş olduğu sahte bireyselleşme kavramını destekler niteliktedir. Dünyanın birçok farklı bölgesine karşı hayranlık taşıyan insanlar o bölgeye ait olmasa da o bölgeyle ilgili fan sayfaların da yer alarak sahte bireyselleşme sağlayabilir. Fan sayfaları uzakta olan belirsizliği ve birtakım riskleri düşünmeden kişiye deneyim elde etme şansı verir. Bu deneyimin oluşmasında katılımın olması yakın ve uzak olan arasındaki zıtlığı en aza indirmeyi sağlar (Bauman, 2014: 21).

Coğrafi yerleşim özelliklerine göre oluşturan fan sayfaları birçok özelliği kendi içerisinde barındırır. Haber, kültür, sanat, müzik, mizah vb. özellikleri bir arada coğrafi fan sayfalarında görebiliriz. Tanıtım amacı da taşıyan coğrafi fan sayfaları kültürel ve tarihi değerleri de içeren fotoğraf, dil unsurlarına da yer vererek daha ilgi çekici hale getirilebilir. Ancak kültürel öğelerin ön plana çıkarıldığı sayfalar yerel fanların oluşmasını sağlamaktadır. Bu durumda aidiyet nosyonunun belirgin hale gelmesini sağlamaktadır. İletişim ağının daha küresel değerlere yer vermesi de aidiyet olarak birbirinden çok daha farklı kesimlerin aynı fan sayfası içerisinde paylaşımda bulunmasına imkân tanımaktadır.

Coğrafi yerleşim yerlerine yönelik olarak sosyal medya mecraları bireyin paylaşım yapmasını sağlayan ve coğrafi bölgeyi tanıtan içeriklere yer vermektedir. Facebook'ta o coğrafi bölgeyle ilgili tanıtımlara yer verilerek kişinin paylaşımlarını ve beğenisini o bölgede gerçekleştirmesi sağlanmaktadır.

Kaynak: facebook.com

Görsel 2.10. Coğrafi Yerleşim Yeri Tanıtım Örneği

Facebook tarafından sunulan hizmet Bauman'ın belirtmiş olduğu uzak olanın oluşturmuş olduğu tedirginliği ortadan kaldırmaya yönelik olarak kişiye bir güven duygusu oluşturmaktadır. Ayrıca Facebook üzerinden yapılan bu sayfaya kişi bireysel katkıda da bulunabilerek içeriği daha fazla genişletebilir. Sayfa içerisinde bu değerlerle birlikte şehir içerisinde yapılan etkinliklere yönelik de bilgi paylaşımı yapılarak güncel faaliyetlerden haberdar olunması sağlanmaktadır. Facebook'un coğrafi yerleşim yerlerine yönelik olarak yapmış olduğu bu paylaşım dışında doğrudan o bölge ile ilgili

bireyler tarafından oluşturulmuş fan sayfaları da bulunmaktadır. Bu sayfalar daha yerel ve bölgesel dil özelliklerine sahiptir. Anlatılan bölgenin yerel özelliklerine göre oluşturulmuş sayfa isimleri o coğrafi bölgede yaşayan ya da yaşamış kişiler tarafından anlaşılabilir.

Yerel özellikleri taşıyan fan sayfaları mikro gruplara yönelik olarak yer almaktadır. Mekânsal anlamda ortak yaşam alanına yönelik içeriklere yer veren yerel fan sayfaları küreselleşme karşısında yerel olanın korunması ve aidiyet ile birlikte kültürel değerlerin daha kalıcı olmasını sağlama amacı taşıyabilir. Bauman etkileşimin yoğunlukta olduğu bu süreci daha kırılgan ve yok edici olarak görür: *“Enformasyonun yerel birimler arasında gidip gelmesi için gereken zaman ve harcama muazzam büyüklükteydi. Artık anlayabiliyoruz ki eskinin sözde “ sıkıca kenetlenmiş cemaatleri”ni var eden ve canlı tutan bu uçurumdu”* (Bauman 2014: 23).

Bu durum sürekli verilerin ve bilgilerin güncellenmesine bağlı olarak geleneksel olanı yeni olana dönüşmesine de etki de bulunmuştur. Enformasyon akışının ve yayılmasının bu kadar hızlı olması var olan enformasyonun hızlı bir şekilde değişmesi ve popüler olanla yeniden şekillenmesi anlamına gelmektedir. Yerel olan kültürel değerler küresel olan her zaman birleşme eğilimindedir. Yerel olanın küreselleşmesi süreci ise popüler olanla etkileşimine bağlı olarak değişmektedir. Enformasyon akışının bu kadar hızlı olduğu günümüzde yerel özellikler de popüler kültürün içerisinde küreselleşme sürecine dâhil olmaktadır.

Kaynak: facebook.com

Görsel 2.11. Yerel Özelliklere Sahip Fan Sayfası Örneği

Aşoti sayfası Erzurum’a yerel mizahi anlayışa yermektedir. Sayfa incelendiğinde yerel dil özellikleri ön plana çıkarılmış olduğu görülmektedir. Sayfa içerisinde kişi isimleri yerel kullanımına uygun kısaltılarak kullanılmıştır: *“Selehe ezenin en böyüh oğluydu, gurbette gördü Ayşe’yi ; uzungehverenli saçları, büyükgehverengigözleriynen ııl ııl bahen bigızdı Ayşe, rüzgar gibi yürürdü, süzülür geçerdi sabahları mehleden. Seleheezeye bir telefon geldi oğlundan, ana gel burda bir gız var hele isteyin diye! Anası gurbetten gızalmahyoh sene, gel ben everecem seni dedi oğlu ne derse dinlemedi gapattitelefonu.*

Ayşe çoh güzel değildi ama dayanamadı hayal gurduSelehe ezenin böyüh oğlu gına gecesini hayal etti,nikah düğün heyal etti , yüz görümlüğü heyal etti ettide etti. Dayanamadı gahtı Ayşe gile tek gettigızı istedi, uzağa gelin vermem cevabını aldı Ayşe ağladı, Selehe ezenin büyük oğlu daha da çok ağladı. Bir türkü dutturdu ne olurdu Ayşe Erzurum’a gelin olaydı dedi, söyledi. Selehe ezenin böyüh oğlu heçevlenmedi , diğeroğullarıdaheç kimseyi sevmedi.”

Kaynak: (facebook.com).

Sayfa içerisinde popüler mizah öğelerine de yer verilmektedir. Gündelik popüler olan ve sosyal medyada mizah öğesi olarak yer alan kullanımlarda yeniden dönüştürülerek sayfa içerisinde yer almaktadır. Ünlü restoran Nusret’in sahibi Nusret Gökçe’nin Instagram hesabı üzerinden yapmış olduğu tuzlama hareketi sosyal medya üzerinden birçok hesap tarafından taklit edilerek popüler hale gelmiştir. Mizah öğesi olarak kullanılan paylaşım birçok hesap tarafından farklı güldürü unsurları olarak ele alınmıştır (cnnturk.com).

Aşoti sayfası da bu paylaşıma yönelik kendi videosunu yerel özelliklerle birlikte kullanmıştır. Paylaşımın açıklama bölümü yine yerel dil özellikleri ön plana çıkartılarak oluşturulmuştur. Görüntüye ek olarak kullanılan müzik de yine yerel özelliklere uygun ezgiler taşımaktadır.

Görsel 2.12. Yerel Özelliklere Uygun Popüler Paylaşım Örneği

Yerel kültür günümüzde zamansal faktörlerden daha çok etkilenmektedir. Popüler olan öğeler zamansal ve gündelik olarak yerel olanın içinde yer almakta ya da yerel olanı zamansal olarak dönüştürmektedir. Zamansal unsurların ağ toplumunun getirmiş olduğu hız ve tüketim anlayışına bağlı olarak değişime uğraması da yine muhtemel sebepler arasında yer almaktadır. Yerel kültürün küresel anlayışla birleşmesi hızlı enformasyon kültürünün oluşmasıyla daha net ortaya çıkmaktadır. Enformasyonun yerel olanla irtibata geçmesi ortak bilincin oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Kültürün tekdüze bir hal alması mevcut bir denge oluşmasına katkıda bulunabilir. Yerel özelliklerin tekdüze bir şekilde kullanılması kültüründe popüler bir ürün haline gelmesine neden olmaktadır. Bu süreçte kişiler popüler kültür ürünleri ile süreklilik sağlarken devinim içerisinde bir değişim gerçekleşir. Kültür ürünleri yayılarak ihtiyaçlarda ve hazlarda benzerlik taşıyan grupların oluşmasını sağlar. Toplumsal yapıda

diğere kitle ürünleri gibi popüler kültür ürünleri de taklit yoluyla yayılır. Endüstri toplumunun emtia ürünlerin de olduğu gibi popüler kültür de aslına benzeştiği oranda kendisine yayılma ve ilerleme alanı bulur.

2.1.4.Sinema ve Tv Yapımlarına Yönelik Fan Sayfaları

19. yüzyılla başlayan endüstrileşme ile birlikte kitlelerin boş zaman etkinliklerin planlanması süreci başlamıştır. Boş zaman etkinliklerinde benzeşme bireyler arasındaki ilişki düzeyini de belirleyici olmaktadır. Farklılaşma içerisinde yer almak isteyen birey boş zaman etkinliklerinde de ayrılmak istemektedir. Medya tüketimleri de boş zaman etkinliklerinin planlanmasına yöneliktir. Medya ürünleri kendi tüketimlerini gerçekleştirirken bireyin zamanını da planlayarak hareket alanını belirler. Bedensel gerçekliğin yanında bu durum zihinsel aktivitelerin planlaması açısından da benzerlik taşır. Boş zaman etkinlikleri kapsamında medya ürünleri yayınlandığı an değerini kaybetmez. Değerini izler kitle üzerinde bırakmış olduğu etkiyle devam ettirir. Serbest zamanının imkânsızlığı noktasında izleyici yapım sonrasında kalan zamanını da boş zaman etkinliği olarak üretim sürecinde kullanır. Medya ürünlerinin hipermetinsellik özelliği fanlarının boş zamanlarını sosyal medya üzerinden de devam ettirmelerini sağlamıştır. Ancak sosyal medya tüketimleri boş zaman etkinliklerin de farklılaşmanın yanında grup aidiyeti içerisinde yar alan kitleler oluşturur. Medya yapımının geleneksel medya ya da sinemada yer alan kabul görme durumuna göre sosyal medya fanları oluşur. Ortak bir iletişim kanalı içerisinde yer alan sosyal medya fanları o programa yönelik katılımlar da bulunabilir. Kitle iletişim araçlarının geribildirimine yönelik olarak sayfa tarafından konu paylaşımlarında da bulunulabilir. Kitlelere yönelik medyanın emtia değeri taşıyan ürünleri de yine sosyal medya üzerinden fanlarla buluşur.

The God Father filminin Facebook fan sayfası incelendiğinde boş zaman etkinlikleriyle izlerkitlenin ticari olarak etkinliklerini devam ettirmesine yönelik paylaşımların da olduğu görülmektedir. Sayfanın genel görünümü aşağıdaki şekildedir.

Kaynak: facebook.com

Görsel 2.13. The God Father Facebook Sayfası

The God Father filminin doğrulanmış işaretleme ile yer alan sayfası incelendiğinde 8.816.601 takipçi sayısına sahip olduğu görülmektedir. Sayfanın 9.220.666 kişi tarafından beğenildiği ve 229.714 kişi tarafından da konuşulduğu bilgileri Facebook tarafından verilmektedir. Sayfa üzerinde izleyicilerin görüşlerini bildirmelerine yönelik düzenleme öner seçeneği de bulunmaktadır. Ayrıca ana sayfa üzerinde The God Father'deki ürünlere göz at seçeneği de yer almaktadır. Sayfanın ticari paylaşımlarına yönelik olarak "The God Father Family Dynasty" adlı oyuna yer verdiği görülmektedir (facebook.com).

Kaynak: facebook.com

Görsel 2.14. The God Father Filmi Oyun Paylaşımı

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi fan sayfası kullanıcıları sosyal medyanın hipermetinsellik özelliğiyle farklı medya oluşumlarına yönelerek boş zaman etkinliklerini planlayabilmektedir. Sosyal medyada yer alan geleneksel medya ve sinema yapımları sanal ortam koşulları geliştirilerek fanların daha gerçekçi olarak medyayı tüketmelerini sağlamaktadır.

Tv yapımlarına yönelik olarak yapılan fan sayfaları da yer almaktadır. Tv yapımlarına yönelik olarak yapılan fan sayfaları özellikle süregelen bölümler öncesinde ve sonrasında fanları tarafından katılım sağlanarak takip edilmektedir. Tv yapımlarına yönelik olarak yapılan fan sayfalarının da izlenme oranlarını artırıcı etki de bulunacak paylaşımlara da yer verilerek yapıma yönelik izleyicinin tepkisinin taze tutulması sağlanmaktadır. Programa ya da yapıma yönelik olarak paylaşılan medyalar karakterlerin Tv izlenme süreçleri dışında da değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Sosyal medyada Tv programlarının eğlence özellikleri yine barındırılmaktadır. Bu

programların tv alışkanlıklarının yanı sıra yeni iletişim teknolojileriyle ortaya çıkan kısa içerikli metin ve videoların izlenme alışkanlıklarına yönelik paylaşımlarla bu alana özgü kriterler yerine getirilmektedir.

Survivor Türkiye yarışmasının Facebook fan sayfası incelendiğinde yeni iletişim ortamına uygun olarak kısa içerikli yarışmaya ait video paylaşımlarına yer verildiği görülmektedir. Yarışmanın aktarıldığı günlerde önemli anlar fan sayfası üzerinden kısa içeriklerle paylaşılmaktadır. İzleyiciler yarışmanın taraflarına olan hayranlıklarını ve nefretlerini yine bu içeriklere yapılan yorumlarda aktarmaktadır. Program logosu ve program içerisinde yer alan kişilerin görüntüleri kullanılarak oluşturulan sayfanın 2.191.836 takipçisi bulunmaktadır. Sayfanın genel görünümü aşağıdaki şekildedir.

Kaynak: facebook.com

Görsel 2.15. Tv Programı Fan Sayfası Örneği

Tv programlarına yönelik fan sayfaları tv yayınında yer almayan içeriklere de yer vermektedir. Bu içerikler resim ve grafik özellikleriyle desteklenerek izleyicinin aynı zamanda fanların izleme alışkanlıklarının devam ettirilmesi sağlanmaktadır. Neil Postman'ın televizyon izleme alışkanlıklarına yönelik olarak hedef kitlenin her konuyu televizyon ile daha eğlenceli olarak ele aldığı bu durumunsa kişilerin gerçek hayatını ekran kültürüne bağlı olarak şekillendirdiğini ve imajlar üzerinden aynı kültür alışkanlıklarına sahip kitlelerin oluştuğunu ifade etmektedir. Bu görüş fan sayfalarında yer alan tv programlarının kişilerin üzerinde çok daha uzun süreli etkide bulunacağı görüşünü

desteklemektedir. Fan sayfalarında katılım sağlayan kişiler yoğun olarak hem yeni medyada hem de geleneksel medyada imajlara maruz kalmaktadır (Rigel vd. 2005, 273).

2.1.5. Sportif Fan Sayfaları

Spor, boş zamanın planlanması ve bireyin karnaval haz yaşamasını da sağlayan fiziksel ve sosyal etkinlikleri kapsamaktadır. Sportif faaliyetler doğrudan doğruya bireyin bedensel faaliyetlerini içerebileceği gibi endüstrileşmeyle birlikte sosyal hayatı da etkileyen bir boyut kazanmıştır. Bu kapsamda sportif çalışmalar pazarlama stratejilerine de ihtiyaç duyar hale gelmiş ve sportif başarıların yanı sıra, endüstrileşmenin de etkisiyle, sporun medyada yer alması zorunlu olmuştur.

Geleneksel medya sporu kitlesel etkinliklerin bir parçası olarak sürekli göstermektedir. Sportif faaliyetlerle geleneksel medya kitleleri yönlendirirken aynı zamanda spora ait alanları disipliner hale getirmektedir. Sportif alanlar mevcut durumunun dışında birçok etkinliğe yer verilmesini de zorunlu hale getirmiştir. Bu alanlar arasındaki ilişki düzeyinin sağlanması için sporun iletişimsel boyutunun oluşturulması gerekmektedir. Bu süreçte geleneksel medyanın yanında spor kulüpleri sosyal medyada fan sayfalarına yer vermektedir. Bu sayfalar kulübün sosyal, sportif, ekonomik anlamda taraftar kitlelerini bilgilendirme amacı taşımaktadır.

Spor kulüpleri tarafından resmi olarak açılan fan sayfalarının dışında doğrudan doğruya taraftarlarca açılmış spor fan sayfaları bulunmaktadır. Kulüpler tarafından açılan fan sayfaları spor takımına odaklanırken taraftarların girişimiyle açılmış sayfalar kişiye ya da olaylara yönelik olabilir. Kulüpler tarafından açılan fan sayfaları kulübün faaliyetleri hakkında bilgi verirken aynı zamanda taraftarların ilgisini çekecek paylaşımlara da yer verir. Fan sayfalarının mobilite kullanım oranının yüksek olması bireyin spor kulübüne olan ilgisinin de sürekli sağlanması amacı taşımaktadır.

Kaynak: facebook.com

Görsel 2.16. Sportif Fan Sayfası Örneği

Spor kulüplerinin fan sayfaları üzerindeki etkinlikleri incelendiğinde kulüplerin birçok dalda faaliyeti olmasına karşın fan sayfalarının futbolla ilgi paylaşımlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Örneğin Galatasaray kulübünün fan sayfası incelendiğinde diğer alanlara göre futbola ait paylaşımların daha fazla yer verilmiştir. Ayrıca aynı kulübün Facebook üzerinde voleybol ve basketbola ait ayrı fan sayfaları da bulunmaktadır.

Spor alanındaki fan sayfalarında futbola ait olan sayfalar daha fazla ilgi görmektedir. Futbol diğer spor alanlarına göre endüstrileşme süreci tamamlamış ve kitlelerin karnaval kültürüne etkide bulunmuştur. Futbol fanları karnaval etkisiyle kuralların ve içeriklerin dışında var olan yeni bir gerçek oluşturarak futbolun abartılması ile kendi mutluluğunu ve özgürlüğünü yaşar. Bu etki ile gerçek hayatta olan etkilerin dışında kitlelerin kendi egemenliğini yaşaması sağlanır. Bakhtin'e göre bu egemenliğin oluşumu üç temel biçimde gerçekleşir: *"Törenselleştirme, Komik kompozisyonlar, edepsiz dil kullanımı."* (Fiske, 2012 : 104-105).

Törenselleştirme futbolun içerisinde yer alan ve karnaval hazzı oluşturan önemli kültürel değerlerdendir. Kulüplerin kendilerinin de organize ettiği bu etkinlikler aynı zamanda taraftarlarca da yine gerçekleştirilmektedir. Bu organizasyonlar taraftarların

mutluluklarını ifade ederken diğer taraftan kitlelerin aidiyet duygusunu da artırmaktadır. Aidiyetin artmasının bir diğer yönü ise rakibe duyulan nefretin paylaşılmasıdır. Sportif fan sayfaları özellikle bu aşamada komik kompozisyonlara ve alay edici ifadelere yer vererek nefretin yayılmasını hızlandırır. Bu yayılma süreci içerisinde taraftar gruplarının iletişimi fan sayfaları üzerinden nefrete dönüştürülür.

Kaynak: facebook.com

Görsel 2.17. Alay Edici Kompozisyon Örneği

Bu nefret son aşamada edepsiz dil kullanımı ve paylaşımlarla doğrudan rakibi hedef alan ifadelerle dönüşür. Bu ifadelerde kimi zamanda popüler paylaşımlara yer verilerek nefretin ve aidiyetin daha fazla artması sağlanabilir. Nefretin artması ve paylaşılması doğrudan doğruya futbol oyuncularını üzerinden de gerçekleşebilir. Futbol karşılaşması içerisinde gerçekleşen olaylar ve oyuncu tutumları fan sayfası üzerinde güncelliğini koruyarak popüler hale gelebilir. Fan sayfaları üzerinde taraftarların paylaşımı mevcut kurallardan ayrı olarak kendi iç dinamiğini oluşturur. Kurallar içerisinde suç teşekkül eden davranışlar hayranların paylaşımı ile yüceltilerek yansıtılır.

Fenerist Medya

10 Nisan, 20:00 · 🌐

Vodafone Arena Hatırası!

05/02/2017

👍 Beğen 💬 Yorum Yap ➦ Paylaş

👍 😂 185

Başlıca Yorumlar ▾

1 paylaşım

Yorum yaz...

Paylaşmak için Enter tuşuna bas.

Efehan Ozkan Admin beşiktaş yaragi tatlı geliyor galiba ...gelip gidip beşiktaşla uğraşıyorsun.tasak kafalı dönün kendi gotunuze bakın...işini yapan takımla değil

Beğen · Yanıtla · 👍 3 · 10 Nisan, 22:39

Kaynak: facebook.com

Görsel 2.18. Yüceltilmiş Paylaşım Örneği

Spor fan sayfalarının oyuncu veya olayı yüceltici paylaşımlara yer vermesi yüceltilen kişiye de yönelik olarak nefret söyleminin oluşmasına neden olur. Bu durumda oluşan nefret çok daha uzun süreli olur. Sosyal medya ortamının anlık görüntülere dayalı oluşumuysa bu süreci daha fazla anlamsızlaştırır. Bu süreç içerisindeki içerikler güncellenirken eski içeriklerin sürdürülmesi nefreti anlık olarak değil sürekli devam ettirir.

Spor fan sayfalarında oluşan nefret söylemi sadece rakip takıma değil takımın kendi sporcusu, teknik ekibi ve yönetimine karşıda olabilir. Bu tarz nefret söylemlerin de yaygınlaşmış ifadelerle yer verilerek ortak tepkinin oluşması sağlanır.

2.2. TÜRKİYE’DE FUTBOL VE FANATİZM

Türkiye’de futbolun gelişimi 19. yüzyıla dayandırılmaktadır. İzmir ve İstanbul çevresine yerleşen İngiliz tüccarların girişimleriyle futbol takımları oluşturulmuştur. Ancak dönemin şartları futbolun Türkiye’de gelişimini 20. yüzyılda Cumhuriyet döneminde mümkün kılmıştır. Günümüzde bilinen büyük kulüpler Cumhuriyet döneminden önce kurulmuş olsa da bugünkü anlamda Türk futbol yapısının oluşması bu dönemde gerçekleşmiştir. İkinci Dünya Savaşı’na kadar olan süreçte kurulan yerel ligler ve Milli takım maçları Türk futbolunun ilk gelişmeleri olmuştur. İkinci Dünya Savaşı ile birlikte yerel liglere ve milli maçlara ara verilmesi Türk futbolunun gelişimini yavaşlatmış olsa da 1963 yılında Futbol Federasyonu kurularak tüm yerel ligler birleştirilerek tek bir lig oluşturulmuştur. Bu dönemden itibaren endüstrileşme sürecine bağlı olarak Türk futbolunda da ilerleme ve gelişmeler kat edilmiştir. 1980’li yıllardan itibaren futbol endüstrisinin büyümesi ile birlikte profesyonel futbolcu ve yüksek transfer ücretlerinin söz konusu olduğu yeni bir döneme geçilmiştir (Talismciler,2008: 90-91).

Günümüzde futbol büyük bir endüstri haline gelmiştir. Futbol organizasyonlar, yayın gelirleri, sponsorluklar ve sportif aktivitelerin yanı sıra artık taraftar ya da fan adı verilen kitlelerin oluşumuyla birlikte büyük bir güç haline gelmiştir. Taraftarlar ortak bir bilinç ve biz duygularıyla ait olma hissi taşıyan topluluklardır. Grup aidiyeti içerisinde yer alan bu topluluklar örgütlenme kültürü çerçevesinde birlikte hareket etme ve tepkide bulunma motivasyonuna sahiptirler. Türk futbolunda da endüstrileşen anlayışıyla tüketim ve haz alma isteği taşıyan taraftar grupları yer almaktadır. Bu gruplar televizyonun yayın hayatına girmesiyle çok daha büyük hale gelmiştir. Küresel ekonomik yönelimler ile kulüpler de günümüzde büyük taraftar kitlelerine sahip olmayı amaç edinmektedir. Günümüzde küresel ekonomi anlamında kalkan sınırlar futbol taraftarlığı ve kültürü anlamında değişime uğramıştır. Dünyaca ünlü futbol kulüplerinin kendi sınırları dışında milyonlarca taraftarı bulunmaktadır. Bu durum kitleler halinde hareket eden taraftarların gücünü artırırken fanatizm ve holiganizme karşı olan tedbir ve çalışmaları yetersiz bir hale getirmektedir.

Fanatizm kavram olarak incelendiğinde bağınazlık derecesinde bağlı olmayı ifade eder. Fanatizmi en genel anlamıyla şu şekilde tanımlayabiliriz: “*Sahip olunan veya*

peşinden koşulan değişik amaçlı görüşlere, fikir veya ideolojilere aşırı şekilde bağlılıktan doğan tavizsiz ve katı bir davranış şekli ve bundan doğan bir akımdır. Bu akım siyasetten spora kadar görülebilmekte ve bir takım tepkici davranışları da kapsamaktadır. Modern sanayi toplumlarının insanı yalnızlaştırıcı, insani değerleri törpüleyici ve insanın sosyal niteliğini zayıflatıcı tesirlere karşı tepki yolu ile rahatlamayı sağlayıcı bir yoldur.” (Ayan, 2006: 200).

Fanatizmin şiddet dönüşen aşırıcı halineyse holiganizm adı verilmektedir. Holiganizm ve fanatizm sporda var olan koşullarda kendisinden olmayana karşı oluşturulan nefretin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bir takıma fanatiklik derecesinde bağlı olmak ilerleyen aşamada holiganca faaliyetlerin oluşmasına etki edebilir. Kitlelerin gündelik hayat içerisinde boş zaman etkinliklerin bir parçası haline getirdiği futbol kültürü bu fanatizmi destekler nitelikte faaliyetlerin oluşmasına neden olmaktadır.

Futbolun dijital ortamda da devam ettirilmesi ve futbola dayalı dijital içeriklerin oluşturulması bu kapsamda futbolun doksan dakika ile sınırlı kalmayıp dijital ve yayın ortamlarında devam ettirilmesi, fanatizmi ve bağlılığı artırmaktadır. Futbol taraftarlarının kitleler haline dönüşmesine paralel olarak kitleler halinde kendine ait olmayan karşı antipatik yaklaşımlarda bulunma eğilimi de artmaktadır. Fanatizm ile birlikte grup nosyonu taşıyan kitleler dijital ortam içerisinde yeni medya okuryazarlığı bilgisine sahip olmaksızın içerikleri yorumlamakta ve katılım sağlamaktadır. Futbol kitesinin bu yetersiz durumu ve dijital ortamda yer alan enformasyon kirliliği kitleleri holiganca faaliyetlere yönlendirmektedir.

Bu kapsamda Türk futbolunda ve diğer spor alanlarında şiddeti önlemeye yönelik olarak 6222 sayılı *Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair* kanun düzenlemesi yapılmıştır. Bu kanun ile saha içi ve saha dışı her türlü şiddet ve fanatizm ve holiganizm içeren faaliyetlerin engellenmesi amaç edinilmiştir. Ancak kanun ve düzenlemelere rağmen futbolda şiddet ve fanatizmin engellenmesi bireysel içsel bir süreçten geçmektedir. Aidiyet duyguları ile kolektif hareket eden taraftar gruplarının kontrol edilmesi süreci takımların en üst kademesinden en alt kademede bulunan bireylerin ortak ve bilinçli hareket etmelerini zorunlu hale getirmektedir. Fanatizmin

doğası gereği kişi ve gruplar kendileri dışındakilerin söylemlerini tepki ile karşılama eğilimindedirler (resmigazete.gov.tr).

Futbol takımları ve taraftar grupları sosyal medya ortamını aktif olarak kullanma eğilimi taşımaktadırlar. Bu durum sosyal medya üzerinden taraftar tepkilerini sürekli alma durumuna yol açmakta ve takımın fanatikler gözünden nasıl değerlendirildiğini anlaşılır hale getirmektedir. Fanatikler karşı tarafı dinleme ve anlama yerine sabit fikirli olmaya yönelmektedir. Bu durumda rakip takıma ve kimi zamanda kendi takımına yönelik anlamsız toplum tarafından kabul edilmeyen davranışlar sergilemektedir. Fanatizm bilinçli bir eylemden ziyade rakibi hedef alan bağnazca bir düşünce ile gerçekleşmektedir.

Türkiye’de takım tutma alışkanlıkları dikkate alındığında alt yapısı itibariyle herhangi bir yönelim taşımayan ancak süreç olarak oluşan bir fanatizminden bahsedilebilir. Türkiye’nin büyük takımları olarak sayabileceğimiz Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray takımlarının taraftar kitleleri, bu takımları İstanbul şehrinin takımları olmasına rağmen desteklemektedir. Takım taraftarlığın arka planında herhangi bir siyasal ve düşünce temelli bir yönelim takım tutma psikolojisi söz konusu değildir. Bu bağlamda Türkiye’de fanatizm herhangi bir düşünsel temel kapsamında yer almamaktadır. Ancak takımlar arasında oluşmuş olan ezeli rekabet fanatizmin yoğunlaşmasına etki etmektedir. Fanatizme yönelik medya yayınları futbol karşılaşmalarını sadece futbola özgü bir dil ile değil şiddet içeren bir anlayışla vermektedir. Fanatizm yeni medya ve geleneksel medya araçları üzerinden geçmişte olduğundan çok daha hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Geleneksel medya ve yeni medya üzerinden yapılan yayınlar fanatiklerin fanatizme bağlanma yönelimlerini artırmaktadır. Son dönemlerde yeni medya üzerinden dolaşıma konulan fanatizm duyguları hızla yayılmakta ve taraftarların fanatik düşüncelerini temellendirir hale getirmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FUTBOL FAN SAYFALARININ NEFRET SÖYLEMİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

3.1. YÖNTEM

3.1.1. İnceleme Yöntemi: Eleştirel Söylem Analizi

İnsanlar herhangi bir konuyu anlatırken bir bağlam içerisinde bilgiye yer verir ya da o bağlamı bilinçli olarak kullanır. Söylem analizi yönteminde de bir konu metin olarak hazırlanırken ön plana çıkarma, geri plana atma, ön varsayım, metafor, çağrışım teknikleri kullanılarak asıl oluşturulmak istenen anlama yer verilir. Bu doğrultuda söylemin hedefinde yer alan kişilerin bahsedilmeyen bilgilerin de farkında olduğu düşünülür. Konu içerisinde yer almayan metinler kişiyi yine çözümleme ve anlam açısından farklı görüşlerin oluşmasına yönlendirir.

Yazarlar kişilerin konulara belli açılardan bakmalarını sağlamak için konuya ait bazı detayları ön plana çıkarırlar. Sosyal kültürel, siyasi, ideolojik ve ekonomik oluşumlar, yazarın bir söylemi ön plana çıkarırken diğer söylemleri de geri plana atmasına neden olur. Söylem analizi içerisinde metin sahibinin ön plana çıkardıklarının yanında geri planda bıraktıklarından yola çıkarak çözümleme yapılabilir. Bir konuyu ve söylemi ön plana çıkarma dilsel öğelerin dışında da oluşturulabilir. Çakır'a göre” *Yazar metnin üst tarafına resim koyarak ta başından okuyucunun olaya bakış açısını çerçevesini belirlemeye çalışır, başka türlü düşünmesini önlemeyi hedefler.*” (Çakır,2014: 83). Söylemin bu çok yönlü yapısını çözümlemek için Van Dijk eleştirel söylem analizi yöntemini geliştirmiştir. Van Dijk söylemin toplumsal bağlamdan bağımsız olmadığını ve metinlerin arka planında güç, ideoloji ve toplumsal faktörlerin olduğunu ifade eder. Bu bağlamda kişinin eylemlerinin oluşmasında arka planda yer alan söylemlerin etkisinin de olduğunu söyler.

Van Dijk eleştirel söylem analizini makro ve mikro yapı olmak üzere iki bağlamda değerlendirir. Makro yapılar tematik ve şematik olmak üzere iki bölümden oluşur. Tematik analiz kapsamında haber girişi ve spotları ile haberin başlıklarına yer verilir. Bu bağlamda tematik analizle haberin başlıklarla ve bütünsel olarak haber

metiniyle olan ilişkisi sorgulanır. Bu kapsamda haberde genelleme ve kurgulama analizi yapılır. Şematik analiz bölümündeysen durum ve yorumlar incelenir. Durum incelemesinde ana olaya yer verilerek içinde bulunduğu bağlama yönelik tespitlerle sonuç bölümü oluşturulur. Yorum incelemesinde de olayın kaynağından hareketle habere konu olan tarafların algılanabilen tepkilerine yer verilir (Binark,2014: 48).

Mikro yapılar sözcük ve cümlelerin bütünsel olarak incelenmesini kapsamaktadır. Kelime seçimlerinden hareketle cümle yapılarının aktif ya da pasif yapıda olmalarına göre değerlendirmeler yapılmaktadır. Cümlelerin basit yapılı veya karmaşık yapıya sahip olmaları metnin bölgesel uyumunun incelenmesini sağlar. Bu bağlamda metnin işlevsel olması ya da referansal temeli içeriğe sahip olmasından hareketle nedensel ilişki bağlamı ortaya çıkarılır. Haberin retoriği içerisinde yer alan fotoğraflar, bilgiler ve destekleyici ifadeler yine söylemin çözümlenmesine yönelik temeli oluşturur (Binark,2014: 49).

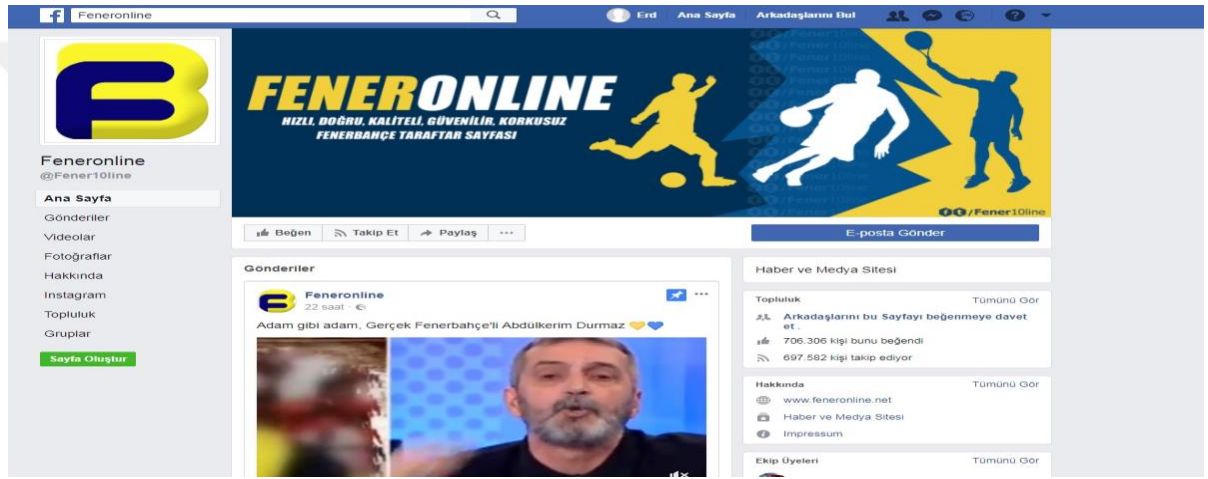
3.1.2. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu çalışma kapsamında sosyal medya üzerinden dolaşıma konulan ve aidiyet unsuru içeren nefret söylemi konu edinilmiştir. Sosyal medya platformunun oldukça geniş olması nedeniyle en çok aktif kullanıcıya sahip Facebook araştırma kapsamına alınmıştır. Bu kapsamda araştırma Facebook üzerinden yayın yapan Galatasaray ve Fenerbahçe takımlarına yönelik oluşturulmuş olan resmi olmayan fan sayfalarıyla sınırlandırılmıştır. Resmi fan sayfalarının denetim ve kontrolünün doğrudan takımların kendi üyeleri tarafından sağlanması nedeniyle nefret söyleminin resmi olmayan fan sayfalarında daha fazla yer alabileceği varsayımın da bulunulmuştur. Fenerbahçe ve Galatasaray takımları arasındaki ezeli rekabet ve taraftar kitlelerin diğer takımlara göre daha fazla olması nedeniyle bu iki takım tercih edilmiştir. İki takım taraftarlarına yönelik en çok üyesi bulunan Feneronline, Fenerkolik, Galatasaray Tutkudur ve Galatasaray Gazetesi sayfaları ele alınmıştır. Sosyal medya ve internet ortamının hızlı tüketimi ve akışkan yapısı nedeniyle araştırma sayfaların en fazla aktif kullanıldığı derbi maçı sürecinde yapılmıştır. Bu kapsamda çalışma 23 Nisan 2017 Galatasaray-Fenerbahçe derbi maçının olduğu gün, öncesi ve sonrasıyla sınırlandırılmıştır. Bu süreçte bilimsel etik ve teamüllere aykırı paylaşımlara yer verilmemiştir. Ancak

araştırmanın yapılmış olduğu üç günlük süreçte bu tarz paylaşımlara çoğunlukla rastlanmıştır.

3.1.2.1. Feneronline

1 Ocak 2009 yılında kurulmuş olan sayfa misyon olarak “*tarafalara hizmet*” sloganını belirlemiştir. Fenerbahçe takımının futbol ve diğer spor branşlarına yönelik paylaşımlarda bulunan sayfanın 659.934 takipçisi bulunmaktadır. Sayfa kapak resminde “*Hızlı, Doğru, Güvenilir, Korkusuz Fenerbahçe Taraftar Sayfası*” olarak ifade etmiştir. (facebook.com)

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.1. Feneronline Sayfası Genel Görünüm

Feneronline sayfası üzerinden yapılan paylaşımlar incelendiğinde takım oyuncularının saha içerisindeki görsellerine yoğun olarak yer verilmektedir. Fenerbahçe takımına ilişkin internet kaynaklı veya doğrudan sayfa tarafından oluşturulmuş yorumlara yer verilmektedir.

3.1.2.2. Fenerkolik

7 Aralık 2012 tarihinde kurulan sayfa kendisini “*FENERBAHÇEMİZİN en büyük Taraftar platformu!*” olarak adlandırmaktadır. Fenerbahçe kulübünün başta futbol olmak üzere içerisinde bulunduğu sportif faaliyetlere yer vermektedir. Sayfanın 1.060.648 takipçisi bulunmaktadır. Kapak resminde Fenerbahçe takımlarına yönelik görsel paylaşımlara yer vermektedir. (facebook.com)

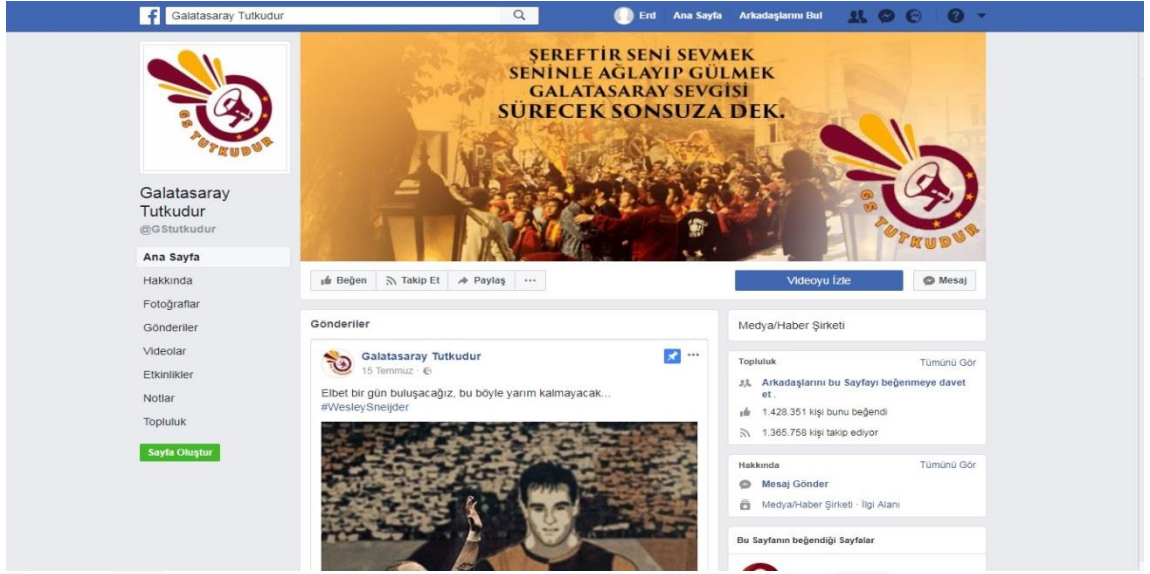
Kaynak: facebook.com

Görsel 3.2. Fenerkolik Sayfası Genel Görünüm

Taraftarlara yönelik paylaşımlara da yoğun olarak yer veren sayfa aynı zamanda takım oyuncularıyla ilgili tekil paylaşımlara da yer vermektedir. Sayfa üzerinden yapılan paylaşımlarda ve haberlerde kaynak doğrudan sayfanın kendisi olarak gösterilmektedir.

3.1.2.3. Galatasaray Tutkudur

2010 yılı mayıs ayında kurulan sayfa “*En Büyük Sanal Taraftar platformu*” olmayı misyon olarak benimsemiştir. Ayrıca sayfa kendi hakkında “*Yaşasın Galatasaray Menfaatsiz Sevenler*” sloganını da ön plana çıkarmıştır. 1.372.490 takipçisi bulunan sayfa Galatasaray futbol kulübüne yönelik paylaşımlarda bulunan sayfa futbol takımına ilişkin alanlarla ilgili paylaşımlara daha fazla yer vermektedir. (facebook.com)

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.3. Galatasaray Tutkudur Sayfası Genel Görünüm

Sayfa içerisinde yer alan paylaşımlar sadece spora özgü alanlarla ilgili değil diğer sosyal alanlara da yönelik olarak yapılmaktadır. Sayfa içerisinde yapılan haberlerin kaynağı doğrudan sayfanın kendisi olmaktadır. Haberleri kendi özgü üslubu ve karikatürlerle beraber vermektedir.

3.1.2.3. Galatasaray Gazetesi

5 Şubat 2010 tarihinde kurulan sayfa “ *Galatasaray hakkında tüm güncel haberleri takip edebileceğiniz Facebook'un İLK ve EN BÜYÜK Taraftar Hayran GAZETESİ*” olduğunu belirtmiştir. Sayfa 1.672.264 takipçi sayısına sahiptir. Sayfanın aitliği gsgazete.com adlı web sayfasına bağlı olarak belirtilmiştir. Ayrıca sayfa içerisinde yer alan paylaşımlarda da yine bu web sayfasına ait haber ve görsellere yer verilmektedir. Galatasaray futbol takımına yönelik paylaşımlara yoğun olarak yer vermektedir (facebook.com).

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.4. Galatasaray Gazetesi Sayfası Genel Görünüm

Sayfa içerisinde başka takım oyuncularına yönelik paylaşımlara ve röportajlara da yer verilmektedir. Sosyal medya hesaplarının diğer mecralarında yer alan taraftar paylaşımları da sayfa tarafında ön plana çıkarılmaktadır.

3.1.3. Çözümleme Parametreleri

Fenerkolik, Feneronline, Galatasaray Gazetesi ve Galatasaray Tutkudur sayfalarında yer alan paylaşımlar incelendiğinde fan sayfalarında bir aidiyet unsuru olarak gündeme gelen nefret söylemi üç parametre olarak oluşturulmuştur.

- Rakip Takıma ve Oyunculara Yönelik Olarak Üretilen Nefret Söylemi
- Özel Günler Üzerinden Dolaşıma Konulan Nefret Söylemi
- Eski Takım Oyuncuları Üzerinden Oluşturulan Nefret Söylemi

Bu çözümleme parametreleri daha önceden oluşturulmamış olup verilerin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Üç günlük süreç içerisinde yapılan paylaşımlar ve güncel olaylara da bağlı olarak bu üç parametrede yoğunlaşmıştır. Bu parametreler ait olma hissi ve gündeme ilişkin olma özellikleri nedeniyle ön plana çıkmıştır. Nefretin oluşmasına yönelik birleştirici bir özellik olarak popülerlik ve aidiyet duyguları derbi maçının olduğu süreç içerisinde ortaya çıkmıştır. Taraftar ve fan sayfalarının takım tutma psikolojisi ile hareket etmeleri kendilerinden olmayanlara karşı nefret duygularının oluşmasına etkide bulunmaktadır. Aidiyet hissi taşımayan kişi ve

gruplar hedef alınırken bir olmanın gücünden faydalanılmaktadır. Bu durum taraftar ve fan sayfalarında geçmişe yönelik değer ve kişiliklerle birlikte ele alınarak nefreti de ezeli olarak devam ettirmektedir. Fan sayfalarının, toplumsallaşmanın bir parçası olarak, gündeme dair içerik ve değerlere karşı olan ilgisi nefret söylemine yönelik paylaşımların da bu içeriklerle desteklenerek daha büyük gruplar ve ortak değerlerle hareket etme anlayışına katkıda bulunmaktadır.

3.2. 23 NİSAN 2017 GALATASARAY FENERBAHÇE DERBİSİNE YÖNELİK FENERKOLİK, FENERONLINE, GALATASARAY GAZETESİ, GALATASARAY TUTKUDUR FACEBOOK FAN SAYFALARI'NIN NEFRET SÖYLEMİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Tezin birinci bölümünde nefret söylemine ilişkin değerlendirmeler ve sosyal medya ortamının özellikleri bağlamında nefret söylemi değerlendirmesi yapılmıştır. Bu bölümdeyse taraftarlarca en çok tercih edilen ve taraftarların kendi kontrollerinde bulunan Fenerbahçe ve Galatasaray takımlarına yönelik resmi olmayan Facebook fan sayfaları tercih edilerek nefret söylemine ilişkin örnekler incelenmiştir.

Bu bölümde her sayfanın bu içeriklere yönelik paylaşımları belirlenmiş olan parametrelerle çözümlenerek nefret söylemi ve aidiyet kavramları çerçevesinde değerlendirilecektir.

3.2.1. Rakip Takıma Yönelik Nefret Söylemi

Rakip takıma yönelik doğrudan aşağılayıcı ve nefret söylemi içeren paylaşımlar okur yorumlarıyla ya da doğrudan doğruya sayfa paylaşımlarıyla verilmektedir. Bu paylaşımlar üzerinden rakibi hedef alan yorumlara yer verilebileceği gibi kimi zaman da bir oyuncu ya da kişi üzerinden ona ve ait olduğu takıma yönelik nefret söylemi dolaşıma konulabilmektedir. Galatasaray ve Fenerbahçe derbisinin üç günlük süreçte takip edildiği dönemde Facebook sayfası üzerinden yapılan paylaşımların doğrudan rakip oyuncular üzerinden yapıldığı görülmektedir. Bu paylaşım içerikleri rakip takım oyuncusuna yönelik nefreti doğrudan yansıtabildiği gibi rakip takımın herhangi bir oyuncusuyla yapılan karşılaştırmalar neticesinde ortaya çıkarılan bir nefret söylemine de neden olduğu görülmektedir.

Facebook üzerinden paylaşımlarda bulunan bu dört sayfa incelendiğinde rakip takıma yönelik olarak yapılan paylaşımların üç tür yönelimle gerçekleştiği görülmektedir. Birinci olarak yapılan paylaşımlar kendi takım oyuncularından herhangi birini ön plana çıkartarak onun imajları ve görselleri aracılığıyla rakip takıma yönelik nefret söyleminde bulunmak. Bu tür bir paylaşımsa karşı tarafın bu oyuncuyu nefretin kaynağı olarak görmesine neden olmakta ve ona karşı nefret söylemi oluşturulmasına neden olmaktadır. Araştırma yapılan üç günlük süreç içerisinde bu tür paylaşımlara yönelik Feneronline ve Fenerkolik sayfalarında özellikle ön plana çıkarılan oyuncu Robin Van Persie olmuştur. Oyuncunun daha önceki maçlarında rakip takıma yönelik tahrik içeren ve hoş karşılanmayan görüntüleriyle desteklenen nefret söylemi rakip takıma karşı sözel ifadelerle de desteklenerek hem futbolcuya karşı hem de rakip takıma karşı nefretin oluşmasına neden olmuştur.

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.5. Tahrik İçeren Paylaşım Örneği

Feneronline sayfası tarafından açılış yaptığımız yerdeyiz etiketiyle verilen Van Persie görseli bağırma anlamı içeren büyük harflerle *ROBİN* ve ünlem işaretiyle de desteklenerek verilmiştir. Aynı futbolcunun diğer paylaşımlarıysa yine tahrik edici bir şekilde *KOCAN GELİYOR CİNCON* etiketiyle paylaşılmıştır. Bu paylaşımda da yine Robin Van Persie diğer oyunculara göre daha fazla fotoğrafta yer almış ve takipçi ilgi merkezine etki eden bir konumda yer almıştır.

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.6. İlgi Oluşturucu Cinsiyet Temelli Paylaşım Örneği

Yukarıdaki paylaşımda da yer alan rakip takımı cinsiyet temelli aşağılayıcı “*KOCAN GELİYOR*” etiketi birçok defa kullanılmıştır. Bu söylem araştırma yapılan Fenerkolik sayfasında yine Robin Van Persie’yi ön plana çıkararak “*KOCANIZ GELİYOR*” etiketiyle kullanılmıştır. İki sayfanın da bu söylemi benzer içeriklerde kullandıkları görünmektedir. Fenerkolik sayfası da yine aynı futbolcuyu kullanarak rakibe karşı cinsiyet temelli nefret söylemi içeren bir söylem geliştirmiştir. Feneronline sayfasından farklı olarak Fenerkolik sayfasında yer alan paylaşım *KOCANIZ* ifadesiyle

tarafarlara da y6nelik bir i6erik taşımıştır. Bu kapsamda yapılan araştırmalarda taraftara y6nelik nefret s6ylemi de doğrudan doğruya takım 6zerinden aktarılmıştır.

ANA SAYFA HAKKINDA FOTOğRAFLAR VİDEO

FenerKolik

2 saat • 6

KOCANIZ GELİYOR !

276

4 Yorum 6 Paylaşım

Beğen

Yorum Yap

Paylaş

Kaynak: facebook.com

G6rsel 3.7. Birleştirici Nefret S6ylemi Paylaşım 6rneği

Feneronline ve Fenerkolik sayfaların aynı bağlamda paylaşım yapmış olmaları nefret s6ylemi paylaşımında bir aidiyet ve birliktelik unsurunun taşıdığını g6stermektedir. İki sayfanın da paylaşımları incelendiğinde aynı oyuncu fig6rünün kullanıldığı g6r6nmektedir. Galatasaray fan sayfaların da yine yukarıdaki i6erikte yer alan fig6rlar kullanılarak karşı bir nefret s6ylemi oluşturulmuştur.

Galatasaray fan sayfalarında bu bağlamda yer alan futbolcu Lukas Podolski olmuştur. Yukarıdaki 6rnekten Fenerkolik sayfasında ilgi merkezinde yer alan 11 numaralı Galatasaraylı futbolcu Lukas Podolski'dir. Lukas Podolski Galatasaray fan sayfalarında derbi s6recinde en 6ok yer alan Galatasaraylı futbolcu olmuştur. Lukas Podolski bu s6re6te Robin Van Persie ile karşılaştırılarak rakip takıma karşı 6st6nl6k oluşturma amacı taşımıştır. Robin Van Persie ve Lukas Podolski i6in yapılan

paylaşımlar karşılıklı taraftarların birbirini hedef alan ve genele yayılan ifadelerle yer bulmuştur.

Galatasaray tutkudur fan sayfası tarafından yapılan paylaşımda da yine bahsedilen iki futbolcu ön plana çıkarılmıştır.

Görsel 3.8. Karşılaştırmalı Nefret Söylemi Paylaşım Örneği

Yukarıda “*Heybetini gizli tut yiğidim, duruşun kuşları korkutuyor*” etiketiyle yapılan paylaşımda iki takımın mücadelesi kişiselleştirilmiştir. Podolski dışındaki bütün karakterlerin siyah beyaz olarak gösterildiği paylaşım aynı zamanda rakip takımın sembolü olan kanarya figürünü aşağılayıcı ifadelerle desteklenmiştir. İki oyuncunun fan sayfası ortamında karşılıklı şiddete dönük bir duruşla verilmesi nefret söyleminin nefret suçuna dönüştürülmesine yönelik bir durum oluşturmuştur. Galatasaray Tutkudur sayfasının bu paylaşımı okur yorumlarıyla da alaya alma şeklinde kendine yer bulmuştur.

Görsel içerisinde Podolski'nin tek başına renkli olarak gösterilmesi rakip takıma yönelik karamsar ve aşağılayıcı bir bakış açısı oluşturmuştur. Görsel içerisinde diğer takım oyuncularına yer verilmemesi fan sayfalarının karşılıklı nefretlerini aynı figürler üzerinden yansıtmalarından kaynaklı olarak görünmektedir.

Galatasaray Tutkudur sayfasında olduğu gibi Galatasaray Gazetesi sayfası da yine Lukas Podolski'yi ön plana çıkaran paylaşımlarda bulunmuştur. Ancak Galatasaray Gazetesi sayfasının yapmış olduğu paylaşımlar oyuncunun kendi temenni ve mesajlarını içerir nitelikte olmuştur.

Bu tür karşılaştırmalı paylaşımlar Galatasaray Gazetesi haricindeki diğer üç sayfada yer almıştır. Yine Fenerkolik sayfası da aynı futbolcuların yer aldığı paylaşım da bulunarak rakip takımı düşman olarak göstermiştir.

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.9. Karşılaştırmalı Nefret Söylemi Paylaşım Örneği

Paylaşım “Tanrı düşmanlarıma merhamet etsin çünkü ben etmeyeceğim.” etiketiyle verilmiştir. Galatasaray takımı rakipten öte düşman olarak kabul edilmiştir. Bu aktarım aynı zamanda takım oyuncusuna yönelik olarak nefreti artıracak bir içerikte kazanmıştır. Robin Van Persie'nin bakış açısında yer alan Lukas Podolski düşmanlık ve

nefret içeren ifadelerin merkezinde yer almıştır. Bu paylaşım aynı zamanda Robin Van Persie'nin kendisine yönelik olarak da nefretin oluşmasına etki edecek bir içeriğe sahiptir. Sosyal medya mesajlarının anonimleşmesi özelliği dikkate alındığında oyuncunun kendisi tarafından söylenmemiş ifadelerin kaynağın belirsizleşmesiyle o oyuncuya yönelik nefreti artırıcı bir durum oluşturması olağan olarak görünmektedir.

Karşılaştırmalı nefret söylemine yönelik içerikler derbi maçı sürecinde de devam ettirilmiştir. Lukas Podolski ve Van Persie'nin karşı karşıya geldiği görüntüler yine ironik bir şekilde fan sayfaları üzerinden yayılıma sunulmuştur. Derbi maçı içerisinde iki oyuncu arasındaki gergin anlar rakip takımı küçümseyen bir ifade ile verilmiştir.

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.10. Rakip Takımı Aşağılayıcı Paylaşım Örneği

Feneronline sayfası tarafından yapılan paylaşım iki futbolcunun sanal ortamda oluşturulan kişiselleştirilmiş karşılaştırmalarına dayandırılmaktadır. Sayfanın yapmış olduğu imaja ilişkin açıklamada *FENERBAHÇE* kelimesi büyük harflerle yazılmıştır. Bu yazım şekli ile Van Persie tarafından yapılan harekete yönelik aidiyet sağlanması hedeflenmiştir. Aynı zamanda yapılan paylaşım Lukas Podolski ve Van Persie yönelik doğrudan doğruya nefret söyleminin gelişmesine etkide bulunacak bir durum da içermektedir.

Nefret söylemi fan sayfalarında rakip takıma karşı oluşturulurken kimi zamanda rakip takımın herhangi bir oyuncusu üzerinden doğrudan yayılabilir. Nefret suçunun oluşmasında ve “Günah Keçisi” belirlenmesinde önemli etkiye sahip olan bu yaklaşım stadyumlarda işlenen nefret suçunu da meşru hale getirir nitelik taşıyabilir. Derbi maçı sürecinde yapılan araştırmalarda bu kapsamda Fenerbahçeli futbolcu Volkan D.’ye yönelik şiddet içeren hareketleri olumlayan *Ayı Volkan* benzetmesi en fazla dikkati çekmiştir.

Galatasaray Tutkudur ve Galatasaray Gazetesi tarafından yapılan paylaşımlarla Volkan D.’ye karşı derbi sürecinde nefret söyleminde bulunulmuştur. Nefret suçunun oluşmasının ön koşullardan biri olan alaya alma derbi sürecinde yoğun olarak işlenmiştir. Galatasaray Tutkudur sayfası derbi maçını Volkan D. üzerinden “*Ayı Avı*” olarak göstermiş. Futbolcuları da “*Ayı Avcısı*” olarak kodlamıştır.

ANA SAYFA

HAKKINDA

FOTOĞRAFLAR

GÖND

Galatasaray Tutkudur

1 saat • 🌐

SABRİ SARIOĞLU AYININ ELİNİ SIKMADIĞI ANLAR!

Sabri'nin yaptığı en doğru hareket..

haberlerbizden.com

👍 😂 🤔 212

10 Yorum 4 Paylaşım

👍 Beğen

💬 Yorum Yap

➡ Paylaş

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.11. Hakaret İçeren Benzetme Paylaşım Örneği

Yukarıdaki paylaşımda Sabri Sarioğlu'nun yapmış olduğu davranış yüceltilmiş ve rakip takım oyuncusu insani özellikler taşımadığına yönelik benzetme yapılmıştır. Rakip takım oyuncusuna karşı olan nefret söylemi işlenirken aynı zamanda kendi takım oyuncusunu da aşağılayıcı dil kullanımına yer verilmiştir. Derbi maç sonrasında paylaşılan bu fotoğraf mağlup ayrılan Galatasaray taraftarlarını Volkan D.'ye yönelik olarak bir nefret söyleminde birleştirme amacı taşımaktadır. Bu paylaşım üzerine fan sayfası takipçilerince yapılan paylaşımlar incelendiğinde hem Sabri Sarioğlu'na hem de Volkan D.'ye yönelik küfür ve argo ifadeler paylaşılmıştır.

Derbi maçı öncesinde Galatasaray Tutkudur sayfasının ön plana çıkardığı “*Ayı Volkan*” benzetmesi farklı ifadelerle yine maç sürecinde de devam ettirilmiştir. Maçı başlangıcı ile birlikte pozisyonların değerlendirmesi “*Ayı*” benzetmesiyle sürdürülürken hem rakip takıma hem de Volkan D.'ye yönelik nefret söylemini artırmıştır. Bu benzetme rakip takım taraftarlarının küfür ve argo içerikli sözleriyle desteklenerek iki takım taraftarlarının birbirine karşı olan nefretini artırıcı bir nitelik kazanmıştır.

Görsel 3.12. Pozisyonların Ayı Benzetmesiyle Paylaşım Örneği

Derbi maçından önce hâkim olan “*Ayı*” söylemi maç içerisinde devam ettirilerek rakip takım yok sayılarak nefretin tek bir kişiye yönelmesi sağlanmıştır. Nefret söyleminin bir diğer aşamasındaysa nefret suçunun oluşumuna yönelik paylaşımlara yer

verilmiştir. Rakip takım kalecisini “Ayı” olarak kodlayan fan sayfası aynı zamanda rakip takımı yenmeye yönelik olarak oluşturulan pozisyonları da bir av içerisindeki şiddet unsuru olarak kodlamıştır. Diğer söylemlerde olduğu gibi “*AYI AVI BAŞLIYOR*” cümlesi büyük harflerle yazılmış ve derbi sözcüğünün yerini ayı avı almıştır.

Derbi maçı içerisinde Volkan D.’ye şiddet içeren hareketler yine “Ayı” sözcüğüyle verilerek meşru hale getirilmiştir. Nefret suçu içeren öğelere yer veren sayfa yapılanları hak edildiğini savunmaktadır. Sosyal medya üzerinden oluşturulan nefret söyleminin bir yansıması olarak Volkan D.’ye karşı nefretin suça dönüşmesi benzetme yoluyla doğal olarak kabul edilebilmektedir.

Derbi maçı bittikten sonra da “*Ayı Söylemi*” devam ettirilmiş ve şiddet olayları fan sayfalarında gösterilerek söylemlerle beraber normalleştirilmeye çalışılmıştır. Volkan D.’ye yönelik maç içerisinde yer alan şiddet yapanları ödüllendirici nitelikte verilmiştir.

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.13. Nefret Suçunu Onaylayıcı Paylaşım Örneği

“*SEN BUNLARI HAKEDİYORSUN AYI!*” Spotuyla verilen paylaşım Volkan D.’ye yönelik yabancı madde atılmasını onaylayıcı bir anlayış taşımaktadır. Paylaşımın söylemi incelendiğinde Yabancı madde atılması Volkan ismiyle birlikte verilirken o

maddelerin Volkan D.'in ayağına çarpması “Ayı” etiketiyle verilerek meşrulaştırılmıştır. Paylaşımaya yönelik yer alan imojeler de gülücük ifadesi yer alırken kızgınlık ve üzüntü belirten bir ifade yer almamıştır. Bu durum yapılan hareketin normal olarak kabul edildiğinin göstergelerinden biri olmuştur.

Paylaşımaya yapılan yorumlar iki takım taraftarlarının birbirlerine karşı olan nefretinin aktarılmasına neden olmuştur. Paylaşımaya ait onaylayıcı yorumlar yer alırken bu onaylamadan kaynaklı rakip takım taraftarlarının Galatasaray taraftarlarına karşı olan nefreti argo ve küfürle ifade edilmiştir. Bu paylaşım üzerinden yapılan yorumların bir diğeryönüye Galatasaray yönetimine karşı kendi taraftarlarının nefrete yönelik yorumlarının aynı kanal üzerinden nefret söylemiyle aktarılması olmuştur.

3.2.2. Özel Günler Üzerinden Dolaşıma Konulan Nefret Söylemi

Özel günler manevi değeri ifade etmesi nedeniyle fan sayfaları tarafından düzenli olarak paylaşılan içeriklerdir. Bu içerikler fan sayfaları tarafından doğrudan nefret söylemine yönelik bir durum oluşturacağı gibi doğrudan sayfa paylaşımlarıyla da nefret söylemine yönelik bir durum oluşturur. Nefret söyleminin Galatasaray ve Fenerbahçe taraftar fan sayfaları üzerinden özel günlerde dolaşıma sokulması çoğunlukla o tarihlerin futbol karşılaşmalarına denk gelmesinden dolayı olur. Bu durum dışında özel günlerle ilgili yapılan paylaşımlar okur yorumlarıyla nefret söylemine dönüştürülür.

Galatasaray Fenerbahçe derbisinin 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'yla aynı tarihte olması nedeniyle bu yönelimde paylaşımlar yapılmıştır. Paylaşım içerikleri doğrudan doğruya bayrama yönelik özellikler taşımakla beraber çocuk bayramı üzerinden rakip takımı hedef alan bir duruma dönüşmüştür. Paylaşımlar rakip takımı alaya alma, aşağılama, küçümseme yönelimleriyle oluşturulmuştur. Hem okur yorumları bu bağlamda yer almış hem de sayfa paylaşımları buna yönelik içerikleri özellikle işlemiştir.

Araştırma konusunda yer alan fan sayfalarından Feneronline dışındaki üç sayfada bayrama yönelik paylaşımlara yer verilmiştir. Bu sayfalarda yer alan paylaşımların bazıları doğrudan nefret söylemine yönelik bir içerik taşımasa da okur yorumlarının yapılan paylaşımı nefret içeren bir hale dönüştürdüğü görülmektedir. Bu durum oluşmasının önemli nedenlerinden biri de rakip takım taraftarlarını aidiyeti olmadığı

takım fan sayfalarında yorum yapabilmesidir. Bu konudaki denetimin yetersiz ve sınırlı olması rakip takım taraftarlarını sürekli karşı karşıya getirmekte ve ortak bir anlam ifade eden değerler bile nefret söylemine dönüşmektedir.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'na yönelik yapılan en dikkat çekici paylaşım derbi maçı içerisinde yayıncı kuruluş kameraları tarafından çekilen “*Ağlayan Çocuk* “ görüntüsüdür. Hem Galatasaray fan sayfalarında yer alan hem de Fenerbahçe fan sayfasında yer alan görsel çocuğu ve ağlaması kötüleyen bir dille yer vermemiştir. Fan sayfaları içerisinde yer alan paylaşımlar çocuğa yönelik olumlu bir dil kullanmasına rağmen yapılan yorumlar olumsuz bir içerik taşımıştır. Ancak Galatasaray fan sayfaları tarafından yapılan paylaşım içerikleri futbol takımı ve yönetimi hedef alan bir yapı taşımıştır.

Galatasaray tutkudur sayfasının paylaşımı incelendiğin de “*Ağlayan Çocuk*” görüntüsüne yer verilmiş ve paylaşımın açıklama spotunda bu duruma sebep olan yapı eleştirilmiştir. Sayfada bu paylaşıma ek olarak yer alan yorumlar, yine takım ve yönetime karşı oluşturulan nefreti yaygın *İstifa* söylemiyle desteklemiştir. Yönetim ve teknik ekibe yönelik argo ve küfürle paylaşımlarla katılım sağlanmıştır. Yorumlar incelendiğinde çocuğun ağlama görüntüsüne olan üzüntüye yönelik değerlendirmeler teknik ekip ve yönetim kaynaklı işlenerek nefret söylemi ve bir takım benzetmelerle beraber yer almıştır. Yine rakip takım taraftarları çocuğun ağlama görüntüsü üzerinden yorumlarla Galatasaraylı olmayı nefret söylemiyle eleştirilmiştir.

ANA SAYFA

HAKKINDA

FOTOĞRAFLAR

GÖNDERİLER

Galatasaray Tutkudur

22 saat • 🌐

Bu çocuğu ağlattınız ya hepinizin ALLAH BELASINI VERSİN!

2.536

53 Yorum 48 Paylaşım

Beğen

Yorum Yap

Paylaş

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.14. Ağlayan Çocuk Paylaşımı Örneği

Galatasaray tutkudur sayfasının yapmış olduğu paylaşımda kötü istekleri ifade eden “ALLAH BELASINI VERSİN!” spotu çözümlendiğinde rakip takıma, yönetime, teknik ekip ve yöneticilere yönelik bir nefret söylemi olabilir. Yorumlar incelendiğinde katılım içerisinde bulunan karşılığı tamamen yönetim, teknik ekip ve oyunculara yönelik bir nefret söylemi oluşturmuştur. Rakip takım Fenerbahçe’ye doğrudan herhangi bir nefret söylemi içeren bir yorum yer almamış ancak rakip takım taraftarlarının olumsuz içerikli yorumlarına karşılık rakip takıma yönelik bir nefret söylemi oluşmuştur.

Fenerbahçe fan sayfaları tarafından da aynı görsel kullanılmıştır. Fenerkolik sayfası tarafından yapılan paylaşım olumlu ifadeler ve birleştirici bir söylem ile verilmesine karşılık taraftarlar tarafından aynı tepkiyi almamıştır. Rakip taraftarlar çocuğun ağlama görseline yönelik küfür ve argo ifadelerle karşılık vererek nefret söylemini artırıcı bir etkide bulunmuşlardır.

Fenerkolik sayfası bu paylaşımı “*Sen üzülme çocuk. Bugün biz yeneriz yarın siz. Bugün senin günün. Gülsün yüzün...*” (facebook.com) spotuyla vermiştir. 23 Nisan tarihi ve çocuk bayramını ön plana çıkaran söylem olumlu olmasına rağmen taraftarlar zıttı bir yönde yer almıştır. Paylaşımaya yönelik yapılan ilk yorum şu ifadeleri taşımaktadır: “*Üzölsün amk mutlu olamıyorsa gelsin fenerli olsun..*” (facebook.com) bu söylem dikkate alındığında kendisiyle aynı aidiyeti taşımayan kişinin ötekileştirildiğı ve her türlü olumsuzluğun aidiyetin değıştirmediği sürece normal olduğı anlamını taşımaktadır. Yine aynı doğrultuda yer alan bir başka taraftar yorumuysa şöyledir: “*Bir daha ki maçta o niye sevin sin lan. Admine bak Galatasaraylı çocuk sevin sin diye yenilmemizi temenni ediyor. Arkadaş Galatasaray yüzünden üzülecekse hep üzülsün.....*” (facebook.com) bu yorum da dikkate alındığında taraftarların aidiyet içerisinde rakip takım taraftarlarına yönelik olumsuzluk ve nefret söylemi içeren paylaşımlarda birleştiğı görölmektedir. Galatasaray taraftarları yine Fenerbahçe taraftarlarının yer aldığı bu sayfada karşıt paylaşımlarda bulunarak nefret söylemine etkiye bulunmuştur. Yorumlar dikkate alındığında sadece Galatasaray taraftarına değ il aidiyet taşıyan kişilere yönelik de nefret söylemi oluşturulmuştur. Aidiyet bağı fan sayfalarında rakip takımlara yönelik nefret söylemi içeren paylaşımlarla artırılırken rakip takımı öven ve normal gören bir anlayış sürdüröldüğünde aynı aidiyet içerisinde olan grupların da birbirlerine karşı nefreti artmaktadır. Fenerkolik sayfasının Robin Van Persie üzerinden yapmış olduğı paylaşımlar dikkate alındığında rakip takım düşman olarak kodlamıştır. Ancak ağlayan çocuk yönelimindeyse değ işime geçilmiş ve bu durum taraftarlarca onaylanmamış aksine rakibe ve sayfaya yönelik olumsuz ifadelere yer verilmiştir.

Derbi sürecinde 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramına yönelik olarak paylaşımda bulunan bir diğ er sayfa da Galatasaray Gazetesi olmuştur. Sayfanın paylaşımı incelendiğinde alaycı bir dil kullanımıyla bayram olduğı bildirilmiştir.

Görsel 3.15. Bugün 23 Nisan Paylaşımı

Galatasaray Gazetesi fan sayfası tarafından yapılan paylaşım “*Maksat çocuklar eğlen sin*” spotuyla rakip takımı alaya almıştır. Paylaşım yapılan yorumlarsa dikkate alındığında taraftarlarca kabul görmüş ancak rakip takım taraftarları da yapılan yorumları eleştiren ve Galatasaray taraftarını alaya alan yorumlarda bulunmuştur.

Galatasaray Tutkudur sayfasının 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ile ilgili bir diğer paylaşımıysa “*Ayı Volkan*” söylemiyle oluşturulmuştur. “*Akşam bu AYIYA gereken cevabı verimiz.*” etiketiyle verilen paylaşımında Fenerbahçe kalecisi Volkan D.’nin 23 Nisan ile ilgili söylediği iddia edilen paylaşımına yer verilmiştir. Ancak söyleme konu olan paylaşımının kaynağı anonimdir. Yapılan araştırmalarda bu söylemi doğrulayıcı herhangi bir kaynağa ulaşılamamıştır. Nefret söylemine neden olacak içerik aşağıdaki gibidir:

Galatasaray Tutkudur

2 saat •

Akşam bu AYIYA gereken cevabı verimiz

Volkan D : "Atamız 23 Nisanı çocuklar sevinisin diye ilan etmiş ama biz o gün bazılarını üzeceğiz."

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.16. 23 Nisan'a Yönelik Anonim Paylaşım Örneği

Bu içerik sadece Galatasaray fan sayfaların yer almıştır. Fenerbahçe taraftarlarınca oluşturulmuş olan herhangi bir sayfada benzer içeriğe sahip bir paylaşım yer almamıştır. Aidiyet içeren ifadelerle beraber verilen paylaşım, söylem olarak rakip takım oyuncusunu hedef almıştır. Paylaşım içerisinde yer alan sözel ifadeler bağlamında yer alan "Akşam bu AYIYA gereken cevabı verimiz." spotu gösterge olarak derbi karşılaşmasına vurgu yaparken takipçilerin zihinsel faaliyetleri ile art alan bilgisi de dikkate alındığında rakip oyuncuya yönelik şiddet olaylarını gösterdiği düşünülebilir.

Paylaşımında saha içerisinde birbirleriyle temas halinde olan iki futbolcun fotoğrafı gösterge olarak yer almıştır. Ancak söyleme konu olan futbolcu Volkan D.'nin büyük psikomotor hareketleri ve rakip oyuncuya yönelik zorlayıcı görüntüsüne yer verilerek her türlü kaba davranışı hak eden bir anlam ortaya konulmuştur. Ayı figürüyle de zorlayıcı ve kaba insan figürün oluşturulması amaç edinilmiştir.

Takipçiler de bu içeriği destekleyici nitelikte yorumlarla maç öncesinde nefret söylemi geliştirmiştir. Böyle bir paylaşımın yer verilmesi o futbolcuya yönelik nefret ve kin duygularının artmasına ve karşılaşma içerisinde bu duyguların nefret suçuna dönüştürülmesine neden olabilir. Bu anonim paylaşımın yönelik olarak yapılan yorumlar argo ve küfür unsurlarıyla yer almıştır. Paylaşımında yer alan ayı benzetmesi küfür ve aşağılama ifadeleriyle beraber kullanılarak kaynağı belli olmayan bir nefret söyleminin

oluşmasına neden olmuştur. Bu paylaşımda olduğu gibi nefret söyleminin fan sayfalarında yayılmasına anonim paylaşımlar oldukça fazla etkide bulunmaktadır.

3.2.3. Eski Takım Oyuncuları Üzerinden Dolaşıma Konulan Nefret Söylemi

Nefret oluşturulurken takıma yönelik bir söylem oluşturulacağı gibi aynı zamanda bir futbolcuya yönelik de nefret oluşturulabilir. Söyleme konu olacak futbolcular rakip takım oyuncuları olabileceği gibi doğrudan doğruya kendi takım oyuncuları da olabilir. Uzun yıllar rekabet eden takımların mücadelelerine bağlı olarak eski oyuncular üzerinden nefret söylemi oluşturulabilir.

Bu nefret söyleminin oluşumunda rakip takıma karşı başarılı olan eski oyuncular da ön plana çıkarılır. Bu oyuncuların rakip takıma karşı durumları ve takım tarafından kabul edilmesine bağlı olarak nefret söylemi fan sayfalarında dolaşıma konulur. Rakip oyuncuları hedef alan paylaşımlar bu çerçevede yer alarak taraftarın da benzer duygularla rakibe karşı bakış açısı oluşturmaya sağlanır. Biz ve öteki gruplandırması yapılması amacıyla rakibi hedef alan ve ona aidiyet içeren herkesi içine alan bir söylem oluşturulur. Bu bağlamda eski takım oyuncusu nefret duyguları beslenen rakip takıma geçiş yapmamışsa rakip takıma yönelik aşağılayan ve nefret içeren içerikler oyuncuyu destekleyen paylaşımlarla yer verilir. Ancak oyuncu rakip takım içerisinde yer almışsa doğrudan doğruya o oyuncuyu hedef alan paylaşımlara yer verilerek oyuncunun ötekileştirilmesi süreci başlatılır.

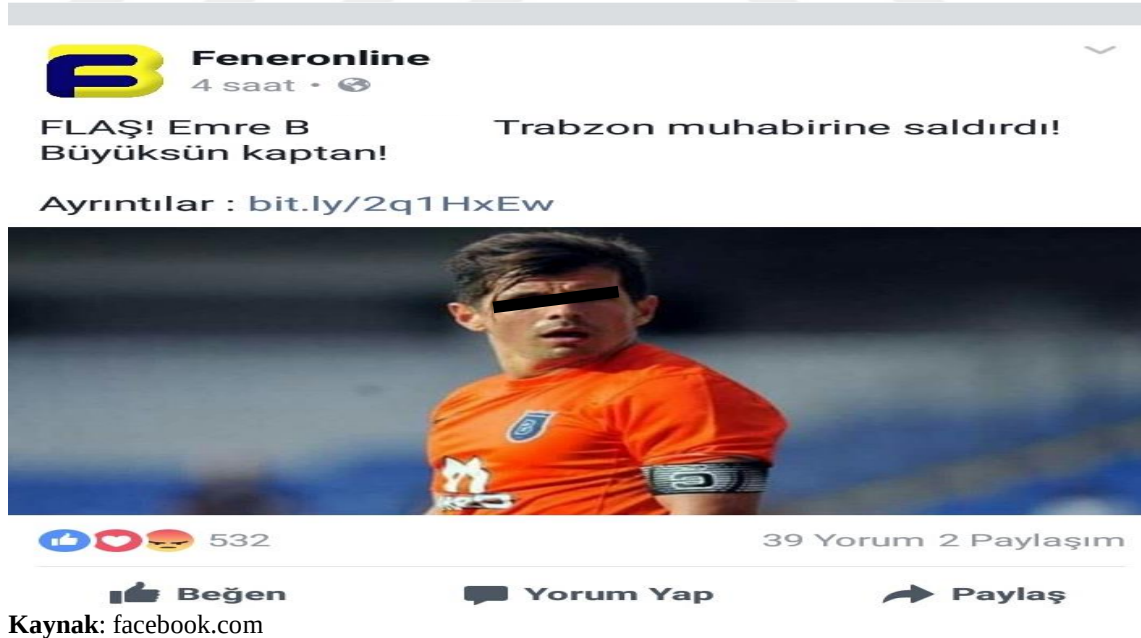
Araştırmanın yapıldığı derbi maçı sürecinde Medipol Başakşehir Futbol Kulübünün formasını giyen eski Galatasaraylı ve Fenerbahçeli Futbolcu Emre B.'nin Çaykur Rizespor İstanbul Başakşehir Futbol Kulübü maçı sonrasında yaşamış olduğu olaylar, inceleme kapsamında yer alan fan sayfalarına da konu olmuştur. Emre B.'ye ilişkin haberler araştırma kapsamına alınan dört fan sayfasında da yer almıştır.

Emre B. profesyonel futbol kariyerine 1995 yılında Galatasaray Futbol Kulübünde başlamıştır ve uzun yıllar Galatasaray futbol kulübünde kariyerine devam ettikten sonra yurtdışına transfer olmuştur. 2008 yılında yurtdışından Türkiye'ye dönüş yaparak Fenerbahçe futbol kulübünde futbol kariyerini devam ettirmiş ve 2015 yılında Medipol Başakşehir Futbol Kulübüne transfer olmuştur. Futbolcunun Galatasaray Kulübü'nden sonra Fenerbahçe Kulübü'ne transfer olması taraftarlarca asıl aidiyetinin Fenerbahçeli

olarak kodlanmasını sağlamıştır. Bu durum Galatasaraylı taraftarları futbolcuya karşı nefrete yönlendirirken Fenerbahçeli taraftarlarca davranış ve tavırlarının kabul görmesine neden olmaktadır. Aidiyet kapsamında bakıldığında rakip takım aidiyetine sahip futbolcuya yönelik olan nefret futbolcu üzerinden rakip takımın biz aidiyetinin artmasına neden olarak rakip takımının öteki olarak kodlanmasını hızlandırmaktadır.

Derbi maçı öncesi 22 Nisan 2017 tarihinde Çaykur Rizespor ve Medipol Başakşehir Futbol Kulübü arasında oynanan futbol karşılaşması sonrasında ait yaşanan olaylar ilişkin yer alan haberler, araştırmaya konu olan Galatasaray ve Fenerbahçe fan sayfalarında farklı söylemlerle yer almıştır. Fenerbahçe ve Galatasaray taraftarlarına ait fan sayfalarının Emre B.'ye yönelik aidiyet ve nefret duygularını içeren söylemleri incelenmiştir.

Fenerbahçe aidiyeti ön plana çıkarılan eski Fenerbahçeli futbolcu Emre B. Feneronline ve Fenerkolik fan sayfalarında olumlu ve onaylayıcı bir söylem içerisinde yer almıştır. Feneronline sayfasında yer alan paylaşıma göre Emre B.'nin yapmış olduğu iddia edilen “Trabzon muhabirine saldırı” olayı “*Büyüksün Kaptan*” etiketiyle verilerek şiddete destek içeren bir paylaşımda bulunulmuştur.

Görsel 3.17. Şiddeti destekleyici Paylaşım Örneği

Futbolcunun Fenerbahçe takımına olan aidiyeti kaptan etiketiyle vurgulanmıştır. Söylem içerisinde, yapıldığı iddia edilen davranış, onaylayıcı bir biçimde verilerek

şiddetin yaygınlaşması normal olarak kabul edilmiştir. Bu başlıkta yer alan yorumlar dikkate alındığında aidiyet içeren ifadelerle destek verilirken Fenerbahçe aidiyeti taşıyan ifadeler ön plana çıkarılarak durum karşılaştırması yapılmış, medyada yer alan haberlere yönelik olan küfür ve argo yorumlar ön plana çıkarılmıştır.

Görsel 3.18. Aidiyet İçeren Yorumlar

Yukarıda yer alan ve paylaşım ile ilgili yer alan yorumlar incelendiğinde kaptan ve aidiyeti gösteren biz sözcükleri ön plana çıkarılarak Emre B.'ye destek verilmiştir. Fan sayfası ve taraftarların paylaşımı, başka takım futbolcusu olmasına rağmen, Emre B.'ye yönelik yorumlar Fenerbahçe aidiyeti içerisinde değerlendirilmektedir. Şiddet olayları arasında kıyaslama yapılan yorum “ *bizim takıma kurşun sıkılınca kufur yok destek yok bu adam muhabire saldırıncamı linç girişiminde bulunacaksınız adi herifler!!!* ” ifadeleriyle şiddet olaylarına karşı destek olmanın küfürle mümkün olduğu savunulmaktadır. Yine paylaşımlar içerisinde yer alan yorumlar incelendiğinde taraftarları, Emre B.'ye destek olmayan gruplarla karşı karşıya getiren yorum içeriklerinin yer aldığı görülmektedir.

Fenerkolik sayfasının da yapmış olduğu paylaşımları da yine Emre B.'yi destekleyici bir nitelikte verilmiştir. Feneronline sayfasıyla benzer olarak kaptan vurgusu yapılmıştır. Yaşanan olayların Emre B.'ye mal edilemeyeceği belirtilen paylaşım taraftarların büyük bir kesimi tarafından onaylayıcı bir anlayışla kabul

görmüştür. Ancak bir kısım taraftarlar oyuncuyu hakaret ve küfür içeren ifadelerle eleştirmiştir. Yorumlar içerisinde en dikkat çekici söylem *Futbol Teröristi* kavramsallaştırması olmuştur. Bu kavram üzerinden taraftarların Emre B.'ye karşı duymuş olduğu aidiyet ve nefret duyguları yoğunlaşarak doğrudan taraftarları hedef alan bir yaklaşım oluşturulmuştur.

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.19. Futbol Teröristi

Yanıtlar

Ömer
hakedeni dövmek ne zaman teröristlik oldun
lan yavşak

3 saat önce • Beğen

Ömer
Lan _____ gizli sen şimdi dayagi hakettin
seni doveyimmi ben ibine

3 saat önce • Beğen • 11

Yunus
Ulan pust Bir Kişiye Altı Kişi girmekmi
Adamlık Yavsak.

1 saat önce • Beğen

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.20. Futbol ve Terör

Fenerkolik ve Feneronline sayfasında yer alan bu yorumlar bir spor oyunu olan futbolla şiddet içeren terörist kavramlarını bir arada kullanmıştır. Emre B. üzerinden dolaşıma konulan bu söylem her iki sayfada yer alarak yorumlarla işlenmiştir. Taraftarların Emre B.'ye yönelik olarak oluşturulan söylemi kabul etmeyişi “Adamlık” söylemiyle reddedilmiştir. Fenerbahçeli taraftarlara yönelik aidiyet içeren bu sayfalar karşıt grupların bir arada bulunmasıyla da nefretin oyuncu üzerinden taraftarlara yönelik oluşmasına neden olmuştur.

Galatasaray Tutkudur ve Galatasaray Gazetesi sayfalarında da yer alan içerik Feneronline ve Fenerkolik sayfalarının aksine oyuncuya yönelik yüklemeci bir dil kullanmıştır. Galatasaray Tutkudur sayfasının paylaşımı incelendiğinde Emre B.'nin konu edinildiği paylaşım “*TÜRK FUTBOLUNUN YÜZ KARASI EMRE B.*” yüklemeci söylemiyle yer almıştır. Futbolcuya yönelik eleştirilerin yine aidiyet içeren ifadelerle yer alması da nefretin de daha fazla artırılması amacı taşımaktadır. Bu söylem Galatasaray Taraftarı dışında yer alan kesimlerin de oyuncuya yönelik olarak nefret duyguları beslemesini hedef alan bir anlayış içerisinde yer almaktadır.

Galatasaray Tutkudur

4 saat •

SON DAKİKA! SKANDAL! TÜRK FUTBOLUNUN YÜZ KARASI EMRE Bİ MAÇ ÇIKIŞI GAZETECİLERE SALDIRDI!

Ama sorsan saha dışında iyi (!) İşte o görüntüler...

haberlerbizden.com

199

26 Yorum 15 Paylaşım

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.21. Türk Futbolunun Yüz Karası

Okur yorumları da yine bu söylemi destekler nitelikte yer almaktadır. Yukarıda yer alan paylaşıma ek olarak yapılan yorumlardan birinin içeriği şöyledir: “ *Hepimiz biliyoruz ki Emre denen bu lavuğun arkasında Türkiye Cumhuriyeti var. Hadi Türkiye bu köpeği niye görmüyorsun.*” Yorum içerisinde Türkiye’ye vurgu yapılması oyuncunun topyekûn olarak dışlanması amacı taşımaktadır.

Son dakika gelişmesi olarak aktarılan söylem büyük harfler ve heyecan belirten kelimelerle de desteklenmiştir. Ayrıca paylaşım ilgili bir diğer detaysa olaya ilişkin açıklama spotundan daha az dikkat çeken “*Ama sorsan saha dışında iyi(!)*” açıklamasıyla oyuncunun futbolculuk dışında yer alan durumuna yönelik eleştiri, dikkat anlamına gelen (!) sembolle birlikte verilerek futbolcuya yönelik her yerde dikkatli ve tedbirli olunması gerektiği belirtilmiştir. Yine oyuncunun bu durumuna yönelik içeriklere yorumlarda da yer verilerek nefret söylemi oluşturulmuştur. Yukarıda verilen yorum da yine (!) işaretiyle benzer bir şekilde çağrışım yapan *köpek* kavramına yer vermiştir. Sembol oyuncuya yönelik hakaret içeren kelimelerin oluşmasına yönelik olmuştur. Galatasaray Gazetesi sayfasında olaya ilişkin yer alan yorumlar da *köpek kavramını* çağrıştıracı ve kullanıcı bir söylem taşımıştır.

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.22. Köpek Kavramı Paylaşımı

Yukarıda yer alan yorum içeriğinde yer alan görselde Emre B.'nin tel örgülere tırmanması görseli verilerek futbolcu köpeğe benzetilmiş ve kontrol edilmesi ve uzak durulması gereken biri olduğu imajı yüklenilmiştir. Yorum içeriği dikkate alındığında Galatasaraylı eski futbolcu Felipe Melo ön plana çıkarılarak aitlik üzerinden rakip takım oyuncusu ötekileştirilmekte ve fanatik duygularla rakibe karşı bir duruş oluşturulmaktadır. Yine yorumlar içerisinde yer alan farklı paylaşımlarda da iki eski futbolcu Emre B. ve Felipe Melo arasında yaşanan olaylara yönelik karikatürlere yer verilerek iki eski takım oyuncusu üzerinden biri nefrete uğrayan diğeriye ait hissedilen olarak konumlandırılmaktadır.

Galatasaray Gazetesi olaya ilişkin ikinci paylaşımını iki eski takım oyuncusu Emre B. ve Felipe Melo'yu karşılaştırarak vermiştir. Bahsedilen olayı "*Felipe Melo yapsa medya yangın yeri olurdu.*" Karşılaştırmasıyla verilen paylaşım yukarıdaki yorumda olduğu gibi yine karşılaştırmalı yorumlarla taraftarlardan karşılık bulmuştur.

Galatasaray Tutkudur ve Galatasaray Gazetesi sayfalarının paylaşımlarına yönelik yorumlar içerisinde yer alan söylemler de benzerlik taşımaktadır. Galatasaray Tutkudur sayfasının kullanmış olduğu "*Yüz Karası*" söylemi Galatasaray Gazetesinin paylaşımına yönelik olarak yapılan yorumlarda da karşılığını bulmuştur.

Kaynak: facebook.com

Görsel 3.23. Benzer Söylem Kullanımı

Yukarıdaki yorumlar incelendiğinde Galatasaray Tutkudur sayfası tarafından vurgulanan “Yüz Karası” kavramı Galatasaray Gazetesi sayfasının okur yorumlarında da yer almıştır. Sosyal medyanın hipermetinsel ve yayılma özellikleriyle desteklenen sayfalar, nefret söylemine yönelik ortak bir dil oluşumunun da devreye konulmasında aidiyetinin oluşmasını hızlandırmaktadır. Yine yorumlar içerisinde yer alan *Melo* vurgusu da taraftarların benzetim içerisinde bir gerçek yaşam algısına vurgu yapmaktadır. Şiddetin dolaşıma konulması için bazı oyuncuların ön plana çıkarılması ve bu oyuncular üzerinden rakip takım oyuncularını cezalandırıcı bir anlayışın vurgulanması amaç edinilmektedir.

Galatasaray ve Fenerbahçe arasında oynanan derbi maçı öncesinde gerçekleşen bu olaylara ilişkin paylaşımlar araştırma kapsamında yer alan dört sayfada maçtan bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Ancak Emre B.’nin iki takımın da eski oyuncusu olması sahiplenici, kabullenici, reddedici, aşağılayıcı tutumların zıt yönde karşılığını bulmasına neden olmuştur. Emre B.’yi destekleyen paylaşımlara yönelik bir karşı çıkış gerçekleşirken Galatasaray taraftarlarının yer aldığı sayfalarda böyle bir karşı çıkış ve zıtlık oluşmamıştır. Her iki taraftar grubunu da destekleyen sayfalarda Emre B. üzerinden nefret söylemine yönelik söylemler oluşmuştur. Ancak Fenerbahçe taraftarlarının takip ettiği araştırmaya konu olan iki sayfada Emre B.’yi destekleyen ve desteklemeyen gruplarla hakaret ve yorumlarla karşı karşıya gelerek doğrudan birbirlerini hedef alan nefret söylemi paylaşımında bulunmuşlardır.

SONUÇ

Yeni medya ortamın getirmiş olduğu anlayışlar günümüzde insanların bireysel ve toplumsal reflekslerini değiştirmiştir. Boş zaman etkinliklerin bir parçası haline gelen sosyal medya kullanım alışkanlıkları, kişilerin sahte bireyselleşme isteklerinin karşılamaktadır. Bireyin kişisel hayatında kabul edilmesi mümkün olmayan kişileri ve grupları hedef alan söylemleri, bu yeni ortamda meşru hale gelmektedir. Sosyal medya ortamın hız ve tüketime dayalı yeniden çevrim ilkesine bağlı olarak her yeni söylem, daha önceki söylemlerin etkisi altında kalmaktadır. Ancak sosyal medya ortamında yer alan yeniden çevrim ilkesi hız ve tüketime dayalı bir ekinleme oluşturmaktadır. Geleneksel medyada oluşan yeniden çevrimden farklı olarak eskilerin kaybolmadığı, yığılmanın olduğu bir enformasyon kirliliği oluşmaktadır. Enformasyon kirliliğin yoğun olarak yaşandığı sosyal medya ortamı kişi ve gruplara yönelik birçok yargı ve ifadelerin kaynağının bilinmeden meşru hale geldiği söylemler oluşturmaktadır. Bu söylemler geçmişten kalma yok olmayan medya öğeleriyle desteklenerek kişiler ve gruplara karşı kalıcı nefretlerin oluşmasına neden olmaktadır.

Nefret söyleminin kalıcı hale gelmesi kişi veya gruplara yönelik her türlü nefret suçunun işlenmesini kolaylaştırmaktadır. İnternet teknolojisinin geliştiği ve bireysel katılımın arttığı günümüzde nefret suçuna konu olabilecek hakaret ve söylemler kontrol edilmesi zor bir şekilde artmaktadır. Nefretin kaynağının tespit edilmesi bu yeni ortamda söylemin kaynağının tespit edilmesi kadar zor bir durum oluşturmaktadır. Nefret söylemi, kaynağın belirsizleştiği bir ortamda yayılmaktadır.

Çalışmada ulaşılan başat sonuç şu şekildedir: Futbol fanatikleri için nefret söylemiyle takım aidiyeti arasındaki ilişki; doğrusal bir ilişkidir. Aidiyet duygusu güçlü olan kişilerin nefret söylemini daha fazla benimsedikleri ve kullandıkları görülmektedir. Bu durum sosyal medyanın sağladığı olanaklardan faydalanıp kendini öne çıkartma ve etkili olma çabalarıyla birleşince nefret söylemi, daha da belirginleşmektedir. Bu durum Henry Jenkins'in (2016:50) yeni bilgi kültürü terimiyle ifade ettiği sanal topluluk davranışıyla örtüşmektedir. Geleneksel yaşam biçimlerine göre şekillenen toplumsal bağların gevşemesi, fiziksel coğrafya olan ilişkinin zayıflaması gibi etmenler birbiriyle temas etmeyen insanların oluşturduğu sanal topluluklarda yeni bir bilgi ve iletişim kültürünün gelişmesine yol açmaktadır. Sosyal medya üzerinden gelişen yeni topluluk

biçimleri, üyelerin daha çok kişisel çıkar ve beklentileri öne aldığı sanal toplulukları oluşturmaktadır. Fan sayfaları üzerinden yayılan nefret söylemi içerikleriye taraf olmanın etkilerini taşımaktadır. Bir grup veya örgüte aidiyet duygusuyla bağlanan kişiler o topluluk içerisinde nefret söyleminde bulunmayı meşru bir hak olarak görmektedir. Fan sayfası takipçilerin paylaşımları sosyal medya ortamının yeniden şekil verme ilkeleriyle birleşince kişi veya gruplara yönelik oluşturulan nefretin alay edici kompozisyonlarla desteklenmesi, nefret söyleminin anlaşılmasını daha zor hale getirmektedir. Fan sayfalarının genel anlamda yeni medya ortamının her konuyu alay edici bir kompozisyon içerisinde sunma isteği ve arzusu toplumsal ve bireysel anlamda kişilerin öz düzenini ve kontrol mekanizmasını bozmaktadır.

Nefret söylemine konu olan kişi ve grupların sosyal medyayı aktif bir şekilde kullanmaları da yine nefret söylemi oluşmasına etki etmektedir. Sosyal medya ortamında nefret söylemine konu olan bu kişiler görüş ve fikirlerini açıklamak zorunda bırakılmaktadır. Sosyal medyayı aktif olarak kullanmayan kişiler kullananlara göre daha az nefret söylemine uğramaktadır. Sosyal medyanın oluşturmuş olduğu hızlı iletişim bireylerin ve grupların hatalarının ve yanlışlarının hızlı bir şekilde yayılmasına etki etmektedir. İletişim hızının bu kadar fazla olması söylemlerin de tekrarlanarak daha kalıcı hale gelmesini sağlamaktadır.

Sosyal medya ortamında oluşturulan sanal kimlik bireyin kendi benliğinden farklı olarak yeni bir kimlik taşımasına etki eder. Bu kimlik onaylanma ve kabullenilme isteğine ihtiyaç duyar. Bu kabullenilme ve beğenilme isteğine bağlı olarak sahte bireyselleşme gerçekleşir. Bireyselleşmenin ön koşulu olarak beğenilme ve katılım sağlayabilme adına nefret söyleminde bulunulabilir. Bu isteklerin karşılanması kişinin kendi öz benliğiyle gerçekleştirebilir. Bu durumda nefret söyleminde bulunulacak bir kimliğe ihtiyaç duyulur ve kimi zamanda nefret ve suç içeren eylemler desteklenerek kimlik bütünlüğü sağlanabilir.

Fan sayfalarında yapılan eylemler ve yayınlar dikkate alındığında hayranı olan kişi ve topluluklar desteklenirken onlarla benzer fikre ve görüşe sahip olmayan gruplar dışlanarak söylem ve aidiyet duyguları gerçekleştirilir. Fan sayfalarının bu tarz paylaşımlarda bulunmaları için grup içerisinde yer alan kişilerin o grupta aynı çizgide hareket etmeleri gerekmektedir. Bir grubun büyüklüğü de yine o grupta benzer hareket

eden kişiler topluluğuna bağlıdır. Nefret söyleminin de yayılması büyük grupları tek tip bir söylem içerisinde yer almalarına bağlı olmaktadır. Kişi ve grupları hedef alan söylemler farklı fan sayfalarında aynı aidiyeti taşımaya bağlı olarak benzer ya da aynı söylemde bulunmayı gerekli kılmaktadır.

Benzer söylemlerde bulunan fan sayfalarının bu paylaşımları zamanla kişi ve topluluklara yönelik hakaret içeren eylemlere dönüşmektedir. Bu söylemlerin gündelik hayat içerisinde kabul edilmesi çok daha uzun süre gerektirirken sosyal medya ortamında çok kısa bir sürede kabul edilebilir. Bu durum zamanla, nefret söylemine bağlı olarak, kişi haklarının ihlal edilmesinin o kişi ve topluluk için doğal bir sonuç olduğu tezini doğrular. Nefret söyleminde bulunan kişiler yeni medya ortamının oluşturmuş olduğu düşünce sistemine bağlı olarak gerçek hayattan farklı yeni bir sistem içerisinde kişi ve grupları değerlendirir. Bu ortamda çok küçük ortak değerlerde birleşme aranırken bu durum daha büyük toplulukların nefret söylemine uğrayacak potansiyel değeri de artırmış olur.

Fan sayfalarında yer alan nefret söylemi kendi dışındaki gruplara yönelik olabileceği gibi kendi içerisinde yer alan grup ve kişilere de yönelik oluşturulabilir. Bu tarz nefret söylemi grup ve kişilere yönelik baskı ve yıpratma amacıyla yapılarak kişinin aidiyeti sorgulanır. Gündem kurma amacıyla da desteklenen bu nefret söylemi aidiyet içermeyen gruplara yönelik yapılan paylaşımlarla benzerlik taşır.

Fan sayfalarında nefret söyleminin yayılmasına etki eden bir diğer durumsa farklı aidiyetlere sahip kişi ve grupların sürekli karşı karşıya gelmeleridir. Gerçek hayatta bir amaç doğrultusunda bir araya gelmeleri daha uzun süreler gerektiren grup ve kişiler fan sayfalarında bir araya gelebilmektedir. Bu durum karşılıklı olarak benimsenmeyen düşünce ve görüşlere paralel olarak söylemlerin daha keskinleşmesine neden olmaktadır. Nefret içeren ifadelerin bu ortamda karşılıklı olarak sık bir şekilde kullanılması gündelik hayatta da nefret söyleminde bulunmayı normalleştirmektedir. Fan sayfalarına üye olmak ve takip etmek ile ilgili aidiyet dışında herhangi bir kısıtlamanın olmayışı çocukların bu ortamlarda yer alarak nefret söylemi içerisinde bulunmaları ve nefret söylemini normal karşılamalarını desteklemektedir.

Fan sayfaları içerisinde nefret söylemine karşı çıkan paylaşımlar yine nefret içeren söylemlerle desteklenerek verilmektedir. Nefret söylemine karşı çıkılması aynı

söylemsel çerçeveye karşılandığı yeni bir nefretin oluşmasına etki etmektedir. Fan sayfalarında okur yorumlarıyla desteklenen nefret söylemleri yine etkileşim içerisinde daha çok artmaktadır. Fan sayfalarının gerçekliği bilinmeyen haberlerle desteklediği paylaşımlar nefretin temelli olmayan düşüncelerle artmasını sağlamaktadır.

Bu tez çalışması kapsamında araştırmaya konu olan sayfalar incelendiğinde, futbola ilişkin resmi olmayan fan sayfalarında, nefret söyleminin yayılma sürecinin benzerlikler taşıdığı çözümlenmiştir. Fan sayfalarında yayılan nefret söylemi farklı sayfalarda aynı parametreler üzerinden ilerlemiştir. Tezin incelenmesi sürecinde elde edilen parametreler farklı sayfalarda aynı nefret söylemine yönelik paylaşımlar olduğunu göstermiştir. Aynı takım taraftarlarınca takip edilen fan sayfalarının benzer söylemlerle paylaşımda bulunmaları nefret söyleminin birleştirici bir aidiyet unsuru olarak dolaşıma konulduğunu da göstermektedir. Galatasaray taraftarlarınca desteklenen fan sayfaları ve Fenerbahçe takım taraftarlarınca desteklenen fan sayfaları söylemsel olarak farklılaşsa da aynı bağlam içerisinde yer almışlardır. İki takım arasında gerçekleşen derbi karşılaşması bu iki taraftar grubunun aynı gündeme sahip içeriklere yer verdiğini de göstermiştir. Derbi maçının 23 Nisan 2017 tarihinde oynanması nedeniyle çocuklara ilişkin paylaşımlara ve aynı çocuk görseline yer verilerek her iki fan sayfasından da çocuğa ilişkin benzer bir paylaşımda bulunulmuştur. Söylemsel olarak farklılaşan iki takıma ait fan sayfaları çocukla ilişkin paylaşımlarda olumlayıcı benzer bir söylem geliştirmiştir. Ancak taraftarlarca yapılan yorumlar aynı doğrultuda yer almamıştır. Rakip takımın taraftarları karşılaşma sonucunda elde edilen galibiyet ve çocuğun üzüntüsü arasında bir kıyaslama yaparak her durumda galibiyeti uygun olarak görmüştür. Bu duruma bağlı olarak fan sayfalarının paylaşımlarının her zaman taraftar gruplarınca kabul görmediği söylenebilir. Aidiyet duyguları ile yapılan paylaşımlar taraftarlarca onaylanmaktadır. Aynı zamanda rakip takıma karşı nefret, şiddet, aşağılama ifadeleri taraftarların daha fazla kabul ettiği paylaşımlar olarak görülmektedir.

Fan sayfaları üzerinden nefret söylemi yayılırken ait olunan ve nefret duyulan kişiler gruplandırılarak karşılaştırma içerisine girilmektedir. Aidiyet duygusu beslenen kişi ve grupların her türlü şiddet ve olumsuzluk içeren söylem ve hareketleri desteklenirken nefret duyulan olarak konumlanan rakip takım oyuncuları ve taraftarlarına yönelik olumsuzluk içeren paylaşımlar da kabul görmektedir. İnceleme

grubunda yer alan rakip takım fan sayfaları üzerinden yapılan paylaşımlar aynı oyuncu grubuna yönelik karşılaştırmalar yer vererek rakip olmayı şiddet ve kabul edilemeyen bir hale dönüştürmüştür. Futbolun sadece spor değil aynı zamanda şiddetin körükleyicisi olduğu bir anlayış paylaşımlara hâkim olmuştur. Fanatik duyguların dışavurumu fan sayfaları aracılığıyla aktarılırken anonim kaynaklara yoğun olarak yer verilmiştir. Taraftar tepkilerinin oluşmasında ve nefret duyulan kişi veya gruba yönelik söylemlerin oluşmasının temel kaynağını da anonim hale getirmiştir. Belirsizlik içerisinde oluşan nefret hâkim olunamayan şiddet içeren fanatik ve holigan tavırların gelişmesine yönelik söylemleri oluşturmuştur.

Bu nefret söyleminin yok edilmesi için kullanıcıların yeni medya okuryazarlığına sahip olmalarına ihtiyaç vardır. Yeni medyanın içerikleri belirleyen değiştiren özelliği nedeniyle kullanıcılarının bu içeriklerin oluşturulması ve yönlendirilmesi ile ilgili bilgi sahibi olması gerekir. Ancak içeriklerin kontrol edilebilmesi için güvenilir kaynaklara ihtiyaç vardır. Yeni medya ortamında haber kaynaklarının değiştirilebilmesi yine geleneksel medyadan gündem takibini zorunlu hale getirmiştir. Yeni medya ortamının karmaşık yapısına göre haber ve bilgilerin daha güvenilir olduğu geleneksel medya ortamının takip edilmesi, kullanıcının nefret söylemi geliştirmeden önce gerçek bilgiye ulaştırılmasını sağlamış olur. Bu kapsamda gelecekte yapılabilecek araştırmaların yeni medya okuryazarlığına sahip olma ve nefret söyleminde bulunma arasındaki ilişkiyi çözümlemesi de dijital ortamdaki nefret söylemiyle mücadeleye katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Alğan, T. C.- Şensever, F.L. (2010). *Ulusal Basında Nefret Suçları : 10 Yıl, 10 Örnek*. İstanbul: (www.sosyaldegisim.org).
- Alptekin, D. (2011). *Toplumsal Aidiyet ve Gençlik: Üniversite Gençliğinin Aidiyeti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma* .(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Asutay, H. (2009). “Elektronik Yazın Yeni Teknoloji İle Birlikte Yazın Dünyasında Ortaya Çıkan Yeni Yazınsal Tür ve Biçimler” *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 63-86.
- Ataman, H. (2012). “Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinde Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları”, *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*, (Der.) Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 47-80.
- Atikkan, Z- Tunç, A (2011). *Blogdan Al Haberi “Haber Blogları, Demokrasi ve Gazeteciliğin Geleceği Üzerine”*. İstanbul :Yapı Kredi Yayınları.
- Ayan, S. (2006). “Şiddet ve Fanatizm”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(2), 191-209.
- Aygül, E. (2013). *Yeni Medyada Nefret Söyleminin Üretimi: Bir Toplumsal Paylaşım Ağı Olarak Facebook Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baudrillard, J. (2013). *Tüketim Toplumu Söylenceleri / Yapıları*. (Çev.: Hazal Deliceçaylı- Ferda Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Bauman, Z. (2014).*Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*. (Çev.: Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2015).*Akışkan Modern Dünyada Kültür*. (Çev. : İhsan Çapcıoğlu-Fatih Ömek) Ankara: Atıf Yayınları.
- Bauman, Z. (2012). *Akışkan Aşk, İnsan İlişkilerinin Kırılganlığına Dair*. (Çev.: Işık Ergüden). İstanbul: Versus Kitap

- Binark, M.- Bayraktutan, G. (2013). *Ayin Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Binark, M.-(2014). *Yeni Medyada Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. İstanbul. Ayrıntı Yayınları.
- Castells, M. (2013).*Enformasyon Çağı: Ekonomi,Toplum ve Kültür Cilt 1 Ağ Toplumunun Yükselişi*. (Çev.: Ebru Kılıç) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çakır, A. (2014). *Söylem Analizi Ne Demek İstiyor*. Konya: Palet Yayınları.
- Fiske, J. (2012).*Popüler Kültürü Anlamak*. (Çev.: Süleyman İrvan). İstanbul: Parşömen Yayıncılık.
- Göregenli, M. (2013). “Nefret İçerikli İfadeler, İfade Özgürlüğü ve Uluslararası Hukuk”, *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar*, (Editör.) Mahmut Çınar, İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları, 39-56.
- Güllüoğlu, Ö. (2012). *İletişim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Ütopya.
- Haberli, M. (2012). “Yeni Bir Örgütlenme Biçimi Olarak Sanal Cemaatler”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 118-134.
- İnceoğlu, A. A. (2012). “Nefret Suçu Kavramı ve Türk Ceza Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi”, *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*, (Der.) Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 103-120.
- İnceoğlu, Y.- Sözeri, C. (2012). “Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: “Ya sev ya terk et ya da....” ”, *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*, (Der.) Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 23-38.
- Jenkins, H. (2016). “*Cesur Yeni Medya*”: *Teknolojiler ve Hayran Kültürü*, Çev: Nihan Yeğengil, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karan, U. (2012). “Nefret İçerikli İfadeler, İfade Özgürlüğü ve Uluslararası Hukuk”, *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*, (Der.) Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 81-102.

- Kaymak, A. (2010). “Yeni Medyada Nefret Söyleminin Hukuki Boyutu”, *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*, (Der.) Tuğrul Çomu, İstanbul: Kalkedon Yayınları, 253-284.
- Kocaman, A.- Ruhi, Ş.- Zeyrek, D.- Doltaş, D.- Öner, B. Ö. – Doğan G.-(2009). *Söylem Üzerine*. Ankara ODTÜ Yayıncılık.
- Köylü, M. (2012). “HIV/ AIDS ile Mücadelede En Büyük Sorun Virüs Değil, Önyargılar ”, *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*, (Der.) Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 325-344.
- Ördek, K. (2012). “Trans Bireylere Karşı Nefret Söylemi”, *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*, (Der.) Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 307-324.
- Rigel, N.- Batuş, G.-Yücedoğan, G.-Çoban, B.(2005). *Kadife Karanlık: 21. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar*. İstanbul: Su Yayınevi
- Talimciler, A. (2008). “Futbol değil iş: endüstriyel futbol”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, Sayı: 26, 89-134.
- Ulaş, K. (2013). “Nefret Söylemi ve Yakından İlişkili Diğer Kavramlar: Ayrımcılık, Nefret Suçu ve Hakaret”, *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar*, (Editör.) Mahmut Çınar, İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları, 95-126.
- Weber, A. (2009). *Nefret Söylemi El Kitabı*. (Çev. : Metin Çulhaoğlu). Avrupa Konseyi Yayınları.
- Yaylagül, L. (2014). *Kitle İletişim Kuramları, Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yılmaz, S.H. (2013). *Siyasal Nefret Söylemi ve Medya: Haberden Söyleme Kısa Bir Yolculuk*. Konya: Literatürk Yayıncılık.
- Zonana, E.- Reyna, Y. (2012). “Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Kurulu Kanun Tasarısı Taslağı ve Nefret Suçları. ”, *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*, (Der.) Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 121-124.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/460796.asp> 10.12.2014 10:54

http://biakraporu.org/docs/rapor.kisim5_bolum01.pdf 08.08.2015 saat 23:07

<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/turkish/fan-club>

http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151224_hollanda_viral_foto erişim tarihi: 19.02.2016 saat: 19.06

<http://www.bianet.org/bianet/kadin/127946-ilahiyat-profesoru-dekolte-giyen-tecavuzu-hak-eder>02.12.2014

<http://www.cnnturk.com/sosyal-medya/nusretin-o-hareketine-sosyal-medyada-yapilan-monteler?page=127>.02.2017 erişim saati 10.35

http://www.dailymotion.com/video/x11gezb_dayaga-karsiyiz-ama-bu-kadin-dovulur_fun Erişim Tarihi ve Saati: 02 Aralık 2014, 14:23

http://www.dinbilimleri.com/Makaleler/66436380_1301040806.pdf) 05.12.14

<http://www.dw.de/müslümanlar-ayrımcılığa-uğruyor/a-15906409> 05.12.14 14:41

<http://www.gecmisgazete.com/haber/30-aids-li-aramizda-yasiyor?tamBoyut> 08.12.2014-18:09

<http://www.haberinadresi.com/kazakistan-maci-sonrasi-volkan-demirel-capsleri-p1-aid,847.html#galeri> (15.02.16-saat 20.27

<http://www.izlesene.com/video/nejat-isler-eti-browni-reklami/6850893#>, Erişim Tarihi ve Saati: 02 Aralık 2014, 16:25

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> 15.12.14

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6112.pdf> 20.12.14 15:05

http://www.nefretsoylemi.org/nefret_soylemi_nedir.asp) 24.12.14

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/11/20071130-6.htm>

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110414-6.htm> 14.09.2017 erişim saati 14.57

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110414-6.htm> 17.12.14 12:11

<http://www.sosyaldegisim.org/> 24.12.14

<http://www.sosyaldegisim.org/dernek/sosyal-degisim-dernegi-hakkinda/> 23.12.14

<http://www.tdk.gov.tr/> 09.02.2016

<http://www.tdk.gov.tr/> erişim tarihi 06.03.2016

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.dok?id=18660> 08.02.2016)

[http://www.uglakademi.org/tr/html/89/Ayrimcilikla+Mucadele+Fight+w_+Discriminati+on\)](http://www.uglakademi.org/tr/html/89/Ayrimcilikla+Mucadele+Fight+w_+Discriminati+on) 24.12.14

<http://www.uludagsozluk.com//k/türkiye-ye-sığınan-suriyeliler/>04.12.14

http://www.dailymotion.com/video/x2b7181_konya-suriyeliyi-hirsiz-diye-linc-etmek-istediler_news?start=213 04.12.14

<https://www.facebook.com/fenerkolik/?fref=ts> 23.04.2017 erişim saati 17. 27

<https://www.facebook.com/A%C5%9Fot%C4%B0-234215626771645/?fref=ts> 09.02.2017 erişim saati 01.52

<https://www.facebook.com/A%C5%9Fot%C4%B0-234215626771645/?fref=ts> 27.02.2017 erişim saati 10.45

<https://www.facebook.com/EbruGundesOfficial/> 12/09/2017 erişim saati 12.45

<https://www.facebook.com/EbruGundesOfficial/?fref=ts> 03.03.2016 17.56

<https://www.facebook.com/Fener10line/> 10.07.2017 erişim saati 20.36

<https://www.facebook.com/Fener10line/22.04.2017> erişim saati 23. 12

<https://www.facebook.com/Fener10line/22.04.2017> erişim saati 23. 16

<https://www.facebook.com/Fener10line/22.04.2017> erişim saati 23. 15

<https://www.facebook.com/Fener10line/23.04.2017> erişim saati 17. 50)

<https://www.facebook.com/Fener10line/23.04.2017> erişim saati 17. 51

<https://www.facebook.com/FeneristMedya/?fref=ts/19.04.2017> erişim saati 15. 46

<https://www.facebook.com/FeneristMedya/?fref=ts/19.04.2017> erişim saati 16. 06

<https://www.facebook.com/fenerkolik/?fref=ts> 22.04.2017 erişim saati 23. 21

<https://www.facebook.com/fenerkolik/?fref=ts> 23.04.2017 erişim saati 17. 52

<https://www.facebook.com/fenerkolik/?fref=ts> 24.04.2017 erişim saati 23. 15

<https://www.facebook.com/fenerkolik/?fref=ts/12.09.2017> erişim saati 16. 47

<https://www.facebook.com/Galatasaray/?fref=ts/19.04.2017> erişim saati 15. 06

<https://www.facebook.com/Gsgazetecom/> 10.07.2017 erişim saati 21.21

<https://www.facebook.com/Gsgazetecom/?fref=ts22.04.2017> erişim saati 23. 54

<https://www.facebook.com/Gsgazetecom/?fref=ts22.04.2017> erişim saati 23. 57

<https://www.facebook.com/Gsgazetecom/?fref=ts23.04.2017> erişim saati 17. 06

<https://www.facebook.com/Gsgazetecom/12.09.2017> erişim saati 17. 08

<https://www.facebook.com/GStutkudur/> 10.07.2017 erişim saati 21.02

<https://www.facebook.com/GStutkudur/?fref=ts22.04.2017> erişim saati 23. 43

<https://www.facebook.com/GStutkudur/?fref=ts22.04.2017> erişim saati . 23.41

<https://www.facebook.com/GStutkudur/?fref=ts23.04.2017> erişim saati 17. 01

<https://www.facebook.com/GStutkudur/?fref=ts24.04.2017> erişim saati 23. 37

<https://www.facebook.com/GStutkudur/?fref=ts24.04.2017> erişim saati 23. 50

<https://www.facebook.com/GStutkudur/12.09.2017> erişim saati 16. 55

<https://www.facebook.com/Hazreti.Muhammedd/photos/a.558787867499627.1073741828.189561541088930/1269902309721509/?type=3&theater> 14.03.2016 saat 15.19

<https://www.facebook.com/Hazreti.Muhammedd/timeline> 14.03.2016 erişim 15. 41

<https://www.facebook.com/Hazreti.Muhammedd/timeline> 14.03.2016 erişim saati 15.52

<https://www.facebook.com/muslulgurses/?fref=ts#> 03.03.2016 18.15

<https://www.facebook.com/places/Istanbulda-yapilacak-seyler/106012156106461/> 09.02.2017 erişim saati 00.38

<https://www.facebook.com/settings?tab=security§ion=memorialization&view> 04.03.2016 13.32

<https://www.facebook.com/SurvivorTurkiye/30.03.2017> erişim saati 00. 21

<https://www.facebook.com/thegodfather/29.03.2017> erişim saati 17 36

<https://www.facebook.com/thegodfather/likes> erişim tarihi 29.03.2017

<https://www.facebook.com/thegodfather/likes/29.03.2017> erişim saati 17. 45

<https://www.facebook.com/zaraofficial/?fref=ts29/02/2016> 20.18

<https://yenimedya.wordpress.com/?s=nefret> Erişim Tarihi: 02.12.2014

<http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/6449176.asp?yazarid=2>02.12.14

<https://yenimedya.wordpress.com/calismalar/> erişim tarihi 08.08.2015 saat 22:51

<https://www.facebook.com/GStutkudur/?fref=ts23.04.2017> erişim saati 22. 55

<https://www.facebook.com/GStutkudur/?fref=ts23.04.2017> erişim saati 20. 55

<https://www.facebook.com/Fener10line/24.04.2017> erişim saati 23. 29

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler
Adı Soyadı: Erdem ÇİLTAS Doğum tarihi: 21.04.1988 Doğum yeri: Erzurum Medeni hali: Evli Uyruğu: T.C. Adres: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Niğde Teknik Bilimler MYO Tel: 0 388 211 2921 Faks: 0 388 211 2921 E-mail: erdemciltas@ohu.edu.tr
Eğitim
Lise: Mehmet Akif Ersoy lisesi Lisans: Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi (2005-2009) Yüksek lisans: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Tv ve Sinema A.B.D. Doktora:
Yabancı Dil Bilgisi
İngilizce : _____ Almanca : Rusça :
Üye Olunan Mesleki Kuruluşlar
.....
İlgi Alanları ve Hobiler
.....